

Marko Marulić

Pisni razlike

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

SLAVIĆ _____	3
SUZANA _____	9
DOBRI NAUCI _____	28
STUMAČEN'JE KATA _____	47
SVIT JE TAŠĆINA _____	61
SUPROTIVA SLASTI OD BLAGA _____	62
SVARH MUKE ISUKARSTOVE _____	63
DIVICI MARIJI _____	79
OD DESET ZAPOVIDI BOŽJIH _____	80
STUMAČEN'JE PSALMA: MISERERE MEI DEUS _____	81
TUŽEN'JE GRADA HJEROZOLIMA _____	83
MOLITVA SUPROTIVA TURKOM _____	87
OD ZAČETJA ISUSOVA _____	91
OD USKARSA ISUSOVA _____	94
ISUKARST GOVORI GRIŠNIKOM _____	96
OD UZVIŠEN'JA GOSPINA _____	97
GOVOREN'JE DUŠE OSUJENE I ODGOVOR ISUSOV _____	101
SPOVID KOLUDRIC OD SEDAM SMARTNIH GRIHOV _____	104
ANKA SATIRA _____	111
POKLAD I KORIZMA _____	113
RJEČNIK _____	117
ABECEDNI POPIS PJESAMA _____	142

SLAVIĆ

- O slaviću, ki privartaš
tere čudno petje splitaš
glasom slatkim koga imaš
vazda o primaliti,
5 pusti jure lug zeleni
i taj potok tvoj vodeni,
da priletiš sada k meni,
hoti se umoliti.
Poslat ću te k pridragomu
10 Gospodinu, spasu momu,
pojti sada, ojme, h komu
meni se zabraniva;
da mu spovim pitje tvoje,
kolike su želje moje
15 vidit lice njega, koje
sunca veće prosiva.
Ja te obrah posla moga
jer naravi kanta tvoga
uče hvalit stvorca svoga
20 glas dvižući to više.
Slišaj, pomni svaki sada
pitje ptice ove i, kada
slidit(i) ga budeš, tada
znaj an'jeli da sliše
25 i Bog i svi božji sveti,
kad u duhu počneš peti,
kako ćemo jur početi
kazovati svim dosti.
Pismo pravi: prije neg z gore
30 obori se zraka zore,
prije nere danak stvore
tež sunčene svitlosti,
ovaj ptica kljun upravi
gori k nebu ter napravi
35 slatko petje, kad se opravi
da jur skonča život svoj.
A kad danak počne bilit,
vrime parvo jame hitit
većma peti tere ne htit
40 garlu svomu dat pokoj.
- Kada danka treto vrime
glas začesti tere prime,
veće slasti jer ju obime,
sunca veća jur svitlost.
45 Šesto vrime pak opoldne,
kad vručina žešća nju spne,
zvisje, zvisje umrit jur mne,
slomi bo ju jur trudnost.
Jur su riči nje saspile,
50 samo kljuna ogrivile,
spustila je jure žile,
dahće, dahće neboga.
Kad deveto vrime pride,
sasvim umre i otide
55 i tako ti dan izide
njeje petja ovoga.
Toj smo rekli, a sad ovu
pisan krasnu slavićevu
ka zakonu Isusovu
60 hoćemo priložiti.
Slavić ovi duša da je,
razumijte, puna ka je
bogoljubstva, s Bogom sva je
kad ga bude misliti.
65 Slatko u misli jame peti,
želeć pojti gdi su sveti,
gdi je dobro ko vazeti
nitkor neće obraniti.
A vrimenta ovaj jesu
70 božje časti dane ke su,
človičjemu duhu ime su
ljudem, ajme, neharnim.
I jutarn[j]e vrime, u ko
človik stvoren, blag bi da to
75 parvo blago zgubi, po ko
pokle Boga ja ne znati.
Vrime parvo kad se rodi,
naš Spasitelj ako hodi
svarhu zemlje, budi t' godi
80 treto vrime toj zvati.

- Šesto rugo i psovan'ja,
pljuske, biče i pljuvan'ja,
tarn, žuč, ocat prikovan'ja
g drivu križa kad podni.
85 A deveto kad priminu,
kada djavlu moć izvinu,
doli u paklu svitlost sinu,
svete oce kad odni.
Saj vrimena misleć duša,
90 u sarcu se moćno skruša
ter duhovne slasti okuša
obuhitiv križ sasvim,
kimno križem lav mogući,
smart ubivši, raj svitlući
95 nam otvori svih zovući
da tečemo svi za njim.
Duša takaj pamet dvigne
kad jutarnju tuj dostigne,
hvaleć Bogu, glas podvigne
100 kino čudno nju stvori,
govoreći: Kad me s' stvoril,
Bože, skazat jesi hotil
koliko si milostiv bil
da me staviš ti gori,
105 dionika slave tvoje
da ja budem ljubve koje
veličinu riči moje
glas izreći ne može;
priliku mu tvoju poda,
110 podat veće biše goda
da ne jidih z driva ploda,
privridih ti tim, Bože.
Jer tvoja ljubav privelika
htiše sobom do vik vika
115 nastanit me, dat mi lika
preskončana življen'ja,
pridružiti me k sebi gori
u nebeskom svitlom dvori,
gdi an'jelski poju kori
120 slave tvoje hvaljen'ja.
Zato ustoj odvratiti
ne umim ino ner ljubiti
tebe, Bože, kako imiti
budem tvoje milosti.
125 Ti si sardac naslajen'je,
ti si plačnim utišen'je,
mene i moje sve činjen'je
pridah tvojoj svitlosti.
- Tebe stvorca dostojno je
130 da stvoren'je hvali tvoje,
po ko htin'je takovo je
bilo k njemu od tebe;
u toj misli jutar projde,
zatim parvo vrime dojde,
135 duša više s petjem pojde
uzdvižući tad sebe.
Kako našom putju misleć,
Bog se odi, ljubav noseć,
nam i za nas trud podnoseć,
140 človikom se učini;
poni uzvapi duša plačuć:
O milošća, ka nas žaluć
dojde s nebes doli slazuć,
tko te stvori toj čini.
145 Nere ljubve oganj vrući
ka te stegnu put obući
i, rodiv se, svite uzvući
od ditetka uboga.
Buduć ti kralj angelor[um],
150 tvorac zemlje i celor[um],
i vladavac sekulor[um],
vikovnjega sin Boga.
O ditetce slatko sasvim,
ča je slaje tebe, ne vim,
155 ništar liplje da je, ne mnim,
tebe, moj spasitelju.
Jasalca te obslanjaju,
pastiri t' se jur klanjaju,
kralji t' dare pripravljaju,
160 istine naučitelju.
Blažen povoj kim si povit
i pelene kim si obvit
i ono misto gdi si donit,
da blažena punije
165 uda ka te pronosiše,
parsi ke te zadojiše,
ruke ke te odgojiše
od divice Marije.
Blažen ki te tad ticati
170 jest mogao i primati
i svega te obhitati,
svaku ti naruč činiti.
Ojme, da mi dano ne bi
da tuj službu činim tebi,
175 da te u krilo primem k sebi
ter te budem ljubiti.

- Ja mnju t' me se ne bi odrekal
 kad bih dvorno tuj poklekal,
 pače bi me milo ugledal
 180 uhiljena velekrat;
 blažen ki bi mogal tada
 reći majci: Gospe, sada
 daj mi sinka tvoga da ga
 daj celuju jednokrat.
 185 Molil bih ju da s njim stati
 dopusti mi, s njim se igrati,
 s p[o]klonom mu celiv dati,
 njemu vazda služiti.
 Ja t' bih vodu donášao,
 190 pelenice opirao,
 noge i ruke celivao
 služeć zimi i liti.
 Toj misleći, duša uboštvu
 sveto ljubi i priprostvo,
 195 piće, odiće i niskostvo,
 svita slavu gardeći.
 Primišljući poni spasa,
 porojen'je jur prikaza
 na stvar tretoga časa
 200 pečalnije misleći.
 Trude u ke ne sustaje,
 Isus često proticaje
 Galileju i sve kraje
 od židovske daržave,
 205 glad i žaju podnoseći,
 znoj i studen još tarpeći,
 nauke svete svih učeći
 ter van'jelske priprave.
 Tim ti duša potaknuta,
 210 svitovnoga biga puta,
 uhiti se božja skuta
 ter ovako govori:
 O prisveti učitelju
 i grišnikov primitelju,
 215 pokajanih obranitelju
 ki stoje u pokori,
 rič je tvoja pravim pokoj,
 krivcu ufan'je, a svim ogoj,
 svim nemoćnim lik je u njoj
 220 stanovita spasen'ja.
 Ti si parvi skulu zdvigal
 ku ki koli jest dostigal,
 svita stan'je jest odbigal
 cić duhovna življen'ja.
- 225 Da tom skulom svit se ruga
 jer je griha hlap i sluga,
 da ki pozna da je tuga
 smartna tebi ne zgodit,
 sve ostaviv, samo tebe
 230 hoće ljubit, a sam sebe
 tebi pridat, da tim zgrebe
 dobro ko će u vik bit.
 Riči su tvoje [od] života,
 tko u sarcu njih zamota,
 235 od tebe se ne odmota,
 milosardan s' meštar ti.
 Milost tvoja kolika je,
 adultera žena znaje
 i grišnica zvana ka je,
 240 Mandalena dobro t' vi.
 I razbojnik jošće oni
 koga s križa u raj poni,
 milost tvoju ka odgoni
 grihe svake kajanih.
 245 Tvoje prudno naučen'je
 mnogih vrati na spasen'je,
 kih ljublaše zablujen'je
 djavlom zankom vezanih.
 Blažen tebe ki posluša,
 250 iz ust tvojih med okuša,
 ki okusi kada duša
 svita slast joj žutka jest.
 U toj misli pamet prošla,
 Boga hvalit nije ošla,
 255 koga je ljubav doli došla
 za nauke nam donest.
 Šesto vrime duša virna,
 ljubav vrući ku nesmirna,
 pečalna je, a ne mirna
 260 muke Isusa (po)misleć.
 Ujistinu nejma mista
 gledajući janjca čista,
 ki ne pozna griha ništa
 u istini vazda steć.
 265 Tarnom ostrim okrunjena,
 bići moćno izab'jena,
 čavli, kopjem probodena,
 z žestocimi ranami.
 Plače poni, ojme mani,
 270 tko te toli moćno izrani,
 tko ti reče: Na križ stani
 prostarv ruke s nogami.

- Ojme, lici oni mili
 ke u smartnoj sada sili
 275 blideć vidim, o nemili
 ki te tako umoriše.

 280 -----
 Ojme, oči, ki se sjahu
 kako sunce kad gledahu,
 milosardno kih prozrahu,
 ti za tobom tecihu.
 285 Sada marče, sad su tmasti,
 smart će na njih sad napasti.
 Ojme, usta svake časti
 dostojna kano bihu,
 kimi slatko vazda uči,
 290 sad su puna octa i žučī,
 jazik sveti sad se muči
 mnogim ki odne boli.
 Glava slavna, glav[a] sveta
 krunom tarna sad je speta,
 295 izbodena, i karv jo' opeta
 ponikla je sva doli.
 Ruke, keno sve stvoriše,
 rastegnuvši prigvozdiše
 i one noge ke hodiše
 300 lit [t]rideset išćući
 ljudi, kino bihu sgibli
 jer od Boga bihu odbigli,
 i nje ti su na križ dvigli
 čavle zabijajući.
 305 Ojme, parvi u kih mudrost
 božja staše sad je žalost
 probodene gledat, ni kost
 cila ti ni u njemu.
 Aj, tako li bi dostojno
 310 umriti nepokojno,
 ojme, ovoga ki je vojno,
 kralj i gospodin svemu.
 Da tuj oblast, o nemili,
 vi ne biste tad imili,
 315 da bi Otac i Sin hotili
 i Duh Sveti, Bog jedan;
 to Bog hoti da poznamo
 kaku ljubav priijimamo
 od ovoga po kom samo
 320 svemu svitu svanu dan.
- Zemlju s nebom ovi složi
 ki se na križ sam položi
 da uvede nas u loži
 goranjega kraljevstva.
 325 Ov da zakon novi oni
 po kom vernih u raj goni,
 karv prolivši s kom nam doni
 neizrečena blaženstva.
 O karv sveta od vridnosti,
 330 ka oplaka sve skvarnosti,
 o ljubavi koju dosti
 izreći ne moremo.
 Bog človiku Gospod služi,
 stvorac stvorcu zdriši uzi
 335 sebe pridav smartnoj tuzi.
 Ča mi ustoj moremo
 ner ljubiti i hvaliti
 ljubav tvoju, ki zgor siti
 s nebes za nas i umriti
 340 dostoja se dobrovoljno?
 Toj pominam ter vapiju
 roneć suze iz očiju
 da te ljubiti ne umiju
 ni ljubim zadovoljno.
 345 Zginula bih, ti me najti,
 umarla bih, ti zgor sajti,
 da me oživiš, smart prijati
 i trud hoti podnest[i].
 Tko se poni, tko se čudi
 350 da se sarce moje trudi
 uzdišući i da žudi
 k tebi na križ prisesti?
 Ne bran'te mi sad uzdihat
 i težući vuki vijat,
 355 ne mogu boj pokoj imat
 misleć truda njegovā.
 Ako, Isuse, skončan s tobom,
 neću veće mučit sobom
 tugujući, jere tobom
 360 smart je slatka takova.
 O Židove, ustanite,
 tvardost vašu ne ustavite,
 s njim me na križ postavite
 da, gdi on mre, s njim umrem;
 365 da ga mučan mučna obhitam
 i da mu se jur zavitam
 da se inoga ne pohitam
 nere njega, za kim grem.

370 On je svako dobro moje,
 sve ufan'je tuko. Tko je
 jaki u sve moći svoje
 da me može rastavit
 Spasiteljem mojim sada,
 375 koga mučna pozrim kada
 sarce u mni umre, tada
 plač se neće ustavit?
 O, da bi mi k tebi moć prit,
 parsi tvojih i ondi umrit,
 u jamu se rane uzrit,
 380 Gospodine od milosti!
 Tako t' bi se utažile
 tuge Isusa, ustavile
 i ke su se navadile
 u mom sarcu žalosti.
 385 Slatki s' likar, ne razdiraš
 da grih z duše milo stiraš
 i, kih k sebi jur obiraš,
 pomažeš jih svetostju.
 O, koliko svit je saj slip,
 390 buduć grihom ranan po kip,
 neće zdravja prosit ni hip
 s pokajan'ja žalostju.
 Pomisli jur ko je blago
 muke tila, kono nago
 395 na križ visi, veće drago
 svita srebro i zlato ni.
 Parsi ti 'e otvorio,
 ruke ti 'e rastvorio
 nebo, zemlju ki 'e stvorio,
 400 da te prime, vas kopni.
 Putju svojom tebe pita,
 napaja te karvju i hita
 da te stavi gdi sva lita
 duše čiste stanuju.
 405 O, prislataka pićo sveta
 na nebesih ka s' začeta,
 oni tamo k tebi gredu
 ki te ovdi blaguju,
 ki dostojno pristupaju;
 410 da ki biže i ne haju,
 ti ne misle i ne znaju
 da si vernim svim pokoj.
 Ki kada te na oltar vide,
 milost tvoja k njim ulize,
 415 dobrovoljno tebe slide,
 ča ti veliš, čineć toj.

Tacih duša tebe gledeć,
 kako smamna stoji kričeć:
 o, ki muku za me tarpeć,
 420 tuke rane hti prijat.
 Zač me s tobom ne izraniše
 ali, kad te umoriše,
 zač smart meni ne zadiše
 neka bi mi s tobom stat?
 425 Da toj kad mi dano nije,
 ine trude iskat mi je,
 plač sgrišen'ja tere jije
 dokla smart me umori.
 Zatim duša umiljena,
 430 većma jure posvručena,
 kako da bi umorena,
 tako jedva govori.
 Poni garlo poslabivši,
 malo usan otvorivši,
 435 glasa vanka ne stvorivši¹,
 samo lapće jazikom.
 Misto riči suze toči
 upirući u križ oči,
 sarcem hlepi da se smoči
 440 karvju njega velikom.
 Jer u misli jur vazeta,
 tuj prid sobom sad propeta,
 Gospodina karvju speta
 vidit joj 'e da gleda.
 445 Zatoj jadi ter cviljen'je
 njoj 'e niko naslajen'je,
 pića, hrana i kripljen'je
 slaje satja i meda.
 Dil tej muke družbenici
 450 nji[h] su sveti mučenicici,
 njih su krune dionici
 ki trud takov podnose.
 U tom stan'ju duša ovaj,
 naslajena svita segaj,
 455 biži znajuć da su takaj
 ka u sebi jid nose.
 Kad deveto vrime zatim
 dojde, umre ona sasvim,
 jer arvan'jem ljubav svojim

¹ *glas vanka ne stvoriti* - ne progovoriti, ništa ne reći

460 tila obali ćućen'jem.
Deveto vrime boj ono je
u kom Isus, na križ stoje,
s vapjem zvapi: Svaršeno je!
S tim izdaše rečen'jem.
465 Suncu zrake potamniše,
stin'je puknu, trusi biše,
grobove se otvoriše,
razdvoji se templa varh.
Sva stvoren'ja ukazaše
470 da njih stvorac tada mraše,
a Židove ne poznaše
da Bog biše i človik.
Da ovaj, s virom ljubav nose,
duša zajde u angose
475 kad on, s križa glas uznose,
consumatum govori.
Taj rič njeje sarce projde,
srid sarca joj ranu ojde,
takaj rana kad joj dojde,
480 nebo joj se otvori.
Neka pozna da dostoji
ondi priti gdi Bog stoji,
gdi se sveti svaki goji
njega lice gledajuć.

485 -----

Stvorca, kralja nebeskoga,
490 Gospodina svemogoga,
zemlja, nebo ... koga,
sluša drivo i kamen.
Slava Otcu i Sinu i s njima
Duhu Svetu, a toj trima
495 Bogu jednomu, ki nam svima
milost svoju daj. Amen.

IHS

Bonaventure ki svetoga
vam Slavića latinskoga
jur harvacki naučih peti,
500 mol'te za me da propeti,
ki da za nas tilo svoje,
prosti meni grihe moje.
Marchus ego sum Marullus,
quo peccator maior nullus,
505 li sluga sam vas svakoga
jer ste sluge Boga moga.
Dostojaj se on vam stvorit
ku budete milost hotit.

Finis

SUZANA

POČINJE HISTORIJA OD SUZANE, HĆERE HELKIJE, A ŽENE JOAKINA.
OVOJ SE ZGODI U BABILONIJI, BUDUĆI TAMO ZAVEDEN U SUŽANJSTVO
PUK ISRAELSKI. OVOJ U VERSIH SLOŽI MARKO MARUL SPLIĆANIN.¹

5 Stvoritelj ki si svih, u tebi postavljam
ufan'je riči sih, ke peti pripravljam;
zato se ne ustavljam proseć milost tvoju
da po njoj upravlja[m] rič i pisan moju,
počitat u koju vernost budu žene,
ke pod muže[m] stoju, nad svimi počtene.
Pomogal si mene udovicu hvalit,
sad ove družbene hvale pomoz mi dit.
10 U svem će tebi bit čast svaka, Bože moj,
jer lipo govorit i dobro dar je tvoj.
A vi prim'te ovoj sve ke ste neviste:
nauk će bit vam toj griha da ste čiste
i parvo da biste volile smart prijat
15 ner s mužem ne biste verno hotile stat,
jer da ljudi poznat neće grih, ča prudi,
pokol ga će li znat on ki svaka sudi.
Budući u trudi babilonske uze
puk božji zaludi proljuć tad suze,
20 od nje bo ne odpuze dokol, obtičuć svit,
sunce ne dopuze nakon šesdeset lit:
on di ja s njimi bit muž počtena roda,
Joakin ki je dit, ki, nimajuć ploda,
pojat mu bi goda u mistu tom znanu,
25 tako se prigoda, divicu Suzanu.
Odkoljiše manu, po pustinji hode,*
zora ne prosvanu liplja do te dobe,
kuda godi hode putem postupaše,
svim ki mimo hode oči zanošaše.
30 Svak joj se čujaše govore: krasnije
od nje da ne znaše. Hći biše Helkije.
Bile biše šije, a čarnih očiju,

¹ Zvezdicama i brojem stiha označene su Marulićeve bilješke i marginalije, a brojevima napomene i objašnjenja priređivača.

* 25 Suzane lipost.

glavice milije ner ti reć umiju.
Obarvi ter vijju, nad kimi staše val,
ako reći smiju, Bog biše upisal.
35 Tko bi podaleč stal, rekal bi: rumen cvit
od ustje nje procvat ali ružice list.
Obraz od sniga slit, ne ki je sasvim bil,
da s kim bi smiša[n] bit grimiza niki dil.
40 Suknja razlicih svil der do tla nizoka,
kip rasta gorskih vil, tanjahta, visoka.
Razuma duboka, mogal bi se reći
do koga hoć roka, ki bi umil izreći,
dostojno hoteći hvaliti i dosti,
uza nju tad steći, sve njeje liposti.
45 Da veće kriposti izvarsno cvatihu*
umi ter mudrosti kih ine nimihu.
U družbi živihu lipost i počten glas,
složili se bihu kakono s tistom kvas.
Bud da je rijji klas od takova žita
50 ner je na glavi vlas kom sključuju lita,
li ova t' procvita tim cvitjem obojim
kako voća kita sa vrimenom svojim.
A to darom tvojim, Bože, ter milostju,
na nebi sad kojim prosiva svitlostju
55 u rajskom blagostju, gdi ni nijedan trud,
jer svojom kripostju potlači svit i blud.
Znaše bo pravdu i sud i zakone tvoje,
i zato jimiše ćud ku ima svet tk[o] je.
Roditelje svoje umiše čtovati,
60 njih nauk tokoje, i svih poslušati
i od njih primati sve riči ke s' račil
Mojsesu ti dati kad si s njim govoril.
Takov je poni bil zakon i red u sve
činje[n'je] njeje dil: tebe ljubit nad sve
65 i prija blago sve i život izgubit
ner za toj i za sve u nič ti zagrubit.
Počteno se nosit najdraže iman'je
njoj biše ter imit u Bogu ufan'je.
A muža nje stan'je biše poglavito*
70 u toj tad daržan'je, veruj stanovito.
On vino i žito i uli imiše
mnogo svako lito; Joakin to biše.
Veće blag ne biše tad meu Žudiji
ni ondi živiše ki plemenitiji

* 45 Suzane dobrota.

* 69 Stan Joakinov.

75 ali počteniji od puka ki tej dni
 u Babiloni i za grih odveden bi.
 K njemu Židove svi kupljahu se svak dan
 kako ka knezu ki svakomu biše znan.
 Imiše širok stan mramorjem sazidan,
 80 iznutra ter izvan kolurju napisan,
 doli pak nanizan klondami i sveden,
 po klondah ulizan, lašćeć kako meden;
 uza nj tarzan zelen mirisne travice,*
 srid nje zdenac studen prebistre vodice.
 85 Okolo stolice kamene stojahu,
 nad njimi lozice sincu im činjahu;
 kon njih se vijahu stabla perivoja
 ka se zelenjahu, ne biše jim broja.
 A svaka njih hvoja voća puna biše,
 90 šušnjaše jim foja kad vitar hlopiše;
 totu bo rastiše varsti svake drevje,
 pod kimi sin biše, dubi, hrasti, jel'je;
 čeprisi ter borje, ter varbe ze[le]ne,
 zeleno i javorje, zgor loze vedene,
 95 jabuke rumene i tkunje žutice,
 a kon njih sajene mendule slatčice;
 pak smokve krivice² i zam[o]rščice, kih
 rado kljuju ptice kad zrilih vide njih.
 Orasi nakon tih, lišnjaci, kostanje,
 100 i kruške slaje svih i šipci nemanje,
 i ke na pećanje³ naranče nažimat,
 al, rižuć na manje, općimo vazimat.
 Višnje ke budu imat žerak i sladak sok,
 črišnje ke pojimat dobro je izid smok;
 105 i praskve kim ni rok targane da stoje,
 jere jim sagnje bok kada dan pristojje;
 da ne tako koje kladu gnjile na sto,
 davno snete s hvoje, oskorušve su to.
 Biše jih stabal sto, ke kad isušahu,
 110 sedam badanj i po punih namirahu.
 Tuj se još targahu šešarci visoko
 i ki jur čarnjahu rogači nikoko.
 Zdol poljem nizoko miris slaji staše
 ner besidom koko izreć se mogaše:
 115 blažak se bušaše s murtilon zelenom,
 ruta uzhojaše i mažurana s njom.

* 83 Vartal Joakina.

² *smokva krivica* - kriva smokva

³ *na pećanje* - za pečenje

Jošće stranom jednom sve rusmarin biše,
 malo niže pod kom red rusul restiše;
 uz taj red grediše još jedan red žilji,
 120 od kih snig ne biše, kad prem pade, bilji.
 Kaloper sa smilji, s garufli viole,
 lica od berilji* našvenih postole.
 Lasa dir ki vole, ni pentur na svit bil
 toli hitre škole sve spengat ki bi umil.
 125 Mnju, bi trudno zbrojil zel'ja tere fruti
 ali kad takov mnil vartal listo čuti
 na ki čalun spluti mogu se koluri
 ki bihu tuj, tuti svitli, živi, puri.
 Lake ter azuri, kad su bili sobom
 130 tolike valuri, stakmil da bi s ovom
 razlikom lipotom ka se snesla biše
 u perivoju tom, ki tako cvatiše.
 Po njemu teciše vrućak vojen posrid,
 kon koga pasiše stado pitomih črid;
 135 o krajih, zad i sprid, ptičice pojahu,
 svijajuć čaše gnjizd, u kih se plojahu.
 I ki dohohaju: pravo je žardin saj,
 s čudom⁴ govorahu, niki zemaljski raj;
 ako je slava taj žardina takova,
 140 pravdene duše raj jest ali kakova?*
 U koj ni zla slova, dobrom vazda plodi,
 kako zemlja nova ka pšenicom rodi:
 trudeć se da zgodi ponižen'jem Bogu,
 ne da se gospodi, kloni kruh ubogu;
 145 žive po razlogu⁵, u carkvu dohodi,
 hvalu čini mnogu, molitve ne ohodi;
 urešena hodi pravdom ter kripostju,
 čista se nahodi, sva cvate milostju.
 Vikomnjom radostju Bog ti nju odiva,
 150 svit s njega žalostju kad ona puščiva;
 žardin pravi biva ne gdi človik tlači,
 da gdi Bog pribiva kako u polači.
 Raduj se, ne plači, človiče, ni bud lin
 Boga hvaleć, grači, imaš liplji žardin
 155 ner imi Joakin ni njega gospoja,
 ako po taj način žive duša tvoja.
 Sad kitara moja obarni glas k onoj

* 122 Berilji su drazi kameni, žuti i svitli, prozračni.

⁴ s *čudom* - čudeći se

* 140 Duša pravdena prilična je vartlu Joakinovu.

⁵ *po razlogu* - razumno

dostojna je koja da se da kruna njoj
nad sve ke vrime onoj mužate hojahu
160 ter u zemlji tujoj zagnane stojahu.
Jur se razhojahu s polače o poldne
i tja odhojahu, toplina goneć nje,
kad Suzana, ne mne da ju tko vijaše,
slobodno šetat mne, u vartal ijaše,
165 hladišća zbiraše, li Boga hvaleći,
da ju tko pažaše, ništor ne sumnjeći;
da dva ki sudeći totu prisidihu,*
kasno se dileći, napokon idihu.
Popi se zovihu, kim obima dv[i]ma
170 mnoga lita bihu, a malo razuma,
Razum pravi fuma nima oholosti,*
ni ostavlja druma duhovne kriposti;
i griha gardosti veće se uklanja
ner riba suhosti, nav sike i skanja.
175 Da mnoga poganja ovih dviju biše
i zloćud ne manja. Svaki jih umiše,
ča u njem živiše, pokrit i tajati,
ne hteć ča imiše na sartcu kazati;
mogahu se zvati grobi bili izvan,
180 iznutra imati ki budu gardak stan.
Svim se vijahu dan, a markla noć bihu:
toko biše neznan njih grih ki imihu.
Ovi zamirihu Suzanu mućeći
kada ju vidihu u vartlu sideći.
185 Li u nju zarčeći, uzčudiše se; stav
ter hudo misleći, zajdoše u ljubav:
stahu kakono lav košutu kad preži
kako bi nju ustav pritiskal gdi leži;
ali ki ne reži, ner čeka ujisti, pas
190 ter o tom jur teži da poteče taj čas:
stiska se, hlepi vas, gori glavu dvigne,
ča želi jat danas da skočiv dostigne.
Svaki da odbigne od Boga, odluči,
a volju da prigne na zlo ko jih sključi;
195 sarce jim poskuči kako ki otide,
ki se parvo ruči, opet parvo pride.
Da malo poside, staše se tuj kada,
ka van pri ne izide, misal znaše; tada
riše: Naša sada volja je jednaka
200 i tuj imit rada za kom se potaka.

* 167 Starci zamiriše Suzanu.

* 171 Razum pravi.

Eto prez junaka totu smo se stali,*
nitkor nas ne saka kad smo tuj upali;
polakčav stupali, libe se, pojdimo
ter niz onej skali dolika sajdimo.
205 U vartal idimo pod onaj slimena
ter se muče skrijmo čekajuć vrimena. -
Nimahu imena božjega na pamet⁶,
da djavl[j]a simena puna biše pamet.
Biše svaki njih szet ljubavju nečistom,
210 svuda svezan i spet zamčicom tom istom.
Tako steć za mistom gdi stablo jablana
šćićaše njih listom - i dojde Suzana
s dvi rabe, neznana ča se barši o njoj,
ke pečali rana zadit se hoće njoj.
215 Mnogi tad biše znoj, krisove nesmerne,
reče rabam zatoj: Rabe moje verne,
pojdite operne k shranam ke uzdarže
urehe biserne, dones'te najbarže
masti ka se starže s driva baosamita
220 kada sok izvarže narizana kita.
Još ul'ja nalita da je čašica, vim,
ter kartom povita: i nju dones'te, s tim
da se namažem svim kada se operem
i suj toplinu tim od sebe odrenem.
225 Odovdi ja ne grem, a vi toj hitite
i vrata vartla prem za sobom zaprite,
da človik, ni dite, ni ini dojde tuj,
a kad se vratite, da put namažem suj. -
230 Idoše i samu nju u vartlu ostaviše,
i pri ner stvar ovu one opraviše,
starci se spraviše i potekoše k njoj,
ča htihu praviše tere rekoše njoj:*Eto na misto toj nitkore ini ni
nere ti sama koj ljubav nosimo mi.
235 Vanka su ini svi, vrata otvoriti
ni može tko, ni smi. Tko nas će viditi?
Zato ugoditi nam ne krati sobom,
jer se poljubiti odlučili smo s tobom.
240 Ako li neć, Bogom priseći ćemo steć
mladića da s tobom zatekosmo ležeć.
Da toj ne vide hteć, rabe s' odpustila,
nitkor da je tuj mneć, s njim si se ljubila. -

* 201 Starci idoše u vartal i naskočiše Suzanu.

⁶ *nimahu na pamet* - ne imahu na pameti

* 232 Starci rekoše Suzani.

245 Staše ublidila Suzana u strahu
kakono prizrila jabuka u prahu.
Uda joj darhtahu kakono tarščice
kimi tuj gibahu vitri kon vodice;
plaćuć pade nice, sama se bijaše
rukami uz lice ter gorko uzdihaše.
250 Suze prolivaše nevoljno tužeći,
paka govoraše sagrišit ne hteći.*
Ajme, toj slišeći ter da sam odsvuda
stisnuta videći, bižat ne umim kuda.
Ako dila huda s vami tuj učinim,
255 kako božja suda uteć mogu, ne vim.
Ako li ne učinim ča budete hotit,
ruke će vaše, vim, mene pravu zgubit.
Da volju ne prostit životu ovomu
ner tako sagrišit gospodinu momu,
ufan'je u komu vazda stavljat haju,
260 zato t' grihu tomu pristati ne haju.
Platit će Bog vaju ki tako činite;
pravda da je u raju ali vi ne mnite? -
Zatim kako dite suzeći vikat ja,
bojeć se da prite ino ne učine ča.
265 Vapaj videći ta, viknuše i starci;*
ču pastir niki i sta mneć da su tovarci.
Mnil bi da su jarci, brade da jim zgleđa;
petesi kljuvavci, k nosom da prigleđa.
A da svih razgleđa, tako se meni mni,
270 rekal bi: Goveda taka su kako vi. -
Debljega od njih ni človika tuj bilo,*
zato mislimo mi ča biše njih tilo!
Pjahu vino cilo⁷, meso šapranjeno
jidihi pritilo i još papranjeno,
275 i ča napra[v]ljeno bude na tarpezi
kada je sta[v]ljeno da jidu hercezi.
Svih jistvin lavezi bihu tarbusi njih,
zakona ni lezi ne biše nike u njih.
Takaj objist u kih gospodovat bude,*
280 dobrotu u onih hudoba dobude.
Takovi da sude, tko more kuntent bit,
al tako[v] da blude popovstvo hteć nosit?

* 250 Suzana govori starcem.

* 265 Suzana zavapi... starci zavapiše.

* 271 Starac raskoša[n] i objista[n].

⁷ *cilo vino* - nerazvodnjeno vino

* 279 Objist potiče na grih.

285 Tarbuh bo pjan i sit slidi puteni blud,
 čistoću pronosit njemu je teško i trud,
 i kad sidi na sud⁸ tere je dar prijal,
 neće molit zalud ki mu ga je pridat.
 Daleč sam zaridal, vrime se je varnut,
 gdi sam vapaj slišal koga močno bi čut.
 290 Gledajte dobro nut ča će se zgoditi,
 to t' će sad moj leut zvonec govoriti.
 Jaše se shoditi sluge Joakina,
 starci govoriti ča biše vašćina.*
 Ka rič vele ina od one čut biše
 295 kuno sva kolina židovska hvališe,
 svi se zamamiše, jere nigdar takov
 glas čuven ne biše tad bi rečen kakov.
 Kakono na nakov bjeno oslabiše,
 lice tih junakov toko zasrami se;
 u tugu stavi se pečalna obitil
 300 i stoga zavi se u čarn rušan mantil.
 Plačan je svaki bil, nitkor sarcu ne da
 pokoja; ti bi mnil martvu da ju gleda.
 Jad garlu priseda od toke netore,
 ona strahom preda jer ju pravu tvore;
 305 ne da ju umore boječ se, ner da od nje
 glas koga govore ostane nakon nje.
 Dali uzdan'je nje u Bogu ko stavi
 vazda biše u nje, nigdar ju ne ostavi.
 Sunce se jur zavi za more dolika,
 310 dan za sobom zani, noć osta gorika.
 Svu noć dijabolika družba starac dviju,
 misleć zla tolika, ne saža očiju:
 taj nesan bi njiju; da ini Suzane
 i bližik nje svijuju, kimi briga gane.
 315 Ona ne sustane tužeći se Bogu
 i moleć: kad svane, da pozri nebogu
 ter u to[m] nalogu krivine, ku čuje,
 po pravde razlogu došad obaruje.
 Neka se očituje laža, himba, zloba,
 320 kako potribuje varlost i hudoba,
 kom htihu taj oba karv njeje proliti,
 a svu u toj doba sramotu pokriti;
 a to t' neće biti, jer će laž iztašćat,
 Bog će toj hotiti, istina čista ostat.
 325 Poče zabiljivat zora, s istočnih stran

⁸ *siditi na sudu* - suditi

* 292 Starci lagaše na Suzanu.

sunce se podivat, jur svanu svital dan.
a Joakinov stan skupi se tada puk
i ne dili se van, totu se jur zavuk,
dokla moć božjih ruk, ka svuda dosiže,
330 lažu pravdom potuk, istinu podviže.
Kad [s]e svak tuj slize, došadči popove,
postupiše bliže, gdi stahu stolove;
na katidre nove visoko sedošē
ter tu riči ove tudje podvigoše:
335 Zovite, rekoše, ovdi hćer Elkije,*
jer dilo nje loše hoće da se ubije.
Čano tko usije, ono t' i požanje,
i požav izvije veće ali manje.
340 Kruh kino kralj zvan je čist da je, budeš mnit,
a jida poganje drugda bude imit.
Veruj da more bit ča nigdar mnil ne bi,
a to se neće skrit, puće, sada tebi;
svak se čudi sebi, da hteć se natklonit,
odnam zatvor grebi, nosa će odklonit
345 ter će se uslonit na rič ka je prava,
pravdi se poklonit, da je Bogu slava.
Suda je neprava sudac i človik on
kino ne pristava da se spuni zakon. -
Od tih besidi zvon himbeno zvonjaše,
350 dobar imiše ton, a hudo mišljaše.
Jošće puk ne znaše ča izreć hotihu,
zamamljen čekaše da čuje nje zgrihu,
od keno svi mnihu da su čudi čiste,
kakono i bihu nada sve neviste.
355 Nju i rod nje iste tad dozvat ne bi lin
vladike Kaliste ki totu biše sin.
I [o]to t' Joakin i žena grede s njim,*
za vidit toga fin, i s rodom svojim svim.
Zlovoljnu grihom tim Suzanu htijahu
360 obvrići starci, kim izgubit mišljahu;
smiljen'ja nimahu. Ona poniknu[v] sta
jer ju zloglašahu vašćinom ku ne zna.
Pečalna biše sva da ju ne osude;
li ne hti pojti tja dokla ju ne sude.
365 Tad oni ki žude hudobu svu tajat
rotom laže hude počēše obnajat;
Boga se ne bojat nju pravu kriveći,
od ljudi sram nimat svim pukom hineći.

* 335 Starci govore puku pri ner dojde Suzana.

* 357 Dojde Suzana s mužem i s rodom na sud.

370 Ustaše i steći da glavu odkrije
riše, vidit hteći čano jih još grije.
Odkri se i vije dvignu, pozri gori
da ju Bog od jije otme, ki sve stvori.
Oni tad uskori, posrid puka stoje,
na glavi nje zgori staviv ruke svoje,*
375 rekoše: Ovo je ku dojtj pitasmo,
a od nje stvar to je ku mi dva gledasmo.
Pošadči šetasmo po perivoju tom
ter nju ugledasmo i nje dvi rabe s njo[m];
ke kad odsla domom i jur pritvori vrat,
380 mladac stazom jednom dojde k njoj i ja stat.
Kako da bi bil tat, poče se obzirat
pak, nju za garlo hvat, ča htiše pribivat.
Takoј mi zamirat počan, potekosmo,
da tekuć ponirat, jat ga ne mogosmo.
385 Nju jamši, rekosmo: Tko s tobom biše, tko?
Zamani soposmo, ne hti nam reći to.
Mi smo vidili ovo, vam svidočimo tuj,
di sliša sve mnoštvo, sad vi sudite njuj. -
Čuvši besidu suj, viru jim podaše*
390 ter pravu ženu ovuj na smart ko[n]dem[n]aše;
jere pogledaše na starost, čast i broj
ovih ki pravljaše da su vidili toj.
Pismo bo veli ovoj: da rič, svidoči ku
jazik troj ali dvoj, verovat imaš nju;
395 koliko veće us tu da popove bihu
i sudci, i lit, mnju, veće svih imihu.
Svi poni hotihu zakon obslužiti
i, ku krivu mnihu, kamen'je[m] pobiti.
Ona ja vapiti: O svemogi Bože,*
400 prid kim se sakriti ništore ne može,
s nebeske ti lože otajstva sva vidiš
i sudiš. Tko može reć da ča ne vidiš?
Svaka ti prividiš, svaka t' su otvorena,
svaka razuvidiš pri ner su stvorena.
405 Ti znaš potvorena da sam ča u mni ni,
lažno su smišljena svidočtva pram meni.
Pravden si, Bože, ti, ne htij me ostaviti,
kako tva milost vi, rači me opraviti;
rači me zbaviti ovoga priroka,
410 premda pribaviti života neć roka:

* 374 Starci, na Suzanu ruke staviv, govoriše prid pukom.

* 389 Suzanu osudiše.

* 399 Suzana osujena tuži Bogu.

težina ni toka umora trudnoga
vaščine jest koka i glasa hudoga. -
Tako ti neboga pojaše tuj pisan
i glas nje, do Boga došad, bi uslišan;
415 i zato pedipsan bit će ki zlom vori,
ki, budući grišan, grihom pravih tvori.
Da ti, koga mori jazik nepravdeni,
znaj da Bog govori: blažen progonjeni,*
blažen nevoljeni za pravdu ki bude,
420 ni bati gvozdeni njemu t' ne naude.
I kino ga hude, kunu, psuju, biju:
njemu ti ne prude, sebi grih nadiju.
Van'jel'ja ti diju: ne hti strah imiti
tih ki moć imiju samo put zgubiti;
425 da hoti nositi onomu strah i čast
ki more zabiti put s dušom u propast.
Li gorkost i neslast neprava sujen'ja
bližnjim nje ne da last, poljuti tužen'ja;
jer znahu zgrišen'ja u njoj da nisu ta
430 kriva svidochen'ja njoj napartiše ka.
Joakin tada zja prid starišinami
tere vapiti ja s plačem i s tugami:*
Ojme, koja vami naglost takoj ganu,
vašimi rukami dat nam smartnu ranu.
435 Ni čekat da stanu ter da odgovorim
za moju Suzanu i nje prav otvorim.
Ča ćete da stvorim, pokol odlučiste,
pri ner progovorim, s njom me razlučiste;
nepravo sudiste, toj smiju reći vam,
440 jer ne dopustiste prav našu skazat na[m].
A ja ti dobro znam hudobu starac tih,
ku me je reći sra[m] prid licem vaju svih.
Da ča ću svadit njih, krivi jimi ste vi,
razbora ja ne mnih da toko u vas ni.
445 Ne scineć ča su i ki, ki lažu tvoriše
pram ovoj u koj mi znamo ča živiše,
verovani biše hinbe napunjeni;
ki pravo hodiše, ostaše osujeni.
O Bože pravdeni, vidiš da takova
450 zgodiše se meni nikomur kakova;
ne bih rekal slova da bih ne znal viru
ku vazda nosi ova s kom 'vo sad umiru:
toliku nesmiru hoće li podnesti,

* 418 Blaženi progonjeni za pravdu.

* 432 Joakin tuži na nepravdu pak Suzani govori.

455 a ki suz utiru pravih ne unesti
od ruk njih ki svesti smili su krivinu,
ne misleć podsesti tve pravde istinu.
A ti, ku stvar inu, ženo mila, čekaš,
na tuj smart nemninu pojti jur ča predaš?
460 Bogu i meni znaš da prava jes u tom,
utišiti imaš sebe misal'ju tom.
Utišen'je s tobom budi tva vernosti
i tva dobrota s njom, u koj ni ckvarnosti.
Tim bud'te žalosti, kih krivih ubiju,
ne kim u naglosti pravim smart zadiju.
465 Dušu svoju biju kino pravih kolju,
njim škodu ne diju, premda jih zakolju.
Tuj grih u nevolju vikomnju ne goni,
da svoj, kino volju krivim putem goni.
Ki ustarpni poni muku, smart i škode,
470 ne sagriša oni pravom stazom hode:
ustarpin'ja brode dovode na pokoj,
gdi se sveti shode, taka je kripost toj.
Tarpili su takoj i sveti proroci
podnoseć smart i boj, pravdom pašuć boci.
475 Puka segaj otci raztarše Izaiju,
zatim, tekuć roci, pobiše Hjeremiju;
takož Zakariju i mnoge još ine
i s njim[i] Uriju. S nepravde svit gine.
Da on ti ne gine, o Bože, ki na toj
480 složi: pri da zgine ner slomi zakon tvoj.
Zatoj se ti ne boj, ženo; tuj nalogu
podnes i kripko stoj, budi prava Bogu:
ali t' će on mnogu plaću za toj podat
ali, primak nogu, oteti i ne dat.
485 Utešen ću ostat ča godi se zgodi,
da veće ako pristat bude da slobodi;
jer prez tebe ovdi kako ću s' obiknut,
biser da mi rodi, neće mi se viknut.
Daj tim ću dostignut koju godi lakost
490 kad misal uzdvig[n]ut budem ti na slatkost,
kuno tvoja lipost i tvoja vera ta,
posluh tvoj i kripost životu momu da.
Bolest ćeš biti ma, od mene da odpade;
radost da sa mno[m] sta kada me dopade.
495 Ni kare ni svade naša ne ću ljubav,
do konca u sklade tarpil je život prav.
Zato u Bogu stav sarcem misal tvoju
i njega ne ostav, dat će t' milost svoju.
Milošću sad moju pri tebi ostavljam,
500 li još te ne ohoju ni s' tobom rastavljam.
Ufan'je bo stavljam i uzdam u Boga

ter se vidit spravlja[m] konac suda toga. -
Govoren'ja svoga on rič prostiraše⁹,
Suzana neboga suzami ronjaše
505 ter muče slišaše jadi pojavljaje
i gorko pihaje s njim se razdiljaje;
on, rič ustavljaje, milo ju zagarli,
lice s licem¹⁰ staje, jadajuć u garli.
Toj ne bi u harli, dugo se daržaše,
510 nisu suz utarli dokla se rastaše.
Pak ju pozdra[v]ljaše redom svi od roda,
svaki od njih cviljaše, obraz plaka voda.
Zatim malo toga jaše nju voditi,
a oni jur stoga povećma tužiti.
515 Ja plačem zvoniti i vapjem oni stan
kad jaše goniti da jure pojdu van.
Svaki bližnji ter zna[n] blizu nju slideći
gredihu, dvižuć dlan u nebo moleći;
Bogu govoreći: O Bože, dostojaj
520 smilit se videći da prava jest ovaj
ka voli život saj ostavit počtena
ner živit u grih taj da je nepočtena;
vazda ovaj žena mnogu ti čini čast,
ne daj da je ubjena, pomoz ju tvoja vlast! -
525 Da kim biše oblast vrimenju smart zadit,
vrimenju skončat slast, li htihu ju ubit
nastojeć nju vodit ka mistu onomu
rekoše ju pobit kamen'jem na komu.
Milost božja k tomu hoti prigledati
530 ter puku ovomu ubit nju ne dati;
hoti ukazati milosardje svoje,
a ne dopuščati da zgine prav tko je.
Ništar ne postoje, ditetce nadahnu
ki, srid puka stoje, besidu iskahnu;
535 i pri ner pridahnu, čuvši ga svi, staše,
svak stope uzmaknu, svi ga pogledaše.
Jošće ne imaše lit deset rasti sve
tere vapijaše: Čist sam ja kervi te. -
Riše mu: Riči ke, reci nam, jesu toj,
540 Danilo, totu ste? - ime mu biše ovoj.*
A on smino ustoj većma ja vapiti
tere skupščini svoj tako govoriti:
Tako l' osuditi tuj izraelsku hćer,

⁹ *rič prostirati* - govoriti

¹⁰ *lice s licem* - licem u lice, sučelice

* 540 Danijel ditić sudi starce.

545 o puče mahnuti, na smert hotiste der?*

Sud ne čineći ver, ni hteći razabrat
tih starci dviju kler ča je htill nalagat.
Varnite se! Saj trat, kriva svidočtva sud,
pravo je retratat, a ne upast u blud. -

550 Vernut se ne bi trud, opet se skupiše
vidit svidokov ćud ki ju osvadiše.
Danila činiše da sede posrid njih
ter mu govoriše tad starišine svih:
Sedi ter sud ovih dajemo čast tebi
kladuć te više svih, Bog te obra sebi;*

555 taj bo razum ne bi vidil se od tih lit
on ki je na nebi da s tobom ne bi bit.
On ki je stvoril svit i ki zna dila svih,
tko je prav, tko kriv mnit, hoće da sudiš tih. -

560 Reče jim: Dviju sih razlućit imate,
da sud pravad bož[j]ih od mene slišate;
tere da poznate ča starci lagaše
kada jur uznate ku misal imaše. -
Pokol jure staše razdruženi taj dva,
kako on veljaše, jednoga k sebi zva.

565 Reče mu: Starost tva u zlo se stućila,*
platit će dila sva ka je zlo slućila;
krivih je pustila nepravo sudeći,
pravih osudila zakon ne uzdaržeći.

570 Gospodin veleći: brezgrišna ne ubij,
pravdena videći, smarti mu ne zadij.
Reci mi sada gdi jesi vidio nju
i s onim mladcem ki k njoj dojde tada tu.
Rec mi: pod voćku ku stavši se ljubiše,
pokol ti stvar taku reče da činiše. -

575 On reče: Zapriše vertlu vrat zaporom,
a paka sidiše pod gorskim javorom. -
Ostrim odgovorom Danil ga opsova
da takim potvorom taku laž ukova,
govore: Laž ova, haj starče nećisti,
k tomu se osnova da tebe posvisti;

580 na glavi t' će sisti i g zemlji te pribit,
tako t' će prisisti da će te pogubit,
meć će te raskusit suda nebeskoga
jere ti osudit smio si pravoga. -

* 544 Danijel uzroći puk.

* 554 Danijel sede na sud.

* 565 Dani[je]l, razlućiv starce, govori parvomu.

585 Odpeljav parvoga, Agaba po ime¹¹,
zva k sebi drugoga ki staše sa svime.
Reče mu: O sime Kajina, ne Jude,*
 pritisnu te brime tvoje volje hude;
 pameti si lude, prihini te lipost,
590 tko bo se ne bljude, pasti će se niz most.
 Smami ti put i kost tva mahnita želja
 ter manenu starost do jame dopelja.
 Bludom vazda melja himba vaju tere
 priteć u strah pelja izraelske hćere;
595 one se k vam stere, s vami govorahu,
 za vami se vere, hoteć se topljahu.
 Smarti se bojahu, a ne Bogu zgrišit,
 zato t' ne hajahu zakona ugrišit;
 da život razdrišit Hel[k]ije hći voli
600 ner zakon ulišit: verna biše toli.
 Sadjere ni koli stvar inu počitat,
 tuj mi rec pri stoli ča te budem pitat:
 Kada se vi sticat počeste k njoj poni,
 pod kim stablom ticat jaše se tad oni? -
605 On usta odkloni i reče visoko:
 Pod borom ki kloni sincom u široko. -
 Haj, haj, ali toko smiste lagati vi -
 reče Danil - koko poganin sminan ni?
 Da Bog, ki svaka vi, s nebes posla doli
610 an'jela, tebe ki prisiče napoli. -
 Vidiv svi okoli da su svidočtva tih
 raztučita toli, poznaše himbe njih;
 poznaše da oni svih lažom ugaše u blud,
 ubit Suzanu kih odlučil biše sud.
615 Prokleše starac ćud kino su lagali*
 ter dati pravim trud s himbom su napali;
 pak su se ustali k nebu ruke dvižuć
 i veli i mali Bogu zahvaljujuć.
 Jer ki, njega čtujuć, u nj ufan'je stavlja,
620 on njega milujuć nigdar ne ostavlja.
 Sveto pismo pravlja: ki ufati bude
 u Bogu, opravlja smućen da ne bude;
 koga li dobude hudih dili napast,
 Bog ti ga zabude, uzletav hoće past,
625 ojme, tere dopast paklenih djavljih ruk,
 nigdar od njih odpast, jure se k njim zavuk.

¹¹ *po ime* - po imenu

* 587 Dani[je]l govori drugomu.

* 615 Starce osudiše.

Tako ti ovi puk, tako t' svi govore,
metaše u klobuk da sudom pritvore;
pritvoriv, da stvore tim dvima smart pravo,
630 ki htihu da umore Suzanu nepravo.
O božja opravo, moć tvoj[e] istine
ča brani, jest zdravo, ča ne brani, gine.
U tebi ni hine. Oni se ne ganu
ki volju tvu čine, u tebi t' ostanu;
635 ovim ti ne svanu ki se ne bojaše
da protiva stanu istini ku znaše.
Inih ti savezaše opako rukami*
tere jih pognaše bijući nogami;
saržbe vekši plami žežiše bo puka
640 ner oganj u slami unićen kad buka.
Zato njega ruka toli ljuta biše,
jer od srama skuka da dva svih hiniše;
da dva starca smiše svim pukom voditi,
lažuć kuda htiše krivo svidočiti.
645 Svi poni hititi da jih peljaju van
jaše ter hoditi, pustiv za sobom stan.
Grih njih svim biše znan, svi ti jih psovahu,
u pleća, u parsi dlan, naprid jih tiskahu;
a oni hojahu poniknuvši nici
650 jere se sramljahu dvignut gori lici.
Tako razbojnici oni dva gredišu
židovski vojnici kada jih vedihu,
kih obisit htihu goneć iz grada van,
svećali toj bihu, Isusa obistran.
655 Smart njih bi tacih ran, inacih oviju,
kih izved oni dan, ubiše obiju
smlativši jim šiju stinami hitaje,
dokla jih ubiju, nigdir ne pristaje.
Oni se zibaje, malo se vartiše,
660 udorce primaje, pak sobom udriše:
tako t' umoriše obiju. Konac taj
laže njih imiše: to t' kažu pisma saj.
A ti ki čteš, ne daj da tobom oblada
volja nika takaj ka panjke naklada
665 ter družih razklada i psuje i hudi,*
ništar ne otklada da komu naudi. -
Boj se božjih sudi, takih Bog ubija,
čuj se lažnih ćudi,* laža zlo navija.

* 637 Starce svezaše i povedoše i pobiše kamen'jem.

* 665 Čuvaj se družih ozloglasiti.

* 668 Čuvaj se laže.

670 A toj ti napija laž Jeci,* cía ke
gubav se zavija, kako se u knjigah čte.
Nitkor hudobe s te neće dobro imit,
svi se hine ki mne da jim će laž probit.
Poni se uklonit svaki laže nastoj
i na pamet imit¹² da je hći djavlja toj.
675 Istine ne ohoj, Bog se tim naziva,*
s istinom vazda stoj¹³; tko u njoj pribiva,
u Bogu počiva i Bog počiva u njem,
Bog ga ne zabiva pomagajuć u svem,
kako Suzanu prem, ku hudi hoteći
680 ubit, bijući bi[č]em, on ote braneći,
dostojno, videći da nju biše branit,
kano, ne cineći život ni glas shranit,
voljaše se stravit vašćinim zgubljen'jem
ner dušu udavit skrovitim zgrišen'jem;
685 voljaše s naujen'je[m] zla glasa umriti
nere s nepočten'je[m] otajnim živiti.
Ku toko hvaliti starih mogu slova,
hvaleć govoriti da je kako ova?
Ni bila takova ni Penelope, ka
690 verno vrimenova dokla muža šćeka.
Ni kano ne čeka Alcesta obrati,
da muž živ počeka, sama smart prijati.
Ni kano ostati, kad muža izgubi,
ne hti, da skončati s' žeravom u zubi.
695 Ni kano zagubi i čini zaklati
ki ju silom ljubi, vernost hteć skazati.
Časti dostojati Sulpicija ne bi
mogla, ku imati dostojna ova bi;
istina premda bi da Rim u vrime nje
700 iznašal nika bi počten'ja [još] od nje.
Da toj počten'je te, nevoljom skušeno,
ni bilo kako se, ni tako strušeno.
Dilo uzvišeno Lukrecije onoj
bilo bi sniženo da se priloži ovoj.
705 Prista ona u toj, zgrišit a ne zgubit
počten glas, i zatoj sama se hti ubit.
Suzana zagrubit Bogu ne htijaše,
zato ni glas zgubit, ni život hajaše.
Toj se pristojjaše njoj ka veće Boga

* 669 Jeci: ovo je bio učenik Eližea proroka, ki laga za skupost i dojde na nj guba.

¹² *imiti na pamet* - imati na pameti

* 675 Ljubi istinu.

¹³ *s istinom stati* - biti istinit, iskren

710 ner sebe ljubljaše. - Takoj ljub'mo toga,
ljub'mo ga samoga nada svim, ne hteći
cić straha nikoga zgrišit'zlo čineći.
Takovu videći Suzanu, svi staše,
715 ter se veseleći, Bogu hvalu daše;
pak se popeljaše opet na oni stan
tere se čtovaše vino lijuć u žban.
Ki bi ki ne bi pjan, kunfete nesihu
u pehare na dlan k onim ki sidihu.
720 Jedan tih ki pihu žmul k ustom potoči;
lakat mu zabihu, žmul iz ruk iskoči
ter zveknu o ploči, vino zali usta
i lica i oči, meu svimi smih usta.
Joakin gori sta¹⁴ i tim ki se čtiše
725 zahvali svim dosta da pravdu činiše.
Odtada nosiše počten'ja velika
Danilu, ki biše razuma tolika
svi stari kolika tad ne mogoše bit,
a on mladolika lita počan nosit.
730 Toj bi kad poče imit babilonsko misto
Perses kralj ter živit Astijaga na misto.
Ne ostaje ništo počitat od toga
nere tako listo da slavimo Boga,
pravda i sud koga pravih obarova,
735 a smartju krivoga dostojnom darova;
a nam pisma ova da milost složiti,
u kih čast takova Suzani će biti
daju će hvaliti neviste, hoteći
počten'je imiti nje stope slideći.
740 Toj more brodeći, s fortunom jadrismo,
more nas kropeći, jadru skut unismo;
i Boga molismo da bi pomogal nam,
i njega vidismo greduć po vodi k nam.
Tada strah nam odnam, vali se sravnāše,
vitar veće ne dam; Bog bo toj veljaše.
745 Svak se veseljaše, tiho se vezosmo,
kraj se zelenjaše, u porat dojdosmo.
Pokol tuj sedosmo, otuje ne idimo,
zdravi se svedosmo, jure počinimo.
Samo pomenimo mužaticam ženam
750 tere jim recimo: Oto Bog kaže nam
koli draguje sam onih ke počten'je
uzdarže i veru nam u čisto življen'je.
Ne pad u zgrišen'je prezzakon'ja huda,

¹⁴ *stati gori* - ustati

755 ne imaj mišljen'je, ženo, svita luda;
bolizni i truda Bog te će slobodit
ako, bižeć bluda, pravo budeš hodit.
Neće te dat pobit zlorikim jazikom
ni pustit ulovit laže himbom nikom;
760 milostju razlikom hoće te napunit
i častju velikom blaženstva ukrunit.
Jošće ću ponudit mladoga ki želi
sam sebi napruditi spuniv ča Bog veli.
Zakon bo na[m] veli da tko žene ine
765 ner svoje poželi, jer tim grih[om] gine.
Ne stoj gdi počine, ne gljedaj kud hodi,
ne sliš ča začinje, ni ke riči svodi.
I gdi tance vodi, daleč se ukloni,
i kad mimo hodi, oči s nje odkloni.
770 Vazda se zakloni od ženske općine,
na svit se nasloni u komno ni hine.
Jer ako vrućine od ženske liposti
starcem, kim karv sti[n]e, zahode u kosti,
kako će mladosti, ko[n] ognja hteć sidit,
775 vruće same dosti, vrućinu ne imit?
Kako će sigur bit koga mladost vari,
ako bludom gorit mogli su i stari?
Pisan ma sih stvari kanat na stol pridaj
od božjih oltari i rec: O Bože, taj
780 prijat tvojih dari pisma se dostojaj,
ki vladaš sve stvari, privedi nas u raj.

Amen

DOBRI NAUCI

Kralju plemeniti, koji svaka stvori,
milost nam poda ti kad nam raj otvori;
jer iz raja tada izagnani bismo
zapovidi kada tvoje pristupismo.
5 Parvoga človika, koga na svit stvori
u počalo vika, svim nam raj zatvori;
veće ne bihomo u božjoj milosti,
dila nimihomo vikovnje svitlosti.
10 Ki bihu dostojni raja vičnije slasti,
svi biše podložni djavalskoj oblasti.
Slavni naš stvoritelj, vičnjega oca sin,
svih nas odkupitelj ter svemu gospodin,
milosardje svoje od nas ne zakrati;
15 koji svuda slove, grihe naše prati
od otca bi poslan; rad naše ljubavi
ostaviv rajski stan, smarti nas izbavi.
Sam sebi ne prosti, grišnikom se prida,
porugan bi dosti, gorku muku prija.
20 Ka stupu vežući, moćno ga fruštaše,
za brađu skubući, obraz popljuvaše,
i svakom vašćinom porugan mnogo bi
ter karvju prisvetom vas narod odkupi;
radi zlobe naše, ka bi Adamov grih,
25 na križu izdaše, smartju odkupi svih,
kako se dostoja s nebes doli priti,
s vičnjega pristol'ja, za narod umriti.
Molimo, usliši, zlobe nam odpusti,
grišnih nas utiši, milost nam dopusti,
30 pošteno hoditi da bismo umili,
u svem ugoditi tebi, Bože mili.
Sve naše želin'je u tebi stavimo,
hudo pohotin'je sasvim ostavimo;
svom moćju ljubeći u svem te iskati,
jazikom hvaleći nigdar ne pristati,
35 ter sva naša dila da budu podobna,
Bože, tebi mila i vele ugodna.
Nu se pripravite, sluge svita sega,
zlobe ostavite ter hvalite njega,
Boga svemogoga, svake stvari stvorca,
40 kralja nebeskoga, kojemu ni konca.

On se ima slavit svarhu svega sasvim,
ufan'je u nj stavit ter ljubit nada svim.
Tko želi prijati od njega milosti
tere uživati nebeske svitlosti,
45 čuvaj se hudih dil ter svake taščine,
ako ć' imiti dil vikovnje baščine;
nemoj uživati sega svita slasti
ako ć' s' učuvati paklene propasti.
Svit hoće lahčinu ter išće velu vlast;
50 ki ljube taščinu, izgube božju slast.
Dobrom se obita onim ki ga ljube,
pak se zlom izvarta, božju milost gube.
Tko bi svitu u svem hotio zgoditi,
najti će se hinjen, malo će dobiti;
55 jer stvari velike saj svit na[m] obita
tere slasti nike, u kih nas zaplita;
ter ljudi priprosti u svemu zdivjaju,
u kih ni kriposti, jere ga ne znaju;
ter u njem stavljaju sve svoje blaženstvo,
60 Boga ostavljaju i vičnje kraljestvo;
ter samo jedan hip podložit ne mogu
svoj on smardeći kip, poslužiti Bogu,
ner svake vaščine puna vru usta njih,
himbe ter taščine vazda su dila svih;
65 jer ne budu mniti da jim mnogo ude
tašće govoriti tere misli hude.
Manen je tere slip i nima razloga
tko ljubi ovi kip veće nego Boga.
Ludost je velika i škoda još mnoga
70 ljubiti človika veće nego Boga.
Samo [j'] Bog svemogi, ki je sva istina,
a svit ov hudobni himba ter taščina.
Jere je vas ov svit i njegovu slava
kakono jedan cvit al jutrinja trava:
75 cvit barzo povene kada mu pripeče,
a slava obene kad sunce isteče.
Zato ne ljubimo koja barzo minu,
vikovnja išćimo ka nigdar ne ginu.
Svitovno vesel'je i njegovu radost
80 zapade dresel'je, bolizan ter žalost.
Kruto se počudit misleći u sebi
da ov himbeni svit pritegnu sve k sebi,
ne samo svitovne, koji mu su sluge,
da još i redovne: zato mi su tuge,
85 zato se čudeći većeokrat svist moja,
bolizan ćuteći, ne imam pokoja;
videći pogibil vas ov svit ki travi,
da sad ni, tko bi bil, ki darži put pravi.

90 Zloba privelika ter svaka zla dila
od počela svita nisu taka bila,
ka su sad nastala: himba, ne bi vire,
ni zala ostala, kojim ne bi mire.
Vira je smanjkala, pravda izginula,
zloba abundala, ljubav ostinula;
95 brat brata ne ljubi, ni drug svoga druga,
da prija obrubi, još se njim naruga.
Prijatelj se kaže veći nego ini
dokle ča izlaže ali ga ohini.
Dobru volju kaže da ga virno ljubi
100 ter ga ričju maže, a misal'ju gubi.
A kad ga ohini, sebi slavu daje,
razuman se čini da vele poznaje.
Ča prudi himben um, bratjo moja mila,
ali zloćud razum gdi ni dobra dila?
105 Razuman se broji da je vidit priprost;
ki se Boga boji, to je prava kripost.
Razuman je oni, dila hvale njega,
u komu himbe ni; ljubi iskarnjega,
ne scini se veći, ča bi priko mire,
110 neće ludo reći u čen mu zamire;
vazda pri procini ča ni drago njemu;
nepravde ne čini svomu iskarnjemu.
To su dila sveta, takov je Bogu drag,
a ne on ki smeta, da bi znal kako vrag;
115 jer ki su razumni i u zlo zloćudi,
zač je lud, a ne mni, veće sebi hudi.
Jere ne ljubimo svoga iskarnjega,
nebeska gubimo i slavu vičnjega;
cića zlobe naše i grihov brimena
120 zla nam se zajaše i trudna vrimena.
Tko brata ne ljubi, hodi u tamnosti,
božju milost gubi, ne ima svitlosti;
da još ča je gore, da ga nenavidi,
progoneć ča more, neće da ga vidi:
125 ako ga gdi stane, smuti se barzo vas
ter ga pozri [s] strane, kakono ljuti pas;
"Zdrav bud!" neće reći, projde tamo muče,
u sebi režeći, očima povuč¹.

130 Ni listo jedan sam, mnozi tako čine,
još kojih ja sad znam, ki se vele scine.
Izgibe pravi mir, ljubavi ni sada,
ja ga ne znam nigdir, varžen je nazada.

¹ *povući očima* - mrko pogledati

Pravde tvoje, Bože, na svit sada ne bi,
zloba sve primože i podloži sebi.
135 Čudeć se tomu ja veće nere mogu,
da ne bi ufan'ja ner samo u Bogu.
Jer ča god obajdoh od moje mladosti,
nigdire ne najdoh gdi ni zavidosti.
Misal'ju obidoh i jošće obhodim
140 mista, li ne najdoh gdi je ne nahodim.
Od svita sve strane, gradi tere sela,
vazdi ima stane, vas svit je posela.
Gradom se ne čudim, to ni čudno bilo,
ni na sela tužim, vazda je toj bilo;
145 ner stan'ja redovnih, to mi je jad vekši,
gdi najti pokoj mnih, siguro utekši:
vazda svoje volje tere zla hotinstva,
nesklada dovolje, a malo jedinstva.
Zato me jad steže; parvo ću znam reći,
150 nepravda naleže, ni se gdi uteći;
ni svitu, ni redu, razmi Bogu samo;
nazad bo sad gredu u njem mnozi, znamo.
U njem mnozi stoje, ne dušu da pasu,
ner put da razgoje ter tilo raspasu.
155 Odluku nimaju služit Bogu virno,
ner last da uživaju ter da jim je mirno.
A posluhu neće dobrih dil nauku,
da nastoje veće na svoju odluku.
Nimaju hotin'ja saj svit da potlače,
160 luda poželin'ja radi, jer jih slače.
Reda svitu nose, dobrih dil priliku,
a vazda s' uznose u slavu veliku.
Ča se ne priklada svetomu redu njih,
da svit njimi vlada ter hini mnogo svih;
165 ter se budu mnili razumni dovolje,
ne bi upustili nigdar svoje volje.
Bude jih hiniti niko ludo mnin'je
da jim je spuniti svoje poželin'je;
tere budu mniti, svoju volju stekši,
170 da ne more biti od njih nitkor vekši.
Visoko se dvižu na pohvale steći
ter se više sižu ner mogu izreći;
tere se prihine i rado privare
ki se sami scine i u svem se slave.
175 Jedan, dva ne samo, da znam da su mnozi,
slave se, toj znamo, premda su ubozi;
a svi smo ubozi na svitovnom stan'ju
ter vele nebozi u sem putovan'ju.
180 Ako se druzi mne tolike kriposti
ter se sami scine dostojni milosti,

ter u dila tuja često s' ukladaju,
u sebi pokoja nigdare nimaju:
sebe ne svidamo da smo bolji mneći,
druzih zamiramo često jih sudeći.
185 Zač jazik ne muči, sarce se nadima,
svemu nas zlu uči, zač razloga nima.
Sarce bo hudobno razumom podvraća,
sumnji nepodobno, sve na zlo obraća.
Ča se tebi brine, nevoljniče hudi,
190 kad ni tvoje brime i tebi ne udi?
Jazika potišći, nemoj to usati,
ča te ne utišći, ne čin se ni znati;
siluj se podniti ča čuješ; ne glasi,
nigdar njih ne riti; ča moreš, ugasi.
195 Premda je zločinac pun svake zle ćudi,
ne zna mu se konac, li ti ga ne sudi.
Meni se tako mni da nigdir človika
na svitu sada ni koji je prez griha.
Još č[!]ovik da čini vazda dobra dila,
200 dali još procini jesu l' Bogu mila.
Gospodin ako je tere veli sinjur,
redovnik tokoje, ne mni da je sigur.
U nijedno vrime ne ufaj u dila
dokle nosiš brime umarloga tila;
205 li čuvaj smardec kip, ki na zlo obraća,
jer vele u mal hip pogine sva plaća.
Redovnik ako si, da si prav, ne scini,
poštovan prenda si, čuj se, ne prihini;
jer da se prociniš, pokoja imit neć,
210 najt ćeš da se hiniš u svem se kripak mneć.
Da bismo dostojni tuj kripost imati,
da bismo se mogli i malo saznati,
barzo bismo bili u svemu svaršeni,
zlobe ostavili, svetim pridruženi;
215 da neka govore: pri nas će nestati
nere nitkor more sam sebe poznati.
Redovnik unest, tih svaki ima biti,
pripravan opakih dobru naučiti,
ne ričju mažući, da ga ljudi hvale,
220 ner dilom kažući, pustiv ćudi zale.
Jer ki ričju mažu, a dilom ne čine,
tašču slavu kažu, sami sobom hine.
Redovnik bo svaki ima se čuvati,
kako boжник jaki hrabro se arvati,
225 sarce čuvajući od svake taščine,
usta stiskajući da ga ne ovaščine.
Sve kriposti kažu, od ust ča se čuje;
iznutarnja ka su, jazik svidokuje.

230 Jer ne bi zaisto ništor ča je hudo,
buduć sarce čisto, jazik rekal ludo.
Jazik je zlo udo, ako se ne skrati,
kaže sarce ludo, zaman vrime trati.
Grubo je viditi, redovnik sasvima,
dug jazik imiti ki razbora nima.

235 Izvarsno divica, Boga ka je obrala
za svoga nevistca ter mu divstvo dala:
tiha biti ima tere umiljena,
sarditi se nima, još da bi cviljena.
Dobri mir, jedinstvo ljube umiljeni,
240 prez kogano divstvo ugodno Bogu ni;
dobri mir, jedinstvo, ča je Boga bliže,
ne manje ner divstvo, k nebu gori dviže.
Človik svojevoljan, sardit ter svojeglav
vazda je nevoljan i reži kako lav;
245 vazda je okošljiv ter nemiran tokoj
i rad bi da je živ, ni nigdar s njim pokoj.
Oholost njim vlada, neće pustit volje,
u sve se uklada, sve mni da zna bolje.
A tko god se dviže u djavl[j]u oholast,
250 raja ne dostiže, zanere u propast.
Poniž se sam vele tko će priti gori
gdino se vesele svi blaženi zbori.
Jer ništar ne prudi na svitu živiti
tko god se ne trudi sebe ponižiti.

255 Ne mraz se s človikom, ne mlati sve usti²,
ni sici jazikom, svaka Bogu pusti.
Človik nenavidljiv na svakoga reži,
kako pas ujidljiv ujisti kad preži.
Tko vele govori, ritko je prez laže,
260 listo jazik mori, tašču pamet kaže.
Vele ne capari, još da te za bolje,
premda ti ča pari, reć budi dovolje.
Ča ću već govorit, znate, moji drazi,
jazik nerazborit svakomu se mrazi.

265 I bogat i ubog svak stisni jazika,
da nas ukloni Bog ognjena plamika.
Svak ljubi dobri mir, izvarsno redovni,
prez kojega nigdir nijedno dobro ni.
Gospodar premda si ali starišina,
270 večekrat podnesi pokriv se ušima.
Premda se kad zgodi ka godi mala stvar
da t' se ne ugodi, zato ne dviži kar.

² *mlatiti usti* - govoriti svašta, trabunjati

Spomeni se ča si, znaj da s' male varli,
mlohav človik da si i jošće umarli.
275 Premda si ti veći, veći se ne čini,
kad god ćeš ča reći, vazda pri procini.
Jer nagla besida prijazan svu gubi,
svakomu prisida, nitkor ju ne ljubi.
280 Potiho nauči mlajših da te štiju,
a vele ne buči okol njih da čuju.
S mala se ne mrazi, njih tomu ne uči
z blidimi obrazi da povlače oči³;
tvoj nauk obsluže dobra ti hoteći,
a ne da se tuže po stagnah hodeći.
285 Vesel ćeš biti vas mlajši da te štiju
i kad tvoj takov glas ina mista čuju.
Ako li ne haja pustit svoju volju,
pak čin da se kaja tarpeći nevolju.
Neposluh, počalo nemira, nesklada,
290 odkuda svako zlo izhodi i svada.
Gdi more mir biti, rec mi, ja te molju,
kad počne činiti svaki svoju volju?
Tko posluhu neće ni sliša nauk svet,
raja se odmeće, djavl[j]om je uzom spet.
295 Zato ki poslušas, svoju volju poskrat,
ne čini da skučas, da t' se reče stokrat.
Ustan se veselo, premda te ni volja,
proteci sve selo i varhe i polja.
300 Imaj škinu ošlju, nosi svako brime,
hodi kud te pošlju, ko god bude vrime.
Ne bud ti zato trud, ni teška stvar nika,
bit će ti mnogi prud i plaća velika.
Bogu ćeš zgoditi, a pak starišini,
još će te ljubiti ostali svi ini.
305 Premda bi ti kopal trudom se rijuci,
drugi puhom popal vazdan se grijuci,
da te ne zlovolji tvoje teže brime,
to znaš, ki su bolji, da ne gube vrime.
Da pri se poteže truditi smardec kip
310 onim ča je teže, pokoja neće hip.
Gdi more to biti? Ne znaš li, nebore,
prez truda dobiti ništar se ne more?
Ne bud lin ali gluh, ča t' vele, obsluži,
vazda sveti posluh s vesel'jem uzdarži;
315 posluh bo je mati duhovne liposti,
po njem mož imati ostale kriposti.

³ *povlačiti oči* - mrko pogledati

Kripost je posluh sam, nada sve ostale.
Zač rekoš? Jere znam, svi ga sveti hvale.
Poštuj starišine koliko s' uzmnožan,
320 i ostale ine, svim budi podložan.
Ako te posviste kad bi u čem fali,
k nebu ti put čiste, kruto jim zahvali.
Ne ričmaj po vele, pričati se nemoj,
čini ča ti vele, Boga se nad sve boj.
325 Ki se Boga boje, taščine sve tlače,
put svoju ne goje, u grih se ne slače.
Blažen človik komu podan je božji strah,
u svem dilu svomu pomišlja da je prah.
Pusti svoje volje, tarpi cića Boga,
330 još dušu t' nevolje, da plaća je mnoga.
Da se staviš na to vas ov svit obajti,
ne trudi se za to, pokoja neć najti.
Ako želiš pokoj ter da ti je mirno,
vazda u svem nastoj služit Bogu virno.
335 To su sveta dila, ne pust jih nigdar hip,
ka su Bogu mila, ne samo pošten kip.
Divstvo njih ne prudi ki siju nesklade,
tko se često sardi tere dviže svade;
još ništar ne prudi, premda je pošten kip,
340 tko misal'ju bludi svaki čas tere hip.
Cić vičnje baščine misal'ju ne travi,
pusti sve taščine, uzdarži put pravi.
Čin dobro, ne pristaj, kad ne moreš znati
dan, uru ni hip taj kad će te sazvati.
345 Ne znaš kad će priti strašne smarti vrime
tere ćeš poniti samo grihov brime,
koga se otresti nigdar nećeš moći,
da teže će resti sve dni tere noći.
Smarti smo podložni i svakomu grihu,
350 i malo uzmožni, dokle smo u kipu.
Smart bo hodi sardeć, ništar ne razbira,
tilo ojde smardec, z dušom ga rastira.
Barzo hoće priti primnoga nje sila,
neće dat poniti ništar nego dila,
355 kih se ne ustavlja, da barzo prohodi,
z dilom nas odpravlja u kih nas nahodi.
Tko bi stavil svu moć, zamani se trudi,
molit će dan i noć, ništar mu ne prudi.
Zato se ne trudi nitko ju moliti,
360 zač ništar ne prudi, svih nas ć' umoriti.
Vas svit da bi dala i jošće toliko,
ne bi nas čekala samo jedno lito.
U daleče strane barzo nas zaprati,
iz koga nigdare nitkor se ne vrati.

365 Tko god tamo pojde, vratiti se neće,
simo k nam ne dojde, ni se zna za nj veće.
Ne moremo znati u kom je mistu stan
gdi će pribivati, gdi li je njegov stan.
370 Ako l' ne viruješ da će vrime priti
ter zato viluješ ne mneći umriti,
spomen se: ki bihu u pridnja vrimena,
kih mnogo slovihu na svitu imena,
kralji poštovani ter veli cesari,
375 gospoda, svi znani u velikoj slavi,
grade tere župe pod sobom imahu,
viteze ter sluge ki jim se klanjahu.
Svak jim se klanjaše, i bogat i ubog,
tako jim se mnjaše da oni bihu Bog;
380 blaga ka imaše uzmožna moja moć
izreći ne biše misleći dan i noć.
Turne narešene, prilipe polače,
od mnoge višine prostrane palače;
odića njih biše panador ter svila,
i na koja htiše, mogaše njih sila.
385 U svakih gojšćinah život provojahu,
ležeć na perinah, smardec' kip gojahu.
Taj plemen'je[m] slovuć, te slave doseže,
u toliko moguć, vas svit sebi seže;
dali kad smart pride, na prišu pojdoše,
390 njih slava otide, kraljestvo ojdoše.
Blago ko imiše i vitezi moći
uzmožni ne biše njih tada pomoći.
Smart pride sardeći njih moći skratiti,
osta kip smardec'i, u prah se obrati.
395 A sada blaga njih družu uživaju
tere veće za njih pomnje ne imaju.
Od njih sada muče, za njih se ne čuje,
njih slava primuče, nitkor jih ne štuje.
Jošće svi ostali, na sem svitu ki su
400 u raskošah stali, recite mi gdi su.
Tako i mi bivši skoro i ne biti,
svaka ostavivši, li tribi je iti.
Moguć da je brojen, svita slavu steče,
nitkor na svit rojen smarti ne uteče.
405 Ni biži, ni se krij, ne mož se ukriti,
priprav se ča mož prij, ne znaš kad će priti.
Jere ja da bih zna[l] da ću se vratiti,
vas svit bih obagna[l] da mi ni umriti,
jošće z bose noge, vele dobre volje,
410 tarpeć trude mnoge i svake nevolje.
Nimam tugu veću, uteći ne mogu;
zato bižat neću, hvala budi Bogu.

Svakčas jošće nadam, uteć, znam, ne mogu;
svih podloži Adam kad sagriši Bogu.
415 Gdi su majke naše, kamo l' oci biše,
ki nas na svit daše⁴ i s trudom hraniše?
Jošće se spomeni kamo brati mili
kih sada veće ni, a nigda su bili;
kamo l' naš rod ini, ali ostali puk,
420 kih mladost prihini. Budi nam za nauk.
Ne reci: sad sam zdrav, smarti se ne bojim,
mlad, jaki kako lav, moj život dug brojim;
da se ne privariš, čuj se, ja te molju,
u tom vele traviš dajuć tilu volju.
425 Smart je čudne moći, ke nitko veće ni,
njoj su markle noći svitile kako i dni.
Priti će, neka viš, obdan ali obnoć,
vrime, koje ne mniš, skratiti tvoju moć.
Mladost te ne ote, ni lipost velika
430 od gorke smarti te, ni snaga tolika;
ni otac, ni mati. Ne znaš li, nebore,
tada t' pomoć dati nitkore ne more?
Ni hćere, ni sini, ni vas rod ostali,
prijatelji i ini, svi tot da bi stali,
435 moći će skratiti snagu, u ku uzdaš,
tebe zapratiti u stan'ja ka ne znaš.
Da bi t' se vratiti, ne bi te grih slačil,
ni ludo tratiti vrime ko s' naučil.
Uvik ćeš plakati vrime ko s' izgubil,
440 ko ludo potrati na svit dokla si bil.
Smart nigdar ne stane, dan i noć putuje,
u ke dojde stane, vazdi gospoduje;
gdi godire dojde, u grade i sela,
vazdi plača ojde, ostanu dresela.
445 Kolike majčice ojde uhiljene
ali sirotice mlade rascviljene!
Za sinke bi dale, da bi kako moći,
ča god bi imale da bi jih pomoći.
Još veće, jedini u majke sam gdi je,
450 gdi nitkor veće ni komu se nadije.
Dali smart ne gleda ni stara, ni mlada,
počekat već ne da, dali svitom vlada;
da bi bil gospodin velike oblasti,
od svita kralja sin, od najvekše vlasti.
455 Da tko joj da oblast nego ti sam, Bože,
da bi tolika vlast, da svaka primože?

⁴ *dati na svit* - roditi

Ne čin u njoj prirok, ni tebi, Bože moj;
mi smo tomu uzrok pristupiv zakon tvoj.
Na svit ni človika, ni se najti može
460 mogućstva tolika, koga smart ne smože.
Ne pomisli zato da te ča odkupi
ni srebro ni zlato koje si nakupi.
Smart blagom ne nudi, blago ju ne slači;
hoće da t' naudi i da te potlači.
465 Smart bo blaga neće, malo bo je dosti,
ništar nima veće nego suhe kosti.
Meso je opalo, koža tere šćuti,
ništar ni ostalo nere goli žnjuti.
470 Oči joj ispliše, osta tilo slipo,
a vele ti biše naredno i lipo.
Vlasi joj opali, kojih biše dosta,
vas nje kip ostali vele ti gard osta.
Himbena mladosti, taščino velika,
475 svega ti bi dosti. Kamo tvoja dika?
Tko bi te ukobil obdan ali obnoć,
vele bi moguć bil, da ne bi rad pomoć.
Mnogi bi strah imil od tvoga pozora
i ne bi prija mnil da bi bila zora.
480 To je lipost naša i naš uljudni kip
koji se uznaša taščinom svaki hip.
Ajme, goraka smarti, čudno tvoje dilo,
gdi ć' svaka zatarti kako da ni bilo;
gdi t' ni moć uteći, ni znat kad će priti,
485 ner bolest ćuteći kad počnemo mriti.
Svim nam je umriti, bratjo moja mila!
Znate da će priti dilom na mirila.
Vas svit tvoj da bi bil, ča biti ne more,
ter sva blaga imil, ča t' prudi, nebore?
490 Gospodin da si zvan, ča ti će pribiti,
kad gledaš svaki dan da ti je umriti?
Gledan je gospodin, u svem slavan dosti,
ki čini milost svim, pun svake mudrosti;
a mi smo svi gnjila tere smardeći gnoj,
495 prazni dobra dila, grihom našim ni broj.
Ni li naše tilo od nečisti vrića,
ko će biti gnjilo tere čarvom pića?
Tko će dobro jisti, lipo se oditi,
živit u objisti, gizdavo hoditi?
500 Duh nam će pribiti gojeći ga lipo,
kad će skoro biti gluho tere slipo.
Vanka sebe pojdu ter mi bude žalost
misli kad mi dojdu kamo naša mladost,
koja barzo projde, kakono i rika,
zatim starost dojde ter žalost velika;

505 ka lipo cvatiše, kakono žilja cvit,
ter pripravna biše ljubiti ovi svit.
Nigdar ne smišljaše da će prit mala moć,
taščine zbiraše svaki dan tere noć;
a od strane smarti nimaše ni mal strah,
510 ka nas će zatarti i obratit u prah.
Nitkor se ne slavi, malo smo uzmožni,
jere smo svi slabi ter grihu podložni.
Dostojno se slave koji grihe kaju,
sasvim jih ostave, za ov svit ne haju.
515 Dali još sam sebe nitkore ne slavi,
taščine i zlobe sasvima ostavi.
Jur tvoju ćud prizlu sasvima povarzi,
uzdarž pamet triznu, na nepravde marzi,
misleći umriti skoro da nam je svim
520 tere na sud priti gdi sudi božji sin;
prid kojim se skriti neće moći nitkor,
prida nj je svim priti noseć griha ukor.
Ča smo poželili i mislili hudo,
dilom učinili ali rekli ludo;
525 od dili ne samo, kad budu pitati,
i od misli, znamo, razlog ćemo dati
prid svim skupom svetih, koji se vesele
ter duše blaženih k sebi priti žele.
Tad naša sva dila neće bit skrivena,
530 ka su kada bila, bit će odkrivena,
kad suditi bude koga Diva rodi
i prid njim se skupe od svita narodi.
Pak strašna bojazan mnoga hoće biti
grišnikom oni dan, ku hoće imiti
535 kada se odile od božje svitlosti
ter pojdu udilje u vičnje tamnosti.
Gorki će jad biti ter mnoga tužica
da neće viditi veće božja lica.
Bogu neharnici biti će moreni,
540 u vičnjoj tmneci uvik zatvoreni.
U tmi vazda stati, ubignut neće moć,
dneva neće znati, bit jim će vazda noć.
Ni sunčene zrake viditi već neće,
da gorčine svake imiti vazda će:
545 psi jih će derati tere ljuti vuci,
drakuni žerati u velikoj mucu;
zmije jidovite grozno ujidati,
nigdare ne mnite pokoja imati;
neposkoci glusi tere lavi tokoj,
550 nečisti zli dusi ter svaki nepokoj;
svake ine zledi tere gorke muke,
vitri, krupe, ledi ter od ognja buke.

555 Nigdar utišen'ja imiti već neće,
da gorka tužen'ja, svakčas muke veće,
sve gorčine tokoj. Ajme, moji drazi!
Ki će biti pokoj stati uvik s vrazi?
Ne sto ni tisuć lit, ni jošće toliko,
pamet moja smislit ne more koliko
ne mogu zbrojiti ni izreći veće:
560 konca uvik biti nigdar tomu neće.
Tako bo se vraća, ta će bit pokoj zlih
i takova plaća za huda dila njih:
ki grihe ne kaju na svit, dokla mogu,
za dušu ne haju ni se mole Bogu;
565 ki blago ljubiše veće nego Boga,
pomnju ne imaše pomoći uboga;
ki cine odveće, ožurom prodaju,
nigdar pravo neće, krivo miru daju;
lakomi k skuposti pineze ki kupe,
570 kim ne bi svit dosti, vazda veće dupe.
Pečalno jih kupiš nimajuć pokoja,
vazda veće žudiš imit jih brez broja.
U njih se nahaja njihovo ufan'je
ter se ritko zgaja da najdu spasen'je;
575 i ki se prisizu za svaku tašćinu,
i tako posizu i čine vašćinu;
Bogom ki se kune i svetimi tili,
i ki se oskvarne nečistimi dili;
i ki se obećaše čistoći i redu,
580 zavit ne izdaše, i ti s njimi gredu;
uboštvo obraše tere umiljenstvo,
Bogu obećaše prikazati divstvo;
zavit ne izdavši, meni se ludost mni,
sam se obećavši kada ti sila ni.
585 Ako ć' biti miran, da t' ni škoda veća,
budi Bogu viran izdat ča obeća.
On te ni na red zval, sam si se podložil,
kad se si podvezal, dužnik se s' učinil.
Divstvo ki ne cine, čine živodivstvo;
590 jer zakon raščine, pakal je njih misto.
I ki mir razmeće, s njimi hoće stati,
jer nigdire veće ne more pristati;
jere u tom stanu u vike vapiju,
baju vazda zvanu, skubu ter se biju.
595 I ki često laže i krivo govore,
i još nadolaže opako, ča more.
Svi će s' pogubiti, govori psalmista,
i njih stan'ja biti uvik strašna mista.
Tužit će oholi u velikoj mucu,
600 posarnuvši doli, vijuč kako vuci,

noseć teško brime sve dni tere noći,
neće priti vrime da će steć pomoći.
To će bit njih ukor, vazda ih će tarti,
neće biti nitkor tko bi jih rasparti.
605 Vazda griha huda gorit će plamenom
i kih pamet luda slavit se plemenom.
Izvarsno redovni toga ne spomeni,
u tom spasen'ja ni, ja scinim po meni.
610 Ne čin da te slače tašće svita dike,
cić kih duša plače vapijuć sve vike.
Neće t' slavu dati, da si plemenit bil,
nego će pitati: Gdi je, ča si činil?
Tko godi zna Boga, ne slači se u tih,
615 pri ljubi uboga ner želi bogatih.
Ki većoj oblasti podložit se neće,
cića oholasti mneći da zna veće;
jere svaka oblast od Boga bi dana,
a djavl[j]a oholast u muke prognana.
620 I ki se obećaše na karst svete vire,
a pak zatajaše Boga, ki ne umire;
tamnjaci ter hinci, ubojice, lotri,
nepomnjivi linci, lašci krivorotni.
Ki se ne pokaju ni čine pokore,
poboljšat ne haju, da živu to gore.
625 Rekoh cić ljubavi, jer bih rad dobra svim,
zla me Bog izbavi, izvarsno redovnim.
Ki zbirate tance, redovnici moji,
ter spivate čanče, vi ste slipih voji.
630 Ne samo zbirati ne pristoji se nam
ni jih obzirati; toj rekoh jere znam.
Tance ne vodite, ne spivajte pisni,
unesto hodite, a ne kako bisni.
Ne općite svite, oholost ke stiču,
635 ali svilne kite, na grih ke potiču:
postolce žentile, lipo izrezane,
košuljice bile, svilom priplitane;
jere je taščina, očito to viju,
redovnim vaščina ki se tim odiju.
640 Svitom se odijte ka redu pristoji,
unesto hodite, jer vami svit stoji.
Ne činite targe⁵, ne kupite zlato,
pravi božje sluge vazda marze na to.
Ki blagu nastoje puni su ćudi zle,
u brizi sve stoje, o dobru ne misle.

⁵ *činiti targe* - trgovati

645 Pečalan život njih, trudi ter nevolje,
sva blaga da bi njih, ne bi njim dovolje.
Ritko se spominju da jim je umriti,
hotin'je imiju svakoga odriti;
užure čineći ubozim svim dosti,
650 ludih jih scineći, grizući jim kosti:
potribe njih znaju, uboštva, nemoći,
pomnje ne imaju cić Boga pomoći.
Ne samo ubozih da neće pomoći,
da pri njih nebozih žele odnemoći.
655 Ostavite jure, bratja, moji drazi,
ne čin'te užure, ponit vas će vrazi.
Milosardje imaj vazda na uboga,
pomoć mu kugod daj, učin cića Boga.
On ti će platiti, prem ako i ne mniš,
660 i dobrom vratiti veće ner učiniš.
Sasvim se pripravi, pogardi svit ovi,
da te ne privari kada te rastavi.
Nitkor na svit ni bil, ki je svitu služil,
da ni žalost imil i pak se na nj tužil.
665 Ča ov svit obeća, u tom ufan'ja ni,
pak je žalost veća kad stratiš zaman dni.
Koje vrime projde, već se ne povrati;
tim vičnji plač dojde ki ga ludo strati.
Ča nam prude dike al svita radosti,
670 cić kojih sve vike tarpit će žalosti?
Zato, bratjo mila, smišljajmo smarti dan,
pustimo zla dila, Bog je milosardan.
Njega milosardje svi možemo steći,
pripravno vazda je, svim nam dobra hteći.
675 Nijedan ni grih ta, ni je toko velik,
da božja dobrota neće mu dati lik.
Ta se grih ne prašća, ni se smarsit more,
tko tuje ne vraća, ni prude pokore;
tuja ne ugrabi, ni tokoj poželi,
680 u blagdan ne rabi: Bog nam tako veli.
Mnozim dike budu kad priuzmu koga,
jer himbom dobudu, ne boje se Boga;
jere ne pomisle da li Bog svaka vi,
on ti zna ćudi zle, ništar mu otaj ni;
685 sva mu su očita i on ti zna svaka,
njemu ni skrovita ni misal opaka.
Pokle Bog svaka zna i oni svaka vi,
tko smi činit zala ali reći ča ni?
Bogom ne prisiži ni svetih imenom,
690 ni tujega posiži, platit ćeš s vrimenom.
Nigdar zlo ne odvrati svomu iskarnjemu,
Bog da t' moć ne skрати, a milost da njemu.

Da te kruto smetu, pusti cića Boga,
ne učin osvetu, premda bi i moga.
695 Zaman je prositi da Bog prosti njemu
tko neće prostiti svomu iskarnjemu;
ništar mu ne prudi, ča se vidi meni,
svi njegovu trudi bit mu će zamani,
Kad rečeš: Oče naš, duge nam odpusti! -
700 govoriš ča ne znaš, listo mlatiš usti⁶.
Zlo po se izusti, nebore, a ne mniš,
ako t' se dopusti molitva ku činiš!
Bratu neć da prostiš, još želiš da ga ni:
spomen se ča prosiš, ludače maneni!
705 Jere bratja svi smo tere sestre mile
sada na svit ki smo i koje su bile.
I zato svih molju, mili tere drazi,
pustite zlu volju kad vas ko porazi.
Ljubi dobroćince i još veće Boga;
710 moli za zloćince, jer je plaća mnoga.
Ne bud rad sve čuti ni viditi tokoj,
s česa t' pamet čuti većeokrat nepokoj.
Tuj uzrok u riči pečalan ne buđi;
ča te ne utišći, ča mož pri zabudi.
715 Pri sebe ispravi, a družih ne muči,
paka na put pravi svakoga nauči.
Pogarditi nemoj svoga iskarnjega,
sebi se vazda boj u čem koriš njega.
Poznaj da s' slab i ti, zgoditi se more
720 da ćeš na toj priti al još i na gore.
U dila se tuja ukkladati nemoj,
vazda pamet tvoja imiti će pokoj.
Od zla se odvrti, nepravde ostavi,
u božjoj dobroti ufan'je postavi;
725 jer zaman ufaju ki goje smardec kip,
zla se ne čuvaju, zgrišuju svaki hip.
Da cić grihov mnoštva ne zgubi ufan'je,
jer narav božastva prostit pripravna je.
Još ki su upali nečistimi dili,
730 a u nj se ufali, spaseni su bili.
Njega milosardje obilno je svuda,
dal još pravednije, čuvaj se i suda;
jer pravden Gospodin pravdu skriti neće,
a buduć božji sin, koliko pri veće!
735 Nego jer poznaje slabosti sve naše
ter svim slavu daje koji se arvaše;

⁶ *mlatiti usti* - govoriti svašta, trabunjati

ki se budu riti protiv ljutu lavu,
u pokoj će priti i u vičnju slavu.
Bog čistoću ljubi ter odluku svetu,
740 nečistoću gubi, zlobu grisi spetu.
Sarce čisto išće tere poniženo,
od nas veće nišće neće blago ino.
Misto je obeća svim ki griha biže,
gdi je slava veća, kon sebe najbliže;
745 da budeš živiti na svit u pošten'ju,
proslavljen ćeš biti u vičnjem vesel'ju.
Ča god ti prihodi, tarpj z dobre volje
i družih nahodi; vazdi je nevolje.
Ne mni da t' ne prude ali da t' plaća ni,
750 Bog će t' platit trude, neće t' bit zamani.
Da te narav uči svaki čas upasti,
trudi te ter muči, nemoj se pripasti.
Još da se nadvedeš, nastoj se opriti;
nere sasvim padeš, pri voli umriti.
755 Da bi t' znati dila moja tere čudi,
muka bi ti bila, listo bi se čudi.
Nepravda me straši i grih moj svaki dan,
ljubav božja tiši, jer je milosardan.
Mnoga [j'] slabost moja i zloba velika,
760 ner ča ljubav božja neće smart grišnika.
Narav me potiče, giblje slabost moja,
zali duh obtiče, ne da mi pokoja.
Nevoljne sve strane, sve dni tere noći,
kad život nestane, poboljšat ni moći.
765 Sasvim da odlučim život da počinju,
listo se izmučim, dobra ne učinju.
Prihode arvanje veće ner tribuju,
a kripost na manje malo napritkuju.
Još ov himbeni svit, ki je pun nevolje,
770 koje sam mnogo sit i trujen dovolje,
jer me veće muči nere je potribno,
ino me ne uči ner ča je protivno
tebi Bogu momu, tvoja milost vidi,
i zakonu tvomu, tvojoj zapovidi.
775 Da još ja scineći mala uma moga
da je grih najveći ne hajati Boga,
toga ne činiti ča nam zapovidi,
grihe ne sciniti, jer on svaka vidi;
tko mal grih ne haje ter ništar ne scini,
780 ni veli ne haje, kada ga učini.
Nepomnju imiti ka je ludost veća,
slavu izgubiti, ku je Bog obeća
svim ki svit potlače i zla se obrane,
u grih se ne slače, čistoću uhrane.

785 Da ni cina divstva oholost kim vlada,
gdi ni umiljenstva; komu se priklada
posluh, umiljenstvo, kriposti sve koren,
divstvo ter jedinstvo, vičnji raj otvoren.
Ki to ne uzdarže ni to žele steći,
790 k paklu harle barže, neće ga uteći.
Tko jazik ne stiska, oni miru neće;
mala stvar utiska, jedinstvo razmeće;
ni sam mir uživa, ni ga drugu daje,
nigdar ne počiva, u grihu vazda je.
795 Blaženi su mirni, ki cić Boga tarpe,
svakomu su virni, prid neskladom trepe.
Oholi išće kar, podložiti se neće;
ne scini nikogar, mni da zna najveće.
Scini se još veći nere je uzmožno,
800 sve bi htio nadseći da mu je podložno.
Ča se oholimo, pokle dan ni uru,
toj znamo i vimo, nimamo siguru?
Ako sunce zajde, nimamo ufati,
kad opet izajde, da ćemo dočkati.
805 Svake muke prizle, a ove najveće
konac, kada smisle, nigdar bit da neće:
duglje govoriti svakoga ne slači,
ne mneć na to priti, tere njim opači.
Da ti, ki znaš bolje, nemoj pokuditi,
810 slišaj z dobre volje, neće t' nauditi.
Sam sebi ako si viditi kripostan,
li ne znaš kakov si, ni u ki priti stan;
jer te bolje znaju i ke si kriposti,
ki s tobom užaju, još da su priprosti.
815 A ki su sada ti na ov svit nevoljni
ki se mogu najti sebi zadovoljni?
Opet se vrativši, od sebe ću reći,
sve riči skrativši: grišnik sam najveći.
Grisi moji veli jesu nada svimi,
820 ne mogu se izreći, zemlja smardi njimi,
u kih se nahodim; dostojan nisam ja
po zemlji da hodim, ni da mi sunce sja;
jere sam se valja, tvardo se očišću,
tajat mi ne valja, taščih hval ne išću.
825 I zato svih molim, vi za me neboga,
tuj ljubav najvolim, da molite Boga:
da me obaruje i od zla odvрати,
i milost daruje, na prav put obrati,
kojim ja hodeći pustim svu tašćinu,
830 po njem priti moći na vičnju bašćinu,
koju Bog obita ljubećim sebe svim,
slasti jih napita i milost daje njim.

I nas svih veseli i daj nam tuj milost,
k sebi nas priseli na vikovnju svitlost.
835 Usliš me, moj Bože, u svaku nevolju,
tva milost sve može, daj mi ča te molju;
prez tvoje pomoći ništare ne mogu,
ni se gdi uteći nego k tebi Bogu.
840 Premda smo neharni i grihom gubavi,
ti nas zla obrani cić tvoje ljubavi.
Ti tvoj gnjiv utaži, k molbi mojoj pristan,
milosardje skaži, primi nas u tvoj stan:
u rajske raskoš, gdi se sveti sele,
845 ki zla utekoše, a sad se vesele;
puni sve kriposti po vik ne pristaju,
jer jih zlo oprosti, hvale ti uzdaju;
svakčas u jedinstvu novu pisan poje
ki u svetom divstvu dospije dni svoje.
850 Da zajedno i mi slaveći dajemo,
veseleć se s njimi ter hvale pojemo
tebi, ki nas stvori, u tvoj duh uzdaše,
pak svim raj otvori kad na križ izdaše.
Zato po sve vrime vazda smo daržani
855 hvalit tvoje ime cić tvoje ljubavi.
Tebi se pristoji u svem da si hvaljen,
kim nebo, svit stoji i sva ka su na njem;
jer tvoja čudesa, ne mnju, da mogu seć
ov svit ni nebesa, ni sveti gori steć.
860 Tebi svi an'jeli, svaki hvale poje,
i verni na zemlji svi ki te se boje.
Trojstvu istinomu slava budi vazda,
trin Bogu jednomu, koji svim oblada.
Otac, Sin i Duh Svet, ti sam Bog jedini,
865 ki bi za nas propet, drugoga veće ni;
ti nas svih umisti kako tvardi kamen,
ki se ne pomisti nigdar u vik, amen.

STUMAČEN'JE KATA

I.

Dušu je Bog stvoril na priliku svoju,
zato bi ti imil stavit pomnju tvoju
da griha ne učiniš; grih ju će ogardit,
a da dobro živiš, tim će t' blažena bit.
5 Nemoj spat toliko, da veće bdit nastoj,
jer span'je veliko grihom daje ogoj;
vrime z blagom gubi, pameti tančinu
debeliju čini, oblama jačinu.
10 Parva ti jest kripost jazik uztezati
i mučan'ja milost u sebi imati;
priličan je k Bogu ki s vrimenom muči,
jere po razlogu¹ govorit se uči.
Čuvaj se ne biti sam sebi protivan
15 kad ćeš govoriti, da lud ne budeš zvan;
ni s nikimre skladan človik ki liše inih
sobom je neskladan u ričeh i u dilih.
Mnozi raskladaju družih, a ne vide
ča sami zgrišaju, jere se ne svide;
20 ako ć' razgledati ćudi ter činjen'ja,
nikogar neć najti ki je brez zgrišen'ja.
Kad je ča u tebe čano ti drago jest,
odvarzi od sebe, ako će t' škodu snest;
da čano t' ne udi, a čini t' pošten'je,
25 ono t' draže budi neg blaga stečen'je.
Usilan, milostiv, kako je tribi kad,
da nisi Bogu kriv, čini da budeš tad;
človik bo je mudar ki ćud svu promini,
kako u koju stvar potriba namini.
30 Ne viruj sve ženi kada tužbe svoje
čineć reče: Meni zli su sluge tvoje, -
jer se nahaja toj: ki mužu jest ljubak
i s kim ima pokoj, ženi da je marzak.
Kada učiš koga, a neće s' učiti,
ako t' je drag, toga nemoj zapustiti;

¹ *po razlogu* - razumno

35 da kako si počal, udilje ga soli,
dokla bude došal da umi čakoli.
Ričmi prigovarat nemoj se s ričljivim,
ako se neć karat i svadit s takovim;
40 mnozi u besidu zalihu zahode²,
a u svu potribu ludi se nahode.
Inih ljubi takoj da prijatelj budeš
i duši sam svojoj i grišan ne budeš;
dobar dobrim budi, da u nijedno dilo
sebi ne naudi: sebe ti bud milo.
45 Ča ne znaš, ne reci, ni inim sumnjen glas
navistit ne teci, da nis kako tašč klas.
Nikomur ne udi podobno mučan'je,
da mnozim naudi riči izpušćan'je³.
50 Ča t' je obitano, druzim ne obitaj
dokla t' ni izdano, i stvar u rukah taj;
mnozi bo govore, mnozi obitaju,
a u ritko stvore ča se zavitaju.

Kada ti po komu dobro niko imaš,
hvališ se svakomu; da hvalit se nimaš
55 kada sam učiniš ko dobro inomu:
čin poni da mučiš, ni pravljaš drugomu.
Kada, budući sid, mladih sudiš dila,
pri nere prostre jid sarca tvoga sila
spomen se ča s' činil, ča si govorio
60 kada si sam mlad bil, kako si živio.
Kada vidiš koga da šaptom rič pravlja,
ne sardi se stoga mneć da te razpravlja;
ki bo se ćutiti bude krivac u čem,
vazda t' bude mniti da govore o njem.
65 Kad si dobrosrićan, protivščine se bljud
da nisi nesrićan; sriće bo je taj ćud
da malokrat svarši kako počne činit
i huje izvarši nere budemo mnit.
Nestanoviti stan s trudom života žit
70 buduć človiku dan na saj himbeni svit,
spomen se od takoga življen'ja i stan'ja
ter u smart drugoga ne imaj ufan'ja.
Kada darkom malim dojde te darovat

² u *besidu zalihu zahode* - započinju jalovi razgovor

³ *izpušćan'je riči* - govorenje

75 s ljube sarcem pravim prijatelj nebogot,
dobrovoljno ga prim, milosno i rado,
i hvali ga sasvim gdi je ljudi stado.
Buduć se ti rodil ubog i nag i gol,
s nevoljom se podil na sega svita okol,
80 uboštva težinu s ustarpin'jem nosi,
a raja višinu razmišljaj i prosi.
Pripravit se nastoj tere se neć bojat
kad dojde konac tvoj, da s ufan'jem stojat;
ufan'je će t' podat od grihov kajan'je,
jer Bog di da će dat kajanim spasen'je.
85 Ako te ne ljubi človik, kako ima,
ali ti zagrubi u čemno ne ima,
prostit mu imaš ti, ki te je stvorio
ako ćeš da t' prosti ča mu si zgrišio.
S redom trat ča stečeš, da tvoje stečen'je
90 harlo ne rastečeš u ludo stračen'je;
i da t' ne pomanjka, vazda tako darži
kako da ti manjka, a zla se li starži.
Ča tudje moreš dat, ne htij prodiljati,
ni dvakrat obećat, ni se ujimati,
95 tašća i ponosna da te ne budu zvat,
želeć ti milosna da te budu daržat.
Tko t' ričmi vuhluje, a ni ti sarcem prav,
ljubav mu takuje uz taku ljubav stav;
za riči rič vrati, za stvari davaj stvar,
100 a dara ne krati tomu ki t' ima har.
Dobra ne darž zato ki t' slatko besidi,
ne bude t' sve zlato ča se svitlo vidi:
ptičar lipo piščat pticam se ne lini
i cuvitom niščat dokla jih prihini.
105 Kad nimaš blaga part, a sinov si dopal,
čin da se uče art na ku je ki pristal,
da budu moć živit tegom se uzdaržuć,
a potribu nimit ništar ne umijuć.
Čano družu cine, za onoj ti ne haj,
110 a čano ne cine, to ti aprežijaj;
tako u svaki kup ter u targu svakom
neć biti vidit skup na saj svit ni lakom.
U čemno ukoriš ovogaj, onogaj,
čin da sam ne stvoriš ni dopadeš togaj;
115 meštru bo je prirok kada, družih čudi
karajuć, bude uzrok da sam sebe osudi.
Ča je pravo prosi i ča se dostoji,
da t' se reče: nosi, jer ti se pristoji;
mahnitost je pitat stvar ka mu se može
120 s razlogom denigat, kad se dat ne može.
Znanca pri neznanu nemoj ostaviti,

slobodno u znanu ljubav mož staviti;
znana bo ljubiti, jer ga s' kušal, možeš,
neznane osuditi ni hvalit ne možeš.
125 Ne čini da ležiš; vrime se ne ustavlja
i zato da težiš veli ti i pravlja:
oni si dobit dan u ki dobro činiš,
a ne, kako sanan, u kino lin sidiš.
130 Prijatelja dobit premda mož pričan'jem,
li kadgod mu zgodit triba je mučan'jem;
jere protiveći rado marzak budeš,
a tiho starmeći prijazan dobudeš.
Da budeš imati kad vele uspitaš,
135 ne htij se lanjati da manjša poskitaš;
ribar na udicu založaj nadije
d' ulovi ribicu koja se zadije.
Ne potež se priti s kimno s' u milosti,
ni karat, ni riti noseć oholosti;
neprijazan parnja, prijazan čini mir.
140 Tko je ki ne marmnja kad ga naskoči zvir?
Sluga kad sagriši tere ti bude kriv,
ne čin da te izniši više razloga gnjiv;
razumom obladaš naglo rasarjen'je
ter s redom pokaraj mlajših sagrišen'je.
145 S koga možeš biti sam svojom jačinom,
nemoj ga probiti, da svojom tišinom;
svaki mudar sudi da podnest človika
mej dobrimi ćudi kripost je velika.
Šćedi ča si stekal i s trudom dobio,
150 da t' ne pride pečal buduć ostario.
Trudno je pod starost moći ča dobiti,
a smartna je žalost tad ništar nimiti.
Zadovoljno bogat kad budeš, pripravi,
i znance poštovat velekrat ne ostavi;
155 tim hoćeš dobiti prijatelj dovolje
ki će te braniti od svake nevolje.

II.

Hoteć zemlju težat, Virgili počni štit;
hoteći zel'ja znat, Macer će te učit;
ako l' te deleta slišati batalje,
160 Lukan ti jih kanta, počan od Težalje;
ako li ćeš ljubav od bludnih žen imit,
Ovidija pročtav, hoć ju steći umit;
ako ć' razum prijat, ne budi ti muka
dobro živit i stat, sliš moga nauka.

165 Ljudem svim neznanim, kada mož, naprudi,
 u ništar nijednim nigdar ne naudi;
 tim ti je vridnije prijatelja steći
 ner od sve Vlahije kraljem se nareći.
 Božastva visinu viruj, a ne išći,
 170 narava nižinu uzdarži i tišći;
 ča ne moreš doseć, togaj se ne hitaj,
 ča t' pismo pravlja, šteć toj virom obhitaj.
 Nimaj strah od smarti; da je se ne bojiš,
 grihov se izparti, a nastoj da živiš
 175 pod zakon podložan, i ne sustan prosit
 da s' vazda uzmožan duhovno se nosit.
 Od sumnjene stvari sardito se pričat
 ostav i u kari prez pristanka kričat,
 u saržbi će t' ostat pamet zaslipljena
 180 tako da neć poznat ča bude istina.
 Brez karsman'ja spenzaj i čin ča te čeka,
 kada je stvar takaj ka neće počeka.
 Nerazuman j' i kriv ki, sobom ne razmah
 i prigodu pustiv, uzgovori: ne mnjah.
 185 Za steć niko blago čemu ti je štentat?
 Veće t' budi drago malim se kuntentat.
 Jer prikarcana nav rado se potopi,
 a ka je prazna plav, more ju naškropi.
 Od česa te je sram, krij prid rusagom svim,
 190 da, ča ne hvališ sam, ne prikore te tim;
 i počni hititi, očistit se toga
 ča t' more nauditi porugan'ja mnoga.
 Ne mni da človik hud zgrišajuć dobiva;
 kada odkriješ sud, znaš ča u nj počiva:
 195 grih ti je sad skriven ki sada nije znan,
 biti će odkriven daj napokonji dan.
 Malahna človika ne pogardi jakost,
 premda ni tolika kolika sipja kost;
 jer kipa nizoka človik drugi bude,
 200 a uma visoka, kim jazik dobude.
 Drugda nejačemu s vrimenom se podlož,
 a vazdi jačemu ustupi koko mož;
 velekrat ostane dobitcem ki je dobit,
 i [ki] gori ustane, hoće potlačen bit.
 205 S prijateljem tvojim ne htij se ti ričmat,
 da on sarcem svojim ne bude se dvizat;
 iskra mala požar većeokrat izvede,
 tako maljahan kar mnogu svadu svede.
 Ča kani Bog stvorit, nemoj iziskovat,
 210 ner u čem on očit htíl se je ukazat;
 otajna iskati po zlamen'ja nika
 ali htít čarati griha je velika.

215 Ne htij se ponosit odićom zalihom,
jer ćeš razpravljjen bit gardinom velikom
ka, premda t' ne udi, li sram ti će zadat
kad se svak počudi ter te bude kazat.
Kad izgubiš tvu prav krivim sudom, zatoj
človištva ne ostav ni sa zlom voljom poj;
220 vesel bo ne bude do duga vrimena
ki parnju dobude dil suda skrivljena.
Kara ki je prošal spominati nemoj,
ni ča je ki rekal, toj, ovoj ni onoj;
pokle si se smiril, pridnja privrijen'ja
225 sva čin da si zabil i sva zla činjen'ja.
Ni se sam pohvali, ni se pokudi sam,
jer će reć ostali: mahnit je vidit nam.
Po voću se sudi kakova su stabla,
i kih je ko ćudi, po dila dobra i zla.
230 Kad tratu mnogu imaš, veće po smokom trat,
čin da ne zaimaš veće ner mož požat;
u vele ča stečeš, u malo vrimena
kada pak raztečeš, oplasnu t' vimena.
Čini se da si lud, gdi je tribi, i klad,
235 ter da si prazan sud, budući pripun tad;
jer je mnoga mudrost, kad potriba bude,
ukazati ludost da t' se dobro zbude.
Raskošna traćen'ja i lakoma tokoj
uklon se skarcan'ja, u sridovištvo stoj⁴;
240 trabulja i skupost dva su protivna zla
dobra glasa vridnost ka razmiću po tla.
Ča budu pravljati gdi je ka skupščina,
nemoj ti daržati da je sve istina;
dat bo se ne more svim vira, jer mnoga
245 mnozi svud govore, ni se stide toga.
Kad godir se op'ješ, sebi krivinu daj,
oda zla, ko izviješ, sam sebe kaštigaj;
grih bo u vino ni, ni bluda, ni zleda,
da u tom ki kopni piti ga brez reda.
250 Otajne stvari svit z drugom s onim imaj
ki te neće odkrit, da mućat svaka taj;
a tvojoj nemoći likar ki t' je viran
čin da t' da pomoći i ličen'ju biran.
Ne čud se človiku kino je pokajan
255 u korist veliku, ne buduć dostojan;
zato t' napridak gre človiku ki je zal,
da kad ga zlo dopre, veće mu bude žal.

⁴ *stati u sridovištvo* - biti umjeren

260 Kad se zgodit more zločestja naloga,
mudri ti govore: razmisli pri toga;
laglja su podniti ka su razmišljena,
al se ukloniti pri ner su izvaršena.
U vrime nevolje ne htij se desperat,
da u Bogu dovolje ufan'ja htij imat;
zimu slidi lito, oblake vedrina,
noći stanovito dan, vitre tišina.

265 Ne htij upustiti prigodu kad imaš,
da htij obrediti stvar za ku se imaš;
prigodi opći stat na čelo vlas; griva,
za ku se daje jat, zadu je plišiva.
Ča je bilo, gledaj i misli ča će bit,
270 prihinit se ne daj, da pamet htij imit,
podobna ćeš [s]e zvat k Janusu, ki se di
zad i sprid da j' okat, da s obi stran vidi.
Hoć bit veće zdrav, s redom i s mirom⁵ pij,
manje jizbin naprav i priprostije jij;

275 od garla deletu, sve ča hlepi, ne daj,
da t' ne čini šćetu životu slast takaj.
Nemoj sam pokudit mnozih mnin'je i sud,
jer će ti naudit taj i takova ćud;
nikomur neć drag bit, buduć usilan svim,

280 i ne hteći zgodit u dil kigodi njim.
Pomnju od spasen'ja navlašnju vazda imaj
ter dobra činjen'ja vrime ne upušćaj;
vrime s' ono gubi ko praznujuć mineš
i kriv si sam sebi ako tač primineš.

285 Ča t' se bude sniti, za ono ti ne haj,
ni viru imiti u vidin'ja takaj,
jere, ča človik mni al želi imiti,
to t' mu s' u noći sni, to t' bude tlapiti.

III.

290 Vi, ki verse ove često ćete čtiti,
čano u njih slove, nastojte činiti;
tko bo će obslužit nauke mudrosti,
on se neće tužit, da blažen bit dosti.
Uči se da si umić, nastoj ter se izprav;
jer tko je neumić, ni človik, nego brav;

⁵ s *mirom* - umjereno

295 ako budeš taki, daj krivinu sebi⁶,
a ne daj meni, ki ovoj pisah tebi.
Kada pravo živiš, krivine se nadaj,
i kad zlo ne činiš, zlih raspravi ne haj;
u oblast našu ni ča će reć ki človik:
300 kako ki sam čini, taki t' ima jazik.
Kada si svidok zvan, istinu ne zataj,
i koko budeš znan, toko tad reći haj;
da prijatelja grih prid sudci li pokrij,
ča s' pitan, rec od njih, ino se ne odkrij.
305 Na riči himbene nemoj se ganuti,
kako su vuhlene, od mnozih mož čuti;
ki su virovali besidam prihilnim⁷,
paka su ostali smih i rugo inim.
Uklon se linosti tere pultrunije,
310 i svake praznosti, i još jutunije;
kako ki hodi žeć, u jamu će se past,
tako ništar čineć, zlo činit uči last.
Kad te pečal stavi u nikoj nezgodi,
a ti se zabavi deletom kimgodi,
315 ali hval božji sud ter ćeš moći bolje
podnesti težak trud od svake nevolje.
Nemoj raspraviti družih govoren'ja
ni smih napraviti cića njih činjen'ja,
da i tobom tokoj družu se rugajuć,
320 dađu ti nepokoj ter te ponašajuć.
Od blaga tvojega dobar red učini,
ne želi tujega, nikimre ne hini,
pak svoje raspuščaj, kako t' se bolje vi,
kad svit ostaviš saj, da ti priroka ni.
325 Nakon tve starosti ako t' ča izbiva,
ne daj lakomosti da u te pribiva;
da nevoljnim dili i posad kon sebe,
da Bog u svom krili prime paka tebe.
Da si prem gospodar, ne pogard mudar svit
330 togaj ki ima mar veran ti sluga bit;
velekrat izajde od sebra besida
da mudrost nadajde plemenita dida.
Ako nimaš toko ti blaga svojega,
imao si koko vrimena pridnjega,
335 o tom se kuntentaj i još od stvari tih
vazda hvalu podaj Bogu ki shrani svih.
Gledajuć parćije uz ženu, čuj, ne sed,

⁶ *dati krivinu sebi* - okriviti se

⁷ *besida prihilna* - neiskrena riječ

da ćudi čistije ka bude, pros ju i ved;
a s kom ti ni pokoj, ka ti mira ne da,
340 daleče od nje poj, ako ti crikva da.
Ulizi u tempal segaj svita i vij
je li tu ežempal potriban tebi ki;
najt ćeš da činjen'je mnozih će t' skazati
ko slidit življen'je, ko li t' je [o]stavljati.
345 Ča moreš, toj čini; ča ne mož, ostavljaj;
sam sobom ne hini, razbor u svem stavljaj:
ludost je podleći ali povarći njim,
tribi bude leći, brime niko, pod kim.
Kada tko uzćini stvar ka ne dostoji,
350 ne muči, da ne mni da mu se pristoji,
i da ni viditi da mućeć taki blud
namišljaš sliditi i tu hudobnu ćud.
Kad inih zloba i moć posida tvoju prav,
od sudca pros pomoć, a ne muč kako brav.
355 Zakona misto daj i pravde razlogu,
potarti se ne daj krivine nalogu.
Težinu nevolje, ke budeš dostojan,
tarpi z dobre volje, a ne bud zlovoljan
i, videć da s' u toj upal u čem je blud,
360 pričati se nemoj, da sam sebe osud.
Nastoj nauk primit starih i novih knjig
tere ćeš svist imit čistiju nere snig;
ludost je čtit s česa vrime s' i trud gubi
ter poet čudesa u kih istine ni.
365 Mej prisidci stola i gdi je starih zbor
ne imij jazik vola, malo riči govor;
jer hteći viditi deletan ter šaljiv,
prirok ćeš dobiti kad reku da s' ričljiv.
370 Ne boj se i ne haj kada domaća tva
spravi plač⁸ i vapaj i lica bije sva;
išće te nadseći da budeš brigu imat,
nje volju čineći, ter se sasvim pridat.
Uživaj ća s' stekal, da trabuljat nemoj,
da ne budeš stekal uboštva nepokoj;
375 ki svoje raztrate li hteć tarbuh pasti,
tujega se late, ni jih sram ni krasti.
Odluč da od smarti ni trib u strahu stat,
steći će sve starti, sve će biguće jat;
a da prem dobra ni, jer podvraća lonac
380 ki svita slastju vri, nevoljan je konac.
Uztarp žene jazik ka t' čini napridak

⁸ *spraviti plač* - plakati

385 i, saržbi glavu odsik, podnes kako sinak;
ne hti[t] podnesti kar ni moć mućat ustoj
zaisto zla je stvar i sarcu nepokoj.
Roditeljem ukaž milošću i ljubav,
nigdar jih ne uraz ter ćeš bit Bogu prav;
ne čini majci žal otcu zgodit hoteć,
obima si dopal, obima bud služec.

IV.

390 Ki smirno živiti i ćudi želite
hudob se ukloniti, nauke sej čtite;
u njih ćete najti ka ćete sliditi
i s česa odajti hvaljeni hteć biti.
Ne ljubi ni želi blaga zemaljskoga,
395 čin ča t' zakon veli Boga svemogoga,
jer ki ni blaga sit, ništar mu ni dosti,
vazda će ubog bit dil svoje skuposti.
Neće ti manjkati nigdare čim budeš
život uzdaržati ni o čem pribudeš,
400 ako se kuntentaš imat toko hliba
i čim se sustentaš kako t' je potriba.
Nepomljiv budući i prez razloga stvar
svu guvernajući, ni nje imijuć var,
nemoj se tužiti nesriću psujuć
ni slipu činiti slipa ne budući.
405 Ča t' je potribno, ljub, i ča t' daje korist,
uzdarži, a ne gub, i himbe budi čist;
veće haj biti svet slideć pravu kripost
ner zlatim pasom spet ni imati lipost.
410 Kada budeš bogat, život svoj ne zapust,
da budeš zdravje imat, pri zdravju blago pust;
ki se da skuposti, pineze li prima,
dukat ima dosti, da sam sebe nima.
Kad, hodeć na skulu, od meštra b'jen budeš
415 bičem per lu kulu ter starpiv zabudeš,
tako starpit saržbu očevu se uči
i, ku s' daržan službu, čini mu ter muči.
Čin stvari ke prude, a čuvat se nastoj
od onih ke ude ter ćeš imit pokoj
420 i hoć kuntent živit jer, tu imajuć ćud,
biti ćeš stanovit da ti ni zaman trud.
Ča mož darovati prijatelju, dopust
kad bude pitati, a plaće ne izust;
jer naruć učinit tomu koga si znal
i ki t' je dobar mnit dobitak je ne mal.

425 S česa sumnju imaš da će te u škodu vrić,
čini da providaš kako će se zavrić;
jer veće naudi onomu ki zaspi
ter se ne probudi kadano tat uzbdi.
Kada te priteže grih na puteni blud
430 ter te volja steže ne hajat božji sud,
tad ustegni garla, jer objist i pitje
na taj grih su harla i na takoj žitje.
Kad ljutu zvir zgledaš, upreš u njoj oči
ter od straha predaš da te ne naskoči,
435 a ja ti hoću dat svita sad neluda:
veće s' imaš bojat od človika huda.
Tko bude imati toj sarce i mišcu
da smi protiv stati konjiku i pišcu,
jaki tere hrabar tada t' veće bude
440 kada doteče dar da sebe dobude.
Kad ku imaš nemoć, od prijatelj tvojih
svit pitaj i pomoć, ne likari onih
kihno ne znaš ni viš; likar je najbolji
s kim u ljubav živiš toj tvojoj nevolji.
445 Budući krivac ti, zač za se ubit hitiš
telca ki skrivil ni? Tako li Boga štíš?
Manen je ki doseć spasen'je duši mni
harl buduć i poseć da družim zlo čini.
Tovariša imit tere prijatelja
450 kino će t' viran bit, ako te je želja,
ne gledaj ima li blaga zadovolje,
da meu ostali je li ćudi bolje.
Uživaj ča s' dobil, a ne budi lakom,
i otrati obil kad je tribi svakom.
455 Ča ti blago prudi i da s' bogat mnogo
ako t' se svak ćudi da živeš ubogo?
Ako ćeš doteći dobar glas⁹ i nosit
i više usteći, ne htij se ponosit,
ni se razkoši daj, ni slasti vrimenoj,
460 sa svakim mir imaj, u svem se Boga boj.
Buduć ti pameti razumne dovolje,
ruga'nja ne smeti od starih nevolje,
da vazda štuj starost i nje nos brimena
kad zajde u ludost cić duga vrimena.
465 Ne htij se oblinit naučit meštiju,
tako se neć hinit i zajt u smamiju;
kad srića odajde, s tobom ostane art
ter ti krušac najde i s kom priživeš part.

⁹ *doteći dobar glas* - steći dobar glas

470 Muče zamirati nastoj i procini
 ča će t' tko parlati tere se ne hini;
 besida otkriva otajna od ljudi
 i još, ča sakriva, drugda se izludi.
 Art ako naučiš, teg zatoj ne zapust,
 nastoj da ga činiš, linost od sebe odpust;
 475 misal inžinj ostri, art tegom veliča,
 i tko se često pri, bolje se ispriča.
 Ne haj hotit znati kada imaš umrit,
 gdi će te smart starti ali odkud će prit;
 smarti se ne boji tko život ne haje,
 480 a pripravan stoji jer se grihov kaje.
 Uči se od umića i kad se naučiš,
 nauč neumića knjigu ku dobro viš;
 od potrebe bo jest¹⁰ da knjige množa glas,
 da pomoć bude nest po svit knjižnika klas.
 485 Kada vino piješ, s mirom¹¹ i z redom pi'
 da pamet ne zapiješ, da tobom rugo ni;
 prezredno jist i pit nemoć ti će natlic
 ka će t' život saspit, iz kože tvoje vlic.
 Ča hvalom uzneseš i budeš se čudit,
 490 ako pak potrepeš tere budeš kudit,
 lagahan se hoć zvat, nestanovit u sud,
 zato se htij čuvat ne pasti u taj blud.
 U dobrosrićnu stvar protivščine¹² se čuj
 ter Bogu imij har ki t' je dal milost tuj;
 495 ako si zla koga dopal i nevolje,
 uzdaj posla toga da će t' biti bolje.
 Učit se ne pristaj; hoć nastojeć imit
 u pismih razum taj da ćeš pohvaljen bit.
 Nastojan'je dugo hodeć kami stare,
 500 i oručí plugo i strigućí škare.
 Ne uznos visoko človika ni hvali,
 jer ako nizoko zatim se uvali,
 hoće te stid biti da si tad kriv bio
 počan on činiti ino ner si mnio.
 505 Nemoj se sramovat ča ne znaš da učiš
 i učenik se zvat, dokle se naučiš;
 slava je umiti knjige doktoriju,
 sramota ne umiti štit ča pisma diju.
 Vino ter puti blud i slast je i svada,
 510 slast imat, a ne trud naša je svist rada;

¹⁰ *od potrebe jest* - potrebno je, treba

¹¹ *s mirom* - umjereno

¹² *stvar protivščine* - nevolja

poni tuj obhitaj ku t' razlog hvali stvar,
 a slasti ne smitaj kim je pridružen kar.
 Čuj se prihiljena človika i dobrom
 izvan obnajena kako mido srebrom;
 515 mora tiho stanu, da tko se tuj vozi,
 trepi kad ustanu z bukom vali mnozi.
 Kada se uzbojiš trudan domom i van
 i nevoljan stojiš u noći i u dan¹³,
 520 nesriće pogledaj družih jesu l' veće
 ter se tuzi ne daj, neg tarpi mučeće.
 S česa moreš biti, toga se primi ram,
 a ne htij nositi ča nosit ne mož sam;
 bolje je, pojamši vesla, kraj otirat
 neg, jidra razpamši, pučine probijat.
 525 Pram onom človiku kričat nitkor nima
 ki hvalu veliku meju ljudi ima;
 jer ki je nas više, koga je svud slava,
 kara ter pedipše sarjen'ja neprava.
 Kada te popline i stan vargu nica,
 530 ne čin da zaline zato plač tva lica,
 da u svem hval Boga, kino je i sam bil
 života uboga kad je na svit hodil¹⁴.
 Jest mnoga teškoća iman'je sve zgubit,
 da veća slipoća svita blago ljubit;
 535 ubogo živeći, siguro ćeš stojat,
 a blago noseći, vazda ćeš se bojat.
 Ludost je obitat sam sebi dug život,
 a na oblast nimat od ure jedan bot;
 kada spiš i kad jiš, kad sidiš i kad greš,
 540 slidi te, a ne mniš, ka hoće da umreš.
 S pokorom i s molbom vičnjega utoli,
 a ne hin sam sobom bijuč skot i voli;
 to je bil običaj starih na svit ljudi,
 a sad je zakon taj: ostav se zlih čudi.
 545 Uklon se svakoga koga s' urazio,
 da veće jakoga, ako s' podražio;
 s onim se smirit poj ki t' more naudit,
 misleći da t' ustoj može još naprudit.
 Kada si zgrišio, misli ter se saznaj,
 550 od zla ko s' činio sam sebe kaštigaj;
 za ranu izličiti izriž zlo i varz van
 ter ćeš odpuditi bolin'jem bolizan.
 Koga si ljubio od vele vrimena

¹³ *u dan* - po danu

¹⁴ *hoditi na svit* - ići po svijetu

555 ter je zagrubio, ne kun mu imena;
 prominio je ćud i zal je, sam budi,
 li ti ga ne osud ni njemu naudi.
 Komu časti činiš da mu si veće mil,
 čin da mu marzak nis u stvari tvojih dil;
 on će t' inako imat na časti malu har,
 560 a ti se hoćeš zvat imenom: gubidar.
 Nemoj od svakoga pram sebi sumnj' imit,
 jer pokojan s toga nećeš nigdare bit;
 sumljiv tere strahljiv živeš život trudan,
 tarpi[š] smart, buduć živ, u noći i u dan.
 565 Kad za tvu rabotu kupiš koga slugu,
 nis kupil ugotu ni osla, da drugu;
 človik je kako ti, imij na pamet¹⁵ toj
 ter, kako tribi ni, pogardit ga nemoj.
 Kad prigodu vidiš, tudje ju popadi
 570 ter, ča činit misliš, toj činit napadi,
 da pak vrime drugo ne budeš čekati
 upustivši parvo, ko ne hti gledati.
 Nemoj se veselit nagloj smarti zalih,
 da prija dreselit osuda dopalih;
 575 on blažen i slavan s ovoga svita gre
 ki griha pokajan i spovijen umre.
 Ki mladu ženu imaš i s njome pošten glas,
 gledaj koga primaš, je l' na njem vire pas;
 ne čin da t' komore tve budu pohodit
 580 od kih se reć more ali sumnja ka bit.
 Kada ti se zgodi da s' vele naučil,
 da jur tvoj glas zvonu veće nere si mnil,
 ne praznuj, ne muči, da, ča još ne umiš,
 jošće se nauči i nastoj da umiš.
 585 Ino ni ostalo ča bih reć pohotil,
 ner da s riči malo mnogo sam obhitil;
 ke po dva versa pe Kato primudri sam,
 ja po četiri te nauk ispisah vam.
 A da vam naprudi besid ke sbrasmo stog,
 590 Otac, Sin, Duh budi hvaljen, jedini Bog,
 na zemlji, na more, na nebo, po vas svit,
 sve dni, kim ne more skončan'ja biti lit.

¹⁵ *imiti na pamet* - imati na pameti

SVIT JE TAŠĆINA

Tašćina od tašćin i sve je tašćina,
ovi svit jest osin i magla i hina.

SUPROTIVA SLASTI OD BLAGA

Umril hotih videć da, ki blago ima,
dobrotom ne sloveć, od svih čast prijima;
tvardo se uzbolih da sam nigdar ne stal
slidit stope onih kih sam kripostnih znal.
5 Jer, ki ima kripost, ubog buduć ni znan,
da kako zločest gost nigdire nima stan.
Li paka poznavši da bogat, kad umre,
blago odpušćavši, nag se u greb zapre,
da sve ča je stekal inih bude za njim,
10 glas ki mu je tekal da se zatare š njim:
ne hajah ubog bit, za dobrotom tekuć,
ka me hoće živit pokol izdahnem mruć.
Jer da bi življen'je ovdi vičnje bilo,
proklel bih trujen'je ko tarpit me tilo.
15 Čarkvu bih ostavil svetosti ne hajuć,
u pokoj se stavil slasti uživajuć.
Da jer život ovi malo tarpit ima,
zato želim oni ki konca ne ima.

SVARH MUKE ISUKARSTOVE

Da velu bolizan izreče jazik moj¹
tere plačnu pisan, gospoje svih gospoj,
uteći ću k onoj ka me čini peti,
ku vas an'jelski broj štuje i svi sveti.
5 Ne daj grihom speti duše, da s tamnosti
čin moj razum zneti, o vičnja kriposti,
kraljice milosti, neka tvoj rečem plač
i sarca žalosti ko projde ljuti mač.
10 Jure i ne znam nač ni kud li poseći,
radosnu ku pritač da bih mogal reći,
ner grozno suzeći, skupih plač prida se
gospoju videći s čarnim ruhom na se.
Sliš'te tužne glase ke majki pravi sin,
15 on ki grišnik spase, ki je svim gospodin,
koje prorok istin upisa i pravi
i sveti Augustin u knjige postavi.
Ovako pozdravi sin majku najprija
kada ju ostavi, reče joj: Marija! -
20 Ku obujam, zgrija parsimi svojima,
a majka ga prija s plačnimi očima.
Reče joj: Majko ma, o divo blažena,
od mene sva pisma jur su izvaršena;
da znaš, razlučena sa mnom hočeš biti,
taj su odlučena parvo ner htih priti.
25 V Hjeruzolim iti meni je jutri dan,
gdi ću laćen biti tere na smart pridan;
kakono pravedan janjac, ki ne zna plod,
biti hoću zaklan za človičnji narod.
Prišal je jure god otčina odluka,
30 skupil se je vas svod židovskoga puka;
kakono na vuka svi na me vapiju
cić moga nauka da mi smart zadiju.
Meni se nadiju, jer se rok približa,
da me jur ubiju na drivu od križa.
35 Prostarta je mriža da lati lovinu,

¹ Zvezdicama i brojem stiha označene su Marulićeve bilješke i marginalije, a brojevima napomene i objašnjenja priređivača.

zdviže se sva hiža protiv gospodinu.
Da pravim istinu tebi, majko mila,
parvo ner poginu svu bol moga tila,
ku, znam, nis zabila, jere Ižaije
40 proročastvo štila, ko tako upije:
Nigder zdravja nije od pet do varh glave
na sinu Marije, kralju vičnje slave.
Sveta pisma prave, i na to htih priti,
svih ki u grisih trave, smarti jih skupiti.
45 Zatoj ti odkriti hoću muke moje
da more tad biti kripko sarce tvoje;
i kad vidiš stoje mene u tuzi toj,
majko i gospoje, tužiti tad nemoj.
I vidiš li vas kip moj lipotom ushranjen,
50 da nigdir sinak tvoj ni, majko, izranjen;
dosele jest hranjen od svake pogibi,
još na muku stavljen od nikogar ne bi.
Neka skažem tebi najpri glavu moju,
sama znaš po sebi kako ju ja goju;
55 ne vidiš u njoj hvoju, ni trohe tolikoj:
ov dan kad pristoj, promini obraz svoj.
Kruna bude na njoj od žestoka tarna,
savita u prut troj, da pride sva čarna;
kako jedna barna, sva karvju polita:
60 ne bi vargal zarna kadi bude čita.
Vlasi lipši svita, ki su mi na glavi,
dika uzorita sva od njih oplavi;
na to jih pripravi taj židovska sila:
malo jih ostavi na njoj, majko mila.
65 Ta krudela dila kada, majko, vidiš,
vazda s' kripka bila, ne čin da problidiš;
da me ne uvridiš, veću mi bol ne daj,
čin da mi razumiš ter starpljen'je imaj.
Pak, majko, pogledaj uši ki slišahu
70 gdi, gredući u raj, an'jeli pojahu;
ki naslajevahu mene glasom svojim
kada dohojahu ondi kadi stojim.
Hajmeh, jutri dan, čim naslajeni budu,
kada u Hjeruzolim, moja majko, idu
75 ter k Pilatu pridu, slišim svake psosti
očito, po sridu svega puka, dosti.
Svak vap'je: ne prosti, ne prosti, vazmi ga,
prez svake milosti na križu propni ga,
z uze ne pusti ga, Barabu oprosti,
80 umor, umori ga u svakoj žalosti.
Ne bismo svitlosti tvojoj ga pridali
da bismo tamnosti u njem ne poznali.
On ti se sam hvali ter se zvati čini

85 Karstom da ostali još vas puk prihini.
 Svi židovski sini da jesam obratila
 za sobom u tmuni, pravijim put skratila;
 da nisam ni platila cesaru haraše,
 da sam mu pohvatila dohotke i paše.
 90 Ov se sam činjaše, govoreć, kralj veli,
 vas puk obraćaše po svoj Galileji;
 po gradih i seli židovskoga stan'ja
 i ki su poseli sva ova daržan'ja.
 Još veća psovan'ja hoću, majko, čuti
 95 od njih nesaznan'ja, ko mi sarce smuti;
 jere pravi puti hotih jim skazati,
 kakono psi ljuti na me će režati.
 To t' dajem poznati da se ne uzbojiš
 kad budeš slišati, da starpina² stojiš.
 Jer, majko, dobro viš da na to htih priti
 100 i, kako u pismu čitiš, porugan ću biti.
 Sad ću t' poviditi od mojih očiju
 ki, kad te pozriti, veselo se smiju:
 rubom jih zakriju da veće veselo
 ja tebe ne vijuju, neg plačno i dreselo.
 105 Jur se je počelo to više većati
 da mene krudelo židovski puk lati.
 Te, majko, gledati kad budeš nevolje,
 ne htij se pušćati da te tuga kolje.
 Stani dobre volje, sve hotij podniti,
 110 jer svitu za bolje moja će smart biti;
 najkoli viditi kad budeš ma lica,
 ka s' učna ljubiti, da su k zemlji nica.
 Kakono ružica sada procvitaju,
 na njih makulica nije s ke zgrubaju:
 115 vidit ćeš gdi daju po njih poličnice
 kad me upeljaju u hižu poglavice.
 Dajuć zaušnice, vidit ćeš gdi psuju
 i na moje lice vele gardo pljuju;
 i gdi svidokuju oni na me krivo,
 120 a ti, gdi luduju, budi kripka, divo.
 Tvardje nere drivo imaj sarce tada
 gdi vidiš da gnjivo svaki me uzgleda;
 jošće zatim vreda vidit ćeš, gospoje,
 usta slaja meda gdi žuč napoje.
 125 Ne smut sarce tvoje, ni se zato skončaj,
 videć tuge moje, plaću se ne podaj;
 da starpljen'je imaj, molim te, majko ma,

² *starpina* - strpljivo

veća bol, ovo znaj, bude mi tuga tva.
Još dobro očima pogledaj na mene
130 ke tvoj sinak ima prez truda ramene:
to brime porene od križa velika
da m' život otegne od truda tolika.
Hajmeh, tvoja dika, tvoj sinak uljudan
na zemlju dolika s križem pade trudan.
135 To bude jutri dan, zato, moja mati,
molim te, bolizan ne htij prijimati.
Hotij pogledati ove moje ruke
ke nigdar imati nisu učne muke:
kako strilom luke njih će otezati,
140 k stupu, kako kuke, u klupko svezati.
Na križ raspinjati hoće jih nemilo,
a ne poznavati u meni zlo dilo:
mučno moje tilo, ruke probodene
ter čavli krudelo križu prigvozdjene.
145 Tad gledajuć mene, majko ljubezniva,
već nada sve žene budeš bolizniva;
molim te, starpljiva u svem hotij biti,
jer ćeš opet živa ti sinka viditi.
Noge prigvozditi hoće mi još zatim
150 ter čavli probiti, neka umru sasvim;
jur kad smartno zaspim, rane me još gore,
kopjem vele ostrim parsi mi otvore.
Kada me umore i svaku vaščinu
protiv meni stvore, da ovako zginu:
155 nigdar misal inu ne htij prominuti;
da lahko priminu, sve hotij podniti.
Sad moreš viditi zdravo moje tilo
kako rozu liti i kako žilj bilo:
u tvoje ga krilo hoć martva prijati,
160 zranjena nemilo, plačna tužna mati.
Na njem hoćeš najti ti rane tolike,
velik jim broj znati, male i velike;
kakono i rike, karvju izvirući,
spominak va vike, veće šest tisući.
165 Pilatovi kući tako me izrane
biči fruštajući ljuto po sve strane
da mi ne ostane nigdir zdrava uda:
to, parvo ner stane, sve učini Juda.
Cića puka huda da mu zgodi Pilat
170 učine me luda i hinca tisućkrat,
da jedva me poznat hoćeš, majko, moći,
ni me k sebi prizvat, ni kako pomoći.
Ča ću veće reći od života moga,
vidiš govoreći k sebi sinka svoga,
175 prez truda svakoga živa i vesela,

jutri vidiš koga martva i dresela.
 Ta bolizan vela, muka tolikoje
 i tuga ka j' spela jure sarce moje,
 po žalosti tvoje ništar me ne zmori,
 180 da tvoj plač, gospoje, zada mi trud gori.
 Zato ča t' govori sad tvoj sinak mili,
 molim te, sve stvori, za manom ne cvili;
 s toga ne uhili, moja majko, sebe,
 premda se razdili tvoj sinak od tebe.
 185 Stine mi i zebe duša cića toga
 misleć tko pogrebe, majko, sinka tvoga;
 da kad otca moga to jest odluč'en'je,
 molim, cića Boga, htij imit starpljen'je. -
 Kad to govoren'je majci sin izreče,
 190 mača poražen'je sarce joj proteče
 tere sinku poče tako govoriti:*
 Tako me odteče, kud li mi ćeš iti?
 Na to te roditi hotih tužna mati,
 sama oddojiti ter odnigovati?
 195 Ča mi da sad znati, prislatki sinko moj,
 ku ćeš smart prijati, jaoh, hajmeh, oboj!
 To li je moj pokoj, tim li ć' me tišiti
 da ta slatki kip tvoj na križ će visiti,
 kino unižiti toliko sam bdila,
 200 hajmeh, izgubiti nigdar te nis mnila?
 Kad sam te odhranila u najlipšoj dobi,
 ljut mač, ostra strila sardašce mi probi.
 U nijednoj zlobi vid vim da, sinko, nis,
 odkud ta tvoj grih bi, ča li mi tužni diš?
 205 Vid dobro, sinko, viš da s' moje rojen'je,
 zač od mene bižiš, slatko zgovoren'je?
 Na to l' umoren'je tužna te odhranih,
 ko nigdar stvoren'je ni u sanji ne snih?
 Da kada nada svih hoć me oboliti,
 210 jednu od ovih trih htij mi se umoliti,
 ako more biti, i ako hoć u čem
 majku utišiti, ranu ostrim mačem.
 Parvu da ti rečem, majka te sad moli
 da tu milost stečem da prez tvoje boli
 215 mučen'ja svakoli pritarpiš, sinko moj,
 u tokoj nevolji i bolizni tvojoj.
 Prez smarti tolikoj človičji narodi
 da skupiš, sinko moj, u tom mi ugodi;
 gdi li u toj škodi tribi t' je umrit sada,

* 191 [Od]govor [M]arije [si]nku

220 bolizni kegodi da t' tva smart ne poda.
 Al čin da se zgoda pri tebe smart meni,
 jer od svega roda jur žalosnije ni.
 To, sinko, učini, molim tolikoje,
 sada ne primini parvo majke tvoje.
 225 Sarce mi na dvoje puče toj slišući,
 ne čin, dobro moje, da te vidim mrući
 ni podnašajući tu toliku muku:
 to razmišljajući, imam bol veliku. -
 Isukarst prid majku kleče poniženo,
 230 moleć, proseći ku, reče umiljeno:*
 Ne bud razcviljeno, majko, sarce tvoje;
 to jest odsujeno, to jest brime moje.
 Tako potribno je sad meni umriti
 jer to pismo poje i na to htih priti.
 235 Zato već suziti ne htij ni se skončaj,
 da mogu jur iti, tvoj mi blagoslov [daj]. -³
 Tad reče majka:* Avaj, hajmeh, sinko, meni!
 Nigdar na svitu, znaj, da te matere ni
 u ke je jedini sinak, nje rojen'je,
 240 gdi ga želi sve dni da mu da prošćen'je.
 Za ko bi stvoren'je tu rič dopustila,
 dat na umoren'je⁴ mati sina mila?
 Od svih bi ta bila krudeliya mati
 ka bi tu rič htila sinku dopušća[ti]:
 245 na smart ga poslati, na raspetje, na b[oj],
 u kom zna skončati da hoće život sv[oj].
 Zato, sinko, nemoj toga me prositi,
 na to blagoslov moj nigdar neć jimiti. -
 Opet govoriti poča majci svojoj:
 250 Ne htij mi kratiti, majko, blagoslov tvoj,
 da jure u pokoj dušice počinu,
 jer ni godišćem broj odkada sve ginu.
 U tom tvomu sinu htij, majko, sgoditi,
 da na križ priminu, hotij me pustiti,
 255 jer se otvoriti neće raj inako,
 dal ako umriti dopustiš me tako.
 Narodjen'je svako človičje i ljudi
 živit će opako i u grih zabludi,
 ako moji trudi na to ne pristanu,
 260 zamani svim prudi ličit smartnu ranu.

* 230 [O]dgovor[i] [si]nak [m]ajci

³ oštećeno

* 238 [Od]govor [M]arije

⁴ *dati na moren'je* - dati umoriti

Ako sad ostanu ter mi ne daš iti,
nitkor svita stanu neće spašen biti;
jer odkad grišiti hoti parvi človik,
odtad zatvoriti hoti se raj vavik.
265 Svim hoće biti lik moje umoren'je,
spašen bude človik i ljudsko stvoren'je;
zato mi prošćen'je daj da mogu iti,
ostavi suzen'je, htij sarce kripiti.
Tebe utišiti harlo hoću vreda,
270 tvoj plač uslišiti da sarce ne preda;
da ti ma smart ne da slišiti tu žalost,
nego da ugleda tebe svaka radost.
Čin, majko, da sam prost i slobodan iti,
jere moju milost parva ćeš imiti;
275 harlo ćeš viditi sinka uskarsnuvši,
neće tri dni biti ovi dan minuvši. -
Gospa sinka čuvši tako govoreći,
na zemlju padnuvši, blagoslov proseći,
jadovno suzeći, reče mu: Sinko moj,
280 na to t' ne znam reći, hteći to otac tvoj.
Vidim da u pokoj želiš postaviti
duše kim nije broj, a mene ostaviti.
Na smart se spraviti kada želiš tako,
kuntenta ću biti, kad ne mogu inako.
285 Drago mi je svako duševno spašen'je,
jere dobro ljudsko moje je vesel'je;
tvoje odlučćen'je kad je cića toga,
bud blagoslovljen'je svarhu sina moga.
Ljubav je ma mnoga cić puka božjega,
290 ne šćedim cić toga života svojega;
za shraniti njega, evo ja, tva mati,
hoću više svega na smart te podati. -
Još blagoslivljati poče ga suzami,
sarcu privijati bolizan s tugami.
295 Tvardja nego kami učini se Diva,
smartnimi mukami već martva ner živa.
U ničemur kriva videć da na smart gre,
vele bolizniva cić toga majka mre;
sarce joj u tuzi vre, a još smartnoj zledi
300 neće da se opre, ni život da šćedi.
Sasvima odredi dati mu prošćen'je
tere mu tako di: Poj na umoren'je. -
O čudno stvoren'je, o vela ljubavi,
gdi to govoren'je majka sinku pravi!

305 Još da se proslavi veće nje ljubezan,
hoće da se stavi sama na bolezan⁵;
da nje sinak vezan pozna svaki trudi
kako tad potezan za spasen'je ljudi.
Blagoslovljen budi, - reče mu, - sinko moj,
310 ki nebesa sudi, blagoslov te otac tvoj;
vičnji Bog velikoj, ki pri svega vika
zače te da s' sin moj, jedina prilika.
Blagoslov velika Sveta Duha kripost,
ki ka mni dolika posla svoju milost
315 i toliku radost da te divom rodih,
da s tebe vas svit prost bude ki sveza grih.
Blagoslovljen viš svih narodi i ljudi
tvoj kip, ki odgojih, i svi njega udi;
tvoja glava budi sva blagoslovljena,
320 smartni moji trudi, i tarnom okrunjena.
Nu da poljubljena sad bude od mene
parvo ner zranjena u karvi ovene:
budite blažene nje rane tolike
i blagoslovljene po sva vika vike.
325 Nu da moje dike ličca izcelivam,
s kih tuge velike k sardašcu privijam:
i njih blagoslivljam, i njih poličnice
i, kih ne zabivam, još tvoje očice.
I tvoje ručice čavli probodene,
330 i mučne nožice križu prigvozdjene:
budite blažene, i one velikoj,
i blagoslovljene, prislatici sinko moj.
Blagoslovljen kip tvoj, ki kada umore,
ostrim kopjem, oboj, parsi mu otvore.
335 Srid Maslinske gore na križu umarvši,
ča pisma govore, kad se sve dosvarši:
svi sveti zazvavši sada kupno k sebi,
da blagoslov davši tvoja majka tebi,
potvarde u nebi to blagoslovljen'je
340 i tilo u grebi z dušom razdiljen'je.
Nu, moje rojen'je, slatka diko moja,
daj mi zagarljen'je, ja sam majka tvoja.
Slatka usta, koja gorkosti napoje,
neka celivam ja, sinko, dobro moje.
345 Blagoslovljeno je mliko kim te dojih,
pelene i povoje u ke te najpri zavih;
i čas ki te rodih budi blagoslovljen,
vrime ko te nosih i ko si odgojen.

⁵ *staviti se na bolezan* - uznastojati oko bolesti

350 Da bude dosvaršen jure blagoslov moj,
na ki budeš stavljen, blagoslovljen križ tvoj;
i muka tolikoj ku ć' jutri tarpiti,
i smart tvoja po koj grišnih ćeš skupiti.
Još blagosloviti hoću tvoj hip i čas
kada se slišiti bude od tebe glas:
355 svaršen je jure vas proročastva uvit,
da mi je od danas ostavit ovi svit;
kad glavu priklonit k zemljici pripustiš
ter tvoj duh plemenit, moj sinko, izpustiš;
kad željno izustiš da si, sinko, žejan
360 ter žuči okusiš i octa priželjan.
Blagoslovljen on dan, spasen'je svih ljudi,
kad odpru rajski stan smartni tvoji trudi;
blagoslovljen budi, moj sinko, vas koli,
od glave svi udi i do potplat doli. -
365 Kad nad njim učini Gospa blagoslov vas,
Isus umiljeni zdviže se oni čas.*
Piše sveti Tomas, majku Isus ojde,
da smart starpi za nas, u Hjerolim pojde.
U jedan vartal dojde gdi, žalostan steći,
370 mnoge misli projde, hajme, ke ću reći;
u sebi misleći muku ku će tarpit,
goroko se boleći, ja tako govorit:
Gdi hoćeš, hajme, bit, sinu otca Boga,
Isuse, koga svit slavi svemogoga?
375 Gdi, hipa ovoga minuv malo vrime,
svarh života moga bude smartno brime?
O prislavno ime, o Divice sinu,
ku bolizan prime moj kip kad preminu?
Od straha vas stinu, goroka je duša ma,
380 jer smart, kom poginu, jes mi prid očima.
Oče, ako ima tva milost smiljen'je,
ne čin da prijima tvoj sin umoren'je;
more l' bit spasen'je naroda ljudskoga,
a ne bit skončan'je od života moga?
385 Sad od sina svoga su čašu odnesi,
znam te, oca Boga, da milostiv jesi.
Budi u nebesi, otče, volja tvoja,
sada ne podnesi da bude smart moja.
Ako li, otče, ja želju protiv tebi
390 ča se već dostoja, ti odluč u nebi;
ne gledaj sam sebi ča želju ovdika,
jere tva volja bi poslat me dolika.

* 366 Odiljen'je surovo od majke

Za skupit človika od vičnje tamnosti,
 da ne zgine vika u smartnoj žalosti,
 395 bud tvoje milosti, otče, volja u svem,
 premda sa[m] u gorkosti i da od straha mrem.
 Stavši naprida, gre[m], oče, z dobre volje,
 i da me tuga prem ostrim mačem kolje;
 ako li za bolje more kako biti,
 400 iz ove nevolje htij me oprostiti. -
 Tad odluči iti videć oca volju,
 svaku pritarpiti za grišnih nevolju.
 Najde na tom polju učenike svoje
 gđino se snom kolju i gdi se pokoje.
 405 Ondi, pol njih stoje, ja Petra buditi,
 njemu tolikoje tako govoriti:
 To li su obiti ki obitovaše,
 sa mnom na smart iti gdi se zaklinjaše?
 Sad li ne mogaše sa mnom u božje ime,
 410 gđino slatko spaše, pobdit malo vrime?
 Tako l' smartne plime⁶ sada se odtimaš?
 Tu li viru, Šime, k tvomu meštru imaš?
 Ča ričju spominaš, dilom ne skažuješ,
 vreda t' me vide, znaš, Petre, odbiguješ.
 415 Tako li duguješ i brineš se za me
 da ne viš ni čuješ tko gre da izda me?
 Čuj da vas ne jame ovdi napast nika,
 jere sada na me grede množ velika;
 stan'te se gorika⁷ tere sa mnom bdite,
 420 čekajuć ovdika, devoto molite.
 Jur veće ne spite, duh pripravan stoji,
 da, kako vidite, put se ova boji;
 svak vas misal dvoji, pripravn ste reći,
 dali trudi moji nećete podleći. -
 425 Tako govoreći Isus s učenci,
 ugleda hodeći na njih oružnici;
 mnozi svitilnici, palice i bati,
 kako poludnevi svude se ja sjati.
 Za Isusa jati Židove pridoše;
 430 svi jaše bižati, svi ga odtekoše.
 Prišadči, rekoše: Gdi je ta poganin
 koga tuj ojdoše, Isus Nazaranin?
 Gdi je ta gospodin? - jednim glasom jaše -
 kino se božji sin i cesar činjaše? -
 435 Isus ondi staše tad sam po sridu njih,

⁶ *smartna plima* - smrt

⁷ *stati se gorika* - ustati

a ne poznavашe njega nitkor od svih.
Ne učinivši grih, ne da se proslavi,
ostavljen od svojih, Židovom se pravi;
i kad se njim javi, padoše dolika,
440 svaki se sustavi, ne bi čuti krika.
O ljubav velika! - Ja sam - reče - koga
išćete ovdika, on sin svemogoga;
jure na inoga ruke ne stavljajte,
od ovih svakoga odajti pušćajte.
445 Strahu se ne dajte, ja sam, jamite me;
veće ne predajte, jur povedite me.
Nu uhitite me, to vam svidokujem,
svi okrivite me, kriv vam se ne čujem.
Ja ako vas štujem mala i velika,
450 nikogar ne psujem od svih vas človika.
Ča je ta tolika množ prišla arvati,
koga l' razbojnika prišla je ujati?
Davši se poznati Juda Isusu tada,
Gospodina lati tere mu celov da.
455 Židovom ga prida. To Petar videći,
podri mač od jida, ne hti drugo reći.
Vidivši vodeći svoga Gospodina
i jednoga steći blizu Židovina,
tad k oružju lina desnica mu ne bi,
460 ni k tomu rič ina, vas se smuti u sebi.
Pogleda kuda bi meštar, kud ga vode,
reče: Ni već tribi gledati mi škode. -
Meu židovske rode smiša se i kliče,
k jednomu dohode, uho mu usiče.
465 Simo, tamo tiče tere meštra brani,
a Isus mu reče da oružje hrani;
govoreć: Tko rani oružjem človika,
života ne shrani prid mačem do vika.
Ne dojde ovdika sad Juda zamani,
470 nu da mu dam lika, prived toga k mani. -
Zličivši ga, k Ani bi popeljan u uzi⁸,
koga on urani mučiti u tuzi.
Od vesel'ja suzi Ana s oba oka:
Pripodobih k sluzi gospodina toka.
475 Ne da mu već roka, posla ga k Pilatu
da koga priroka ne učini bratu.
Ne srebru, ni u zlatu, ni svilu odivši,
nego kako k tatu njega priminivši;
Pilat ga izbivši sideći na sudu,

⁸ *u uzi* - na uzici

480 mnogo okrivivši, posla ga k Irudu.
Kakono rič ludu Irud ga tad prija
i kako u bludu on se njim nasmija;
gdi se biše prija s Pilatom ratiti,
zato se poslija hti s njim pobratiti.
485 K njemu ga vratiti opet čini na stan
život mu skratiti hoteći oni dan;
a pride tad u san ženi Pilatovi
da Pilat smartnih ran njemu ne ponovi.
Kad mu žena povi ki u sni prija trudi,
490 Pilat tada novi priobrati sudi;
prida svimi ljudi čini donit vode
govoreć: Sve budi, neću njega škode. -
Umi se, tja pojde, ni hti već suditi;
židovske narode počese vapiti:
495 Neć prijatelj biti cesaru cić toga
ako umoriti ne činiš ovoga.
Ne čin cić jednoga zledi i vašćine
množ puka ovoga da sada pogine;
jere, gospodine, ako mu slobod daš,
500 cesar do istine⁹ dvignut će se na nas. -
Tad ne stav hip ni čas, Pilat tako sudi:
Hoću da za puk vas jedan prime trudi. -
Jaše: Tako budi, - Židove - vazmi ga,
za njega zle ćudi na križu propni ga. -
505 Pravi sveta knjiga: Van ga izpeljaše,
rivajuć svi ga, križ mu nosit daše;
niki na nj pljuvaše, za njim se rugati,
a to sve gledaše njega tužna mati.
Tada se obrati Isus k nebu gori,
510 ja željno uzdihati i tako govori:
Oče ki sve stvori u tvojoj kriposti,
koji me sad mori, svakomu grih prosti.
Svi su u tamnosti, ne znaju ča tvore,
zato u žalosti tvoga sinka more.
515 Omarznuše gore neg zimi mraz i led;
ako se pokore, prosti njihovu zled. -
Nimaju u sebi red, razbor ni istinu,
rič slaju nere med meću u gorčinu.
Onud tada minu jedan ubojica
520 ter nazad njim rinu i da mu uz lica.
K zemlji pade nica; majku već zaboli
od tuge gorči[c]a, ona pade doli,
mnoge suze proli ter poče cviliti;

⁹ *do istine* - zaista

oni već oholi i nju jaše biti.
 525 Poče se moliti oružnikom tada,
 jer sinka viditi mnogo biše rada,
 da bi ju nazada ne hteli rivati
 i vanka iz grada za sinkom pušćati.
 Ne htihu slišati ni dati joj blizu,
 530 jaše raspinjati Isusa na križu.
 Niki ga raztežu ne pomilujući,
 niki krutje vežu svite mu derući,
 na nje kladajući po srići ždribove,
 za dil karajući ti hudi Židove;
 535 smarti Isusove sasvim želijući
 tere muke nove nad njim smišljajući.
 Gola ga isvući najparvo hotiše
 pak čavli gorući križu ga pribiše.
 S njim dva obisiše pored razbojnika,
 540 koja zlo činiše od svojega vika.
 Toti množ velika i vas puk slišaše
 od Isusa lika gdi jedan pitaše;
 komu govoraše Isus: To dobro znaj, -
 ter mu obitaše, - sa mnom si danas u raj! -
 545 Tad Gospa reče: Avaj, gorčija od svita,
 očito, ne otaj gdi mu raj obita,
 a ja, tuge sita¹⁰, nimam te milosti,
 neg me svude srita bolizan u žalosti. -
 Razcviljena dosti ja sinku govorit:
 550 Tako u gorkosti mene ćeš umorit!
 Ča meni ta obit nećeš dati ni pokoj
 razbojniku stvorit ki hoćeš, sinko moj?
 Hajmeh tere oboj, komu ć' me ostaviti?
 Sinko, majki tvojoj nu hoti praviti.
 555 Htij mi se javiti, usliš molbu moju,
 gdi će udaviti tuga majku tvoju. -
 Tad Isus gospoju s križa doli pozriv,
 dragu majku svoju, reče joj bolizniv:
 Ne ponavljaj mi gnjiv mucu mojoj, ženo,
 560 jere sam jedva živ gdi cviliš tužbeno.
 S kim hoćeš družbeno u ljubavi stati
 i ki će službeno vazda te štovati,
 Ivana ću t' dati, evo, sad mojega,
 hotij ga prijati za sina svojega. -
 565 Pak zazvavši njega: Evo tvoja mati,
 od meštra tvojega htij se spominjati;
 čin se nje sin zvati, a ona mati tva,

¹⁰ *sit tuge* - pun tuge

neć ti već smakati suzami lica sva. -
Tu jaše obadva s plačem se ljubiti;
570 ja Ivan: Majka ma odsele ćeš biti. -
Još veće cviliti gospoja tad uče,
tako govoriti kad joj Ivan poče.
Niz lica joj toče potoci suzeni,
sarce joj naskoče svi jadi čemerni,
575 govoreć: Vaj meni, ča sada odluči,
komu l' me, ljubeni sinko, priporuči?
Ča me ne nauči put ki bih prijala,
tolici jauci da bih ne poznala!
Nisam li se zvala vazda majkom tvojom
580 i tebe imala i rodila divom?
Sad me jednom ženom, ne majkom nazivaš,
ime za imenom sada mi izdivaš.
Ti već majke nimaš, ja sinka mimo te,
kako ti dobro znaš, sinko, dobro moje.
585 Tužnije sirote nigdir na svitu ni,
plačnije grubote ni takmene meni.
Avaj meni svi dni prez tebe, sinko moj,
ni u javi ni u sni već ne slišim pokoj.
Sad znam u tuzi ovoj ča mi Šimun reče
590 da ostar mač, oboj, dušu mi proteče;
sad veću doteče tva majka bolizan
nego kad posiče smartno mač želizan. -
Jur Isus smartnih ran ne moguć tarpiti,
tad: Lama, Zabatan, Heli - ja vapiti;
595 to će stumačiti: O Bože, Bože moj,
zač me zapustiti hti, buduć ja sin tvoj? -
Žeja[n] sam tolikoj, - poče govoriti, -
greduć na smartni boj, ne daše mi piti. -
Neg poče želiti duš naših spasen'je,
600 svarh nas da imiti budemo smiljen'je;
da naše življen'je boljim zavaršimo,
koga smo stvoren'je, da mu ne zgrišimo;
da njega slišimo ki želi našu čast
i da se utišimo imijuć rajsku slast.
605 Željaše u propast da mi ne pojdemo,
da svaku hudu vlast na stranu ojdemo;
da se ne najdemo mi njemu nevirni
i da obajdemo zli grisi nesmirni.
Tad Gospa čemerni jadi prolivaše
610 i svi svoji verni na plač k sebi zvaše;
sve željno moljaše vladike i gospoje,
gdi joj sin žejaše, neka ga napoje.
Reče tolikoje k sinku tugujuć,
videć dobro svoje tako na križ mrući:
615 Bože svemogući, evo nigdir ne bi

ki bi dal žejući kaplju vode tebi!
Ne mogu te k sebi, sinko moj, prijati,
ni jest ovdi tko bi htíl ti vode dati;
da bih tužna mati daj mogla s tugami
620 tebe napajati s plačnimi suzami.
Ti me, križu, vazmi ter me jami gori,
k sinku priti da[j] mi, gdi ga žeja mori,
gdi jedva govori, već martav nego živ;
tu mi milost stvori, budi mi milostiv.
625 Hojme, kolik razgnjiv Židove skažuju,
gdi moj sin bolizniv vapije, ne čuju;
svi mu se raduju da se tako muči,
njega ne žaluju ki jih vazda uči. -
Tad jedan odluči od Židov i doni
630 osta tere žući,* k uston mu prikloni;
okusiv, odkloni i ne hti već piti
i zatim on poni iz glasa vapiti:
Jure svi uviti sada svaršiše se,
sva pisma na sviti sad doskončaše se;
635 jur domoliše se z limba sveti oci,
skupa stakmiše se svi sveti proroci. -
Prišadči jur roci da imaše umrit,
stisnuv sveti oči, ja tako govorit:
Otče, ki me na svit posla s neba doli,
640 svakomu htij prostit koji me oboli. -
Kad tako uzmoli nevoljan i mučan,
ne budući boli nijednoj naučan,
reče: Priporučam tebi duh, oče moj,
svitom se razlučam. - Tudje spusti duh svoj.
645 Sveti otci pokoj iz limba slizoše
i mnozi tolikoj martvi uskrisiše.
Golina pribiše razbojnikom obim,
Isusu ne htiše, takmen ne biše njim.
Jedan slipac Longin k Isusu dohode,
650 kopjem vele ostrin parsi mu probode,
odkud s karvju vode ne malo izajde,
gdi za sve narode milosardje najde.
Sunačce obajde svih grišnih i svitlost,
svaku zled nadajde smartju božja kripost;
655 pak, kako za rugost, knjigu upisaše,
i za veću žalost, koja govoraše:
Ovi se činjaše Isus Nazaranin
tere se kralj zvaše židovski gospodin. -
Tako po ta način Isus buduć martav,

* 630 Jad

660 Osip Baramatin ganu se na ljubav.
Tu veće ne postav, jer mu biše milo,
k Isusu se spoznav, sprosi njega tilo.
Pilat tako dilo Osipu ne brani,
da ga u nosilo znet s križa urani.
665 Osip se ne zani¹¹ da to harlo spravi
da Isusa shrani i u grob postavi.
Marijam se javi, ke s plačem pridoše
ter sve u ljubavi snet ga pomogoše.
Tu, svemogi Bože, kolik bi plač slušan,
670 tko sciniti može Gospoje bolizan!
Da bi bil želizan človik, bi prosuzil,
najkoli gdi Ivan za meštrom je tužil.
Zaviv ga u lancun bil, za veliku milost,
u grob ga položil Osip, svih grihov prost¹².
675 Zato božju kripost molim da ta plamen
prosja našu tamnost, va vik vikom amen.

FINIS.

¹¹ *se ne zani* - se ne pouzda

¹² *prost grihov* - oprošten od grijeha

DIVICI MARIJI

Zdrava si, Marije, zdrav, žilju pribili,
ki u parsi krije tvoj sinak premili;
na grišne se smili, puna si milosti,
duša k tebi cvili, čuvaj nas žalosti.

5 Da nam tvoj sin prosti, moli ga, kraljice,
sunčene svitlosti prisvitla Danice;
božja nevistice u Trojstvu božjemu,
dobra odvitnice pri sinku tvojemu.

10 Uzdahu mojemu priklon uši tvoje,
u grihu mojemu gdi cvilim, Gospoje;
neka sarce moje vazda želi k tebi,
gdino sveti stoje da najdem stan sebi.

OD DESET ZAPOVIDI BOŽJIH

(Nema početka)

Blagdane sve slavi i barži dan Dive,
neka te ne stavi na sudu stran live.
Pak mater i otca i kino jur sida
pronose rioca, poštuj jih prez stida.
5 Ne bud ubojica iskarnjega tvoga,
da, kakono dica meštra, boj se Boga.
Čuvaj se ukrasti, jak i ljuta zmaja,
ako želiš slasti uživat od raja.
Ženom tuja muža nigdar ne prigriši,
10 u djavljoj da duša ne splete se mriži.
Kriva svidočastva ne izvod¹ suprotiv
onomu ki znaš da pravden jest, a ne kriv.
Tuju hćer i ženu želiti još nemoj
ako ćeš blaženu slast imit i pokoj.
15 Iman'je i blago tuje nemoj hlepiti
ako ti je drago u paklu ne trepiti.
I tako čineći, Bog ti će dati sve
ča bude želeći sarce trepiti tve,
pak ti će dat vičnji oni stan od raja
20 gdi nigdar tamnost ni ali ka toraja.

¹ *izvoditi svidočastva* - svjedočiti

STUMAČEN'JE PSALMA: MISERERE MEI DEUS

Pomiluj me, Bože, jer sve grihe moje
pomarsiti može milosardje tvoje;
pomars nepravdu mu, operi ckvarne me,
za mnogu ljubav tvu skaž mi milošće tve;
5 jer znam krivinu mu, imam na pamet grih
uvridiv svitlost tvu veće grišnikov svih.
Uzdahoh u sebi i jah se moliti,
jere zgriših tebi, a ti mi ć' prostiti;
10 sam bo si obećal da će milost primit
tko bolest i pečal za grih bude imit.
Ki budu suditi obitan'ja tvoja,
njih ćeš svud dobiti odpustiv zla moja.
Sarce moje plače jer u duše škodi
15 mati me ma začē i z grihom me rodi.
Istinu s' ljubio ter otajna tvoja
meni s' otvorio vičnjega pokoja.
Oškropi me karstom tere ću biti čist
i skrušeno potom tebe ću pit i jist.
20 Tad ću biti bilji ner je snig na gorah
ali ner su žilji ki restu pri vodah.
Slihu momu radost kada daš, me kosti
ćutiti će jakost, utišene dosti.
Odvрати ličce tve od nepravad mojih,
smarsi sve grihe me dilja dobar tvojih.
25 Sarce mi daj čisto, duh u mni ponovi
i na svetih misto opet mene zovi.
Nemoj me odagnati od pristol'ja tvoga,
da rači mi dati slast Duha Svetoga.
Vesel'je mi povrat iznutarnjih dili,
30 k sebi me svega obrat, Gospodine mili!
Tad će riči moje puku počitati
k tebi pute svoje kako će upravljati.
Kino sada blude, istinu će znati,
pustiv stvari hude, tebe će čtovati.
35 Karvi me oslobodi ljudske, ku prolivah;
s kimi kada godi boj bijah, dobivah.
Pokol me oslobodiš od sve krivine me

40 ter mi milost stvoriš, peti ću hvale tve.
Otvor usni moje, jzik da spovidi
sve milošće tvoje, da jih svit vas vidi.
Jer ako bi hotil da ti dam sžežen'ja.
stada bih ma pobil dilj tvoga počten'ja.
Da to ne ljubiš ti, i tvoje sžežen'je
jest kad imamo mi u sarcu skrušen'je.
45 Ti neć pogarditi posvetilišće toj,
a nas ćeš primiti u vikomnji pokoj.
Milosne bud volje Crikvi tve svitlosti
da sazije bolje zide od kriposti.
50 Tada ćeš primati pravde prikazan'ja,
na oltar skupljati telce sveta znan'ja.
Slavu vazda imaj, jedini Bože i troj,
a nas uzviš u raj ki resi pogled tvoj.

TUŽEN'JE GRADA HJEROZOLIMA

MOLEĆI PAPU DA SKUPI GOSPODU KARSTJANSKU
TER DA GA OSLOBODI OD RUK POGANSKIH

Jerozolim sam ja, oni grad prisveti
u kom sin božji sta; sad stoje prokleti.
Poganska sila mnom vlada sa sve moći,
a ni ga sam sobom ki me će pomoći.
5 Zato potribu mu plaćući počitam,
o Bože, milost tvu u tom punu pitam
da mi daš izreći sve moje nevolje,
jeda mogao steći budem stan'je bolje.
Oh puče karstjanski, kako mož tarpiti
10 da će puk poganski varhu mene biti?
U mni se rodivši Spasitelj i Bog tvoj,
nebesa pustivši ki pride u te[m]pal moj.
Za tebe odkupiti ovdi se je rodil,
ovdi je umriti, ovdi uskarsnut htíl.
15 Ter se ne haješ ti da me posvojiše
huji ljudi ner ki na križ ga umoriše?¹
On tebe slobodit u meni je hitil,
a ti se zlom bolit mojim nisi hotil.
O koli voće zlo z dobra simena jim!
20 Varžen bo sam po tlo; kad ću se ustat, ne vim.
U mni je čtovano groba misto cilo
u kom pokopano Isusa bi tilo;
stal je u zemlju mu križ oni prisveti
na kom proli karv svu Isukarst propeti,
25 za nas izbaviti truda i žalosti
tere nas staviti u vičnje radosti.
U mni majka njega pribiva vele lit,
pak raja božjega bi gospa pustiv svit.
Na konac² ja sam, ja, stan'je blaženo to
30 izvarši čuda sva nebeski kralj u ko.
Sad po place moje narod kleti hodi,
kino blude svoje nigdar ne ohodi.
De, puče karstjanski, pomisli i gledaj

¹ Stihovi 15-16 u rukopisu se ponavljaju iza stihova 17-18.

² *na konac* - na kraju, konačno

35 tere skot poganski da mnom vlada ne daj!
Ti, ki kl[j]uče nosiš višnjega kraljevstva,
ki Petrov brod voziš dileći blaženstva,
uzbud jur pamet tvu na izvarsno dilo
ter, slišec tužbu mu, budi t' mene milo.
40 Tebi se pristoji taj početak smini,
a pak se dostoji da te slide ini.
Prijal si bakitu Gospodinju odzgar
da po božjem svitu narediš svaku stvar.
Postavljen si da bdiš svarhu karstjani ti;
da mož ča znaš i viš, ukaži sad u mni.
45 Otmi sveto misto u kom ti je dal Bog tvoj
oblast, ne tuj listo, da u raj jošće svoj.
Zovi na dilo to hrabrena cesara,
da zlo ja patim ko ne da da se stara.
Pak zovi od Spanje kralja primoguća,
50 a zatim ne manje božjom ljubvom vruća;
pokol Granate vlast Bog mu je dal podbit,
dat mu će jošće čast i ostalih dobit.
Zov France kralja, pak zov i Inglitere,
svaki je od njih jak prognat puk nevere.
55 Čehe zov i Ugre, svi da s tobom budu,
poganin da umre, a ti da dobudu.
Zov latinske kneze, prit će na službu tvu,
ne dim za pineze, da svi za veru svu.
Bnetačku gospodu zov ter će s timi dojt,
60 po kopno³ i po vodu kino su smini pojť.
Morem gospoduju na kopno s voj[s]kom steć,
viteški vojuju u svem pravdu čineć.
Slišati će tebe napulitanski kralj
i pridati t' sebe i kraljevstva Sandalj.
65 Milan na pomoć tvu i Ferara će dojt,
i Fiurenca moć svu skazati neće ojt.
Mantua s Zenovom i Pijemo[n]t jošće vas
z družbom će biti tom kad ti rečeš, taj čas.
Popove i tvoj dvor za mene slobodit
70 zvat će pomoć od[z]gor ter će g b[o]ju hodit.
Listo ti ki vladaš C[r]ikvom, otče sveti,
ne čin da oddaljaš tirat narod kleti.
Skupi sve karstja[n]e, počni se arvati,
toj vidiv pogane, učet će bižati.
75 Ako te tužba ma ne giblje, prigni te
daj sveta Crikva tva ka di: pomozite.
Turci me progone sa svih od svita stran,

³ *po kopno* - kopnom

na me se zagone jer sam stablo prez gran.
Vernih mojih vode vezanih u sinžir;
80 tako t' stada hode od kih si ti pastir.
Od tih nicih kolju, a nicih prodaju,
a nicim nevolju, trud i muke daju,
hteći da pušćaju karstjansku veru i ćud
tere da primaju tursku neveru i blud.
85 Nigdar nisu siti puka božja pit karv,
ni zakon garditi u kom ni himbe starv.
A sad znaj; kad gori susida tvoga stan,
na tom je da zgori i tvoj od onu stran.
Ja mnju ti, ni šala ča diju: Petrov hram
90 bit će konjem štala, a Rim stanišće nam.
Poni ćeš ti rob bit, a ne Crikve vojnik,
taj će te grom ubit ne išćuć gromu lik.
Razbluda će t' otit raskošna živin'ja,
blago na manje prit crikvena imin'ja.
95 Na te će se razbit prite takove trisk,
kolik će tada bit puka skugor i visk.
Jer kada nestane glave, ud ostalih
skončan'je nastane i velih i malih.
Da neka t' tvoja vlast turske jača bude
100 i steče svita čast pokli boj dobude:
poj jure pritiv njim, z božjom pomoću poj,
ugodno će bit svim tebe slidit u toj.
Pojti će za tobom rado na stvar taku
svaki svoju sobom vodeć vojsku jaku.
105 A ti ćeš po svitu svuda slavan biti
ter krunu savitu dobitja nositi.
Svak će blagoslivljat dilo tvojih čudes
i tebe uznosivat hvalom više nebes.
Poni hod, ne karsmaj, hod, primi slavu tu
110 na svitu do sadaj človik ni imil ku.
Bog će pomagati sve šerege tvoje,
a pram onim stati ki ga se ne boje.
Neće t' uzmaknut ruk, dat će t' da obraniš
od zla karstjan[s]ki puk, a sebe da shraniš.
115 Jur se veće ne lin, jure gani sobom,
ča imaš činit čin, vas svit će pojt s tobom.
Karsmajuć, otide vrime, da ne škoda,
jer opet ne pride takova prigoda.
Mornar je on hitar ki tudje jadro da
120 kad vidi svoj vitar ter jadrec gre tada.
Tako t', svet oče, ti ne lin se ozoja,
da te počtimo mi kako se dostoja.

Hjerezolim govori

125

Tužbo ma, rič mu čuj: vrime je pojt tebi,
jeda tko bude tuj ki te prime k sebi.
Li veće jih će bit ki t' uši neće dat,
ali te s rugom štit ter pročtiv izderat.
Ki te prime, zahval, ki te varže, reci:
car je Suriju jal, a ti kud mož teci.

MOLITVA SUPROTIVA TURKOM

Svemogi Bože moj, kim svaka postaju,
odvrati jur gnjiv tvoj ter pomiluj naju.
Ostavi zlu volju, pozri na verni puk
gdi tarpri nevolju svakdan od turskih ruk.
5 Luge, sela, grade popliniv s'žegoše,
muže, žene, mlade svezav povedoše.
Ubiše junake koji se arvihu,
a ine nejake u sinžir vedihu.
Sinke porubiše od krila materam
10 ijošće činiše vašćine njih hćeram.
Daleč rastavljaju od draga miloga,
tih tamo prodaju, a simo inoga.
Eno još oltari tvoji raskidaju
i sve svete stvari tlačiti ne haju.
15 U temple tve svete konje uvajaju,
prilike propete pod noge metaju.
Svite, u kih tebi služba se činjaše,
razkrajati sebi u kavadih jaše.
Pehare kovaše od kaležev tvojih
20 i još pokovaše pase sabalj svojih.
Oto, ča je gore, divstvo odckvar[n]iše
divic ke, pokore čineć ti, služiše;
ter ditcu neumiću obrizav, tiskoše
u veću nesriću ner kih posikoše!
25 Eto jur potarvši mnoge gospode stan,
hite ne ustarpivši ostalih dati van.
Sve dni ter sve noći nigdir ne sustaju
nastojeć primoći karstjan ki ostaju.
Tokoje sila njih jure objačala
30 da moći ni u svih ka bi jim pram stala.
Nastupaju na nas, a nas je strah ubil.
Jur puk tvoj gine vas, a ti si odstupil.
Oni nas tiraju, vežu, biju, deru,
za te se ne haju ni za tvoju veru,
35 složiti pod noge ku su odlučili;
moćju sile mnoge svih su jur sključili.
Li kakono plami kad pade u gori,
ostane čarn kami i prez listja bori,
inako t' ne ostaju gradi tere mista,
40 kojano opuščaju plinujuć sva lita.

Boj su bili s njimi Harvati, Bošnjaci,
Garci ter Latini, Sarblji ter Poljaci.
Eto još boj biju nici, a nicih ni,
a družu ne smiju jer si njim gnjivan ti;
45 rit se ča bo prudi al vojske kupiti
ako, ki svih sudi, neće se smiliti.
A ti, Gospodine, grihe jur odpusti,
da puk tvoj ne zgine, jur milost na nj spusti.
Rači se smiliti, slomi mač poganski,
50 ne daj pogubiti ostatak karstjanski.
Eve smo rojen'je, da ti s' naš spasitelj;
proda nas sgrišen'je, da ti s' odkupitelj.
Dostojno jest da mi za grih zla patimo,
da milosardan si ti, zato te molimo:
55 E Bože, odnesi jur taj bič od naju,
a na njih nadnesi kino te ne znaju. -
Tebi vapijemo tužeći u plaču:
Tvoji smo, a ginemo, pogani nas tlaču. -
Radi su svih požrit, nigdar karvi siti,
60 sve će, diju, podrit, a puk tvoj pobiti.
Ispunit toj hteći, nigdar ne pristaju,
jednih zavodeći, družih pobijaju.
Bijući primaju kasteli, gradove,
tako se obladaju priljuti lavove.
65 Uteći prid njih zlom jur nimamo kuda
ner pod tvojim krilom, kraljuješ ti svuda.
Lahko sve njih sile ti moreš ustavit,
ke su odlučile s tobom nas rastavit.
Ako s nami stati budeš, Gospodine,
70 hoće se odarvati narod ki sad gine;
tere vazet sminost, udriški potirat,
ako tvoja kripost bude nas podpirat.
Jur dovolje budi, jur budi dovolje,
slobodi tve ljudi od toke nevolje.
75 Oto vidimo mi da svih karstjani moć
biti se uzmožna ni nimajuć tvu pomoć.
Narodi pri jaki izgubiše jakost
jere u boj taki nimaše tvu milost.
Eto bile polja od kosti vitezov,
80 kimno nije broja, i vojvod i knezov;
i ki s malo ljudi razbijahu mnoštvo
buslomansko svudi, sgubiše hrabarstvo;
ne mogoše branit listo daržavu svu
ni sebe još shranit, uzmak ti ruku tvu.
85 Jer ti buduć sardit za grihe naše nam,
tko će moć osidit u grad ter stati pram?
Meči ne valjaju ni ščit s oklopami,
ni ki upravljaju strilom ter puškami;

90 jake konje tokoj ter kopja napraviti
na nas buduć gnjiv tvoj, ča ćemo opravit?
Kako poni za grih puk tvoj je za zginut,
tako ne zgubi svih milosardjem prignut;
ostavi sarditost tere se jur smili,
učini nam milost, k tebi smo pribigli.
95 Razsarjen činjaše da tvojega puka
pod oblast stavljaše patarinska ruka;
umiljen puk paka tebe uzmoljaše
i tva desna jaka njih oslobojaše.
Molimo se sad mi, b'jeni turskom silom,
100 da nas jur otmeš ti jakosti tve dilom.
Ne htij već oddiljat; čini da poznaju
da grih naš pobijat, ne oni, ja naju.
Onako ukaži njim moć i jakost tvoju
kakono i onim ki, skupiv moć svoju,
105 s koli ter s vojskami za pukom udriše
putem meu vodami ter se potopiše.
Tako, kako ukaza sionikom i onim,
kih oganj nakaza i da jim smart svimim,
rasarjen ti, platit hoti njih s uzroka,
110 jer htihu uhvatit Iliju proroka.
Onako još kako ukazao jes onim
ki sedoše jako pod gradom Dotajim,
radi tuj uhitit Helizeu tvoga,
i ne jaše vidit s uzroka takoga.
115 Ukaž, Gospodine, kako si ukazao
asirske jačine kad si nakazao;
mnoštvo kad veliko s vojvodom oholim
došad, svekoliko sta pod Jerozolim.
Tej sile i tuj moć razbil tada tko bi,
120 ner on ki jednu noć toko tisuć pobi?
Ukaž još, Bože moj, kakono i tada,
kad Žara kralj u boj vojask vodi stada,
rat čineć¹ puku tvom, puku Izraila,
s oružjem i s mnoštvom sminim u taj dila.
125 Kih desetsto tisuć, trista koles biše,
posla ti strah moguć i pleća obratiše.
Ozrit se ne smiše, a sam kralj za njimi,
s kim jih malo biše, sikuć prostri svimi.
Ruke tve još kripost nevernu narodu
130 ukaži tva milost, ki nam čini škodu:
ukazao si kako kad sile prez broja
ročiše se tako vazet mista tvoja;

¹ *rat činiti komu* - ratovati protiv koga

mista izraelska pod sobom podbiti
vojska idumej[s]ka i s njom Moabiti.
135 S njom još Amoniti ki, totu skupiv se,
ne jaše grad riti, meu sobom svađiv se.
Ub'jeni legošē, svoji svojih bijuć,
i tad oblizoše grajani potičuć;
arvanje ne činiv, okol razgrabiše,
140 i blago popliniv, hiže napuniše.
Pokaž, Gospodine, da kako saržba tva
za naše krivine nas u nevolju da,
onako smiljen'jem da nas mož obranit
tere s utišen'jem slobod nam povratit;
145 Turke sve podvratit za blud njih nevere,
njih silu pokratit ka nas koljuć dere.
Evo plačne tebi majke tužeć hode,
da ne plode sebi, jer njih plod odvode.
Niki su prognani iz baščine svoje,
150 a niki pognani u sužanstvo stoje.
Taj plače ditčicu, taj muža, taj žene,
plače brat sestricu, a sestra bratca nje.
Jur dojt te do tebe vapaj i suze njih,
ne daj da povede nevira Turak svih.
155 A ti, ki s' propeti Bog, Gospodin naju,
nam si da[l] karst sveti, ne ki te ne znaju:
izneo si od bluda nas tere od djavl[j]ih ruk,
na križ pridav uda, odkupi veran puk.
Ne daj da nas dave pogani nogami
160 ali da nas strave sikući sabljami.
Fruštan'ja taj i boj od nas jur odvratit
ter silu, koj ni broj, nevernikom skratit.
I ti, Gospe mila, moli sinka za nas,
koga si rodila ne zgubiv divstva glas²;
165 ne pristan moleći za sve duhe svete
da Bog, nas mileći, odbije proklete
i twardost pribije priljutih sardac njih
ali jih pobije, da ne ginemo s njih.
Ti nas, Gospe, brani pridav sinku tvomu,
170 u vas [s]mo ufani, a ne u inomu;
a paka, odbivši od nas nevernike,
gori nas primivši, spasite u vike.

² *zgubiti divstva glas* - izgubiti djevičanstvo

OD ZAČETJA ISUSOVA

5 O zvizdo svih liplja, majko, Divo čista,
tvom nebo i zemlja čistinjom procvita:
na pomoć te zovu, milost daj ku prosim,
neka t' pisam ovu od začetja složim.
To t' bi parva radost, koja nas utiši,
i velika slatkost; zatoj me usliši.

10 Prislavna Divice, ka s' puna milosti,
nebeska kraljice, i svake slatkosti:
ti jesi sveršena nada sva stvoren'ja,
kripostmi rešena brez mire brojen'ja;
ti s' plemena slavna, divica istina,
ka bi izabrana za božjega sina.
Trojstvo te jedino izabra božastvo
prija nere ino stvori i zemaljstvo.
15 Potom te ukruni krunom od liposti,
pričistu učini po svojoj kriposti.
Posluh, umiljenstvo sveršeno t' dopusti;
ljubeć ti uboštvo, iznajde milosti.
20 Od vičnjega Boga po tebi nam dojde
i od ploda tvoga svitlost nam izajde,
koji nas prosvitli u tminah stojeći
i plać nam oddili tužnih nas videći;
tužeći grih veli još s ocem Adamom,
kojim nas uhili i s materju Evom.
25 Uvik bismo stali pod djavalsku oblast,
a nikad ne imili ni raj ni božju slast;
po tebi, Divice, Bog nas je izbavil
djavalske tamnice, a raja dobavil.
30 U vrime najlipše od tvoje mladosti
prihodit počaše vesel'ja i radosti;
u Nazaret divom kada ti stojaše,
pametju i dilom sasvim Boga znaše.
Človiku čistomu biše zaručena,
Osibu svetomu zoviše se žena.
35 U kući stojeći, često uzdihaše,
suze utirući, proroštvo čekaše;

Bogu se moleći, na molitvu staše¹,
milosti proseći, ovoj govoraše:
O Bože moj mili, ne daj mi umriti,
40 moji oči dokoli ne budu viditi
ka je diva postat čista ter istina,
kojano će se zvat mati tvoga sina.
Da bi mi jur vidit tuj slavnu gospoju
i njoj se poklonit prignuv glavu moju,
45 ja bih tada pala prid slavne noge nje
ter bih celivala još vazda stope nje;
još bih se podala vazda bit raba njoj
i verno služila sve vrime život moj. -
Tako tad misleći, željaše istinu;
50 pride an'jel leteći, hižu svu prosinu
velikom svitlostju, većome od sunca,
još većom kripostju, poslom Boga Oca.
I došad u kući k Mariji govorit,
blizu nje budući, poča ovo praviti:
55 Slavno naručen'je svemogoga Boga,
ovo t' je poslan'je Gospodina moga,
njega riči ove da ti ja navistim
od strane njegove i da te pozdravim.
Marija, zdrava si, Gospodin je s tobom,
60 milosti puna si, s kripostju svarsenom.
Meu žene ine blažena ćeš biti,
čuvši tvoje ime, svak će se klanjati. -
Čuvši Marija toj an'jelsko rečen'je,
u pamet pride njoj veliko mišljen'je;
65 mišljaše gledaje ča bi ovo dilo,
ovo pozdravljen'je, ko prija ni bilo.
Čuvši tada an'jel, priče govoriti,
on isti Gabrijel, divu sloboditi:
Ne boj se, Marija, iznašla si milost,
70 ovo je rič božja i njegova kripost.
Sina ćeš začati u tvoju utrobu
koji će platiti človika svu zlobu.
Ime tad njegovo Isus hoće biti
kada ga ti, divo, budeš poroditi.
75 Hoće se on zvati vazda sin vičnjega,
svak mu se klanjati i ufat u njega.
Stol'ja Davidova Gospodin mu će dat,
u hiži Jakova uvik će kraljevat,
svetih od sužanjstva izbaviti otac:
80 njegova kraljestva neće biti konac. -

¹ *na molitvu stati* - početi se moliti

Reče tad Marija svetomu an'jelu
ova govoren'ja, tomu Gabrijelu:
Ja muža ne poznan. Kako će toj biti
da ću ja, ne začan, sina poroditi?
85 Ja sam obećala gospodinu momu,
divstvo moje dala Bogu svemogomu. -
Odgovori an'jel prečistoj divici,
on svitli Gabrijel reče ove riči:
Duh Sveti će priti ki će te napunit,
90 vičnjega kriposti hoće te obsinit;
diva ćeš začeti i diva porodit
i tada nećeš ti bolizni oćutit.
Boga i človika hoćeš ti začati,
blažena dovika vazda ćeš se zvati.
95 Slavna i vesela hoćeš ti porodit
kad nebo i zemlja hoće se prosvitlit.
Svet će se on zvati sin Boga živoga
ki će odvezati človika grišnoga.
Hoće ga slobodit od djavalske uze,
100 sveršeno oprostit i sve verne duše
da pojdu u vesel'je, u velikost stati,
a nigdar dresel'je već ne budu znati.
Ovoj Isabeta sina je začala,
stara tvoja teta; ča pri ni imala
105 u mladosti svojoj, po božjoj milosti
zgodit se sada njoj u njeje starosti.
Šest misec ovo je od toga vrimena
začala da ga je, ka biše neplodna.
Zato ni neuzmožno svaka rič prid Bogom,
110 da vse [je] uzmožno s kripostju njegovom. -
Drago bi divi toj an'jelsko rečen'je,
u sarce pride njoj veliko mišljen'je;
reče ovo ona, prignuv se Marija:
Ja sam nedostojna raba gospodinja,
115 zbudi se toj meni sve po riči tvojoj;
volja se ispuni gospodinja u toj
kako se dostoja; vazda budi hvaljen
od svega stvoren'ja, u vik vikom amen.

OD USKARSA ISUSOVA

O priveseli dan, svim vernim prisveti,
u kom iz greba van usta karst propeti!
Sve nebo zračno bi vazmenom vedrinom,
sjat se počeše dni želinom svitlinom.
5 Sunce se uzvišiva u nebesih gori
tere hvale zdiva Bogu, ki ga stvori;
u jutro prosinu, zvizde se zasjaše,
žalost svaka minu, radosti nastaje.
Tada togaj lita zemlja obil'je da
10 ul'ja, vina, žita, roditi voćem ja;
polja se urešiše razlikovim cvitjem,
gore se odiše sve zelenim listjem.
Pčelice zućeci svuda oblitahu,
med činit hiteći, cvitju sok spijahu;
15 ptice žuberiti jaše slatko pojeć
tere gnjizda viti ploditi se hoteć.
Slavići pojahu glasom privartajuć,
slastju zalijahu uši poslušajuć.
Niz livadu vode tecihu marmnjajuć,
20 pastiri dohode pjahu jih žejajuć.
Tisi vitri hladom gonjahu toplinu
polju tere gradom dajući lakčinu.
Toj lito takovo tad je svidočilo
da tilo Isusovo biše uskrišilo.
25 Zato sve stvoren'je poča se radovat,
njega uskrišen'je hoteći počtovat.
Paklu vrata razbiv, Isus gori pride,
nebesa otvoriv, više zvizd uzide.
Nebo, zemlja, more tad se veseljahu,
30 tomu ki sve more hvaljen'ja činjahu;
ki bo umri propet, evo sad kraljuje,
nada sve svete svet, jur ga svaki čtuje.
Svita stvoritelju, svih vernih spasen'je,
svih odkupitelju, Otčevo rojen'je!
35 Rič si Otca Boga, jednak u svem njemu,
kripost svemogoga i slavan u svemu.
Ti vidiv parvi grih da nas u smart poni,
pomiloval si svih, pokoru svih podni;
hteć pomoć čoviku, čovik hti biti sam,
40 milost priveliku pripravljajući nam.
Ti, prijam put našu, griha nas izparti;

muke popiv čašu, izbavi nas smarti.
Ti uze razdriši paklene tamnosti,
a puk tvoj uzviši u vičnje svitlosti.
45 Otide smartna noć, tobom prosinu svit;
Oca si Boga moć pri vika i svih lit.
Tvoji se moliše i kad bi treći dan:
uskarsni jur, riše, ostaviv groba stan;
jer se ne dostoji da sveto tilo tve
50 u grob veće stoji ali u zemlji gnje.
Podobno vidit ni da tolika vridnost,
kom svit odkupljen bi, leži u grob priprost;
ter ki jednom šakom nebesa obhićuje,
pod malahnom rapom da skriven stanuje.
55 Jure grob ostavi, Gospodine, ter sam
pod noge postavi smart, kano priča nam;
duše svetih odriš ter jih iz uze izved,
visoko se uzviš, ob desnu Otca sed.
Ukaž nam obraz tvoj, blaženih nas učin,
60 po nebi i zemlji svoj svitlost tvoju prosin.
Hvala t', hvala t' budi, ki si sve toj stvoril,
ki svakomu čudi poč[e]tje, konac bil.
Iz tamnice s' izvel otce svete sobom,
u raj jih si povel da pribudu s tobom.
65 Pakal poče bljuvat duše, ke žeriše;
ovce janjac čuvat kihno vuk deriše.
Ustav se z groba sam, dviže se v nebesih,
moć svoju kažuć nam u mnogih čudesih.
Tim skaza, telesa da opet vazam mi,
70 dvignut se v nebesa imamo, gdi si ti.
Evo, va ime tvoje svit se ja karstiti
tere blude svoje sasvima garditi;
idole pustivši, idoše za tobom,
karstom se karstivši, upraviše sobom.
75 Prijaše veru tvu, ufan'je ti si njih,
pridaše t' dušu svu, sam si spasitelj svih.
Od zla jih obrani, milost jim tvoju daj,
spasi jih i hrani gori u vičnji raj.

Finis

ISUKARST GOVORI GRIŠNIKOM

Ki minuješ ovda, rane moje pozri,
smišljaj dan od suda¹, na dušu se ozri.
Tvojimi suzami peri rane moje,
velimi tugami plači grihe tvoje.
5 Vidiš krunu britku kojom me pokriše
i sulicu jitku kom me probodoše.
Moćno me fruštaše privezana k stupi,
bijući sustaše; karv teče po puti.
10 Vidiš tilo moje da je izranjeno;
tim je tilo tvoje djavla izbavljeno.
Šest tisuć šezdeset i šest ran sam imil,
a zakoni deset ti nisi ob služil.
Ruke moje bile konopom svezaše,
koje bihu mile, a obraz popljuvaše.
15 Propni, propni, propni! - glasom vapijahu,
klečeć na kolini, mnom ti se rugahu.
Noseć križ na rame, nic padoh za martva,
cića vas, karstjane, vam otvorit vrata.
20 Ruke i noge moje na križ prigvozdiše,
nesazan'je tvoje muku mi zadiše.
Na križu viseći, plakah grihe tvoje,
o tebi misleći: stvoren'je si moje.
Na križ viseć za dan tvojega spasen'ja,
ljubom tvojom vezan: učini skrušen'ja.
25 Žuč i ljuta osta mene napojiše,
dajuć muku dosta, na križ umoriše.
Gledaj parsi ranu, s karvju vode plove,
koju vam ne branju oprat vaše zlobe.
30 Veća je muka ma: neć se privratiti,
da s' ne trudim zaman; lita ću t' skratiti.
Pokori se listo, k meni se obrati,
ne daj djavlu misto, ja te ću prijati.
Uzmi križ na rame tere pojdi za mnom,
smišljaj moje rane, imit ćeš dil sa mnom.

¹ *dan od suda* - sudnji dan

OD UZVIŠEN'JA GOSPINA

Divice pričista, majko umiljena,
kom svita sva mista biše prosvitljena:
k tebi kad dohodi an'jel, božji posal,
ti Boga porodi kimno je svit postal;
5 Karsta, stvoritelja svakoga stvoren'ja
ter odkupitelja človičja zgrišen'ja.
A to jest božji sin, plod tvoj, o Marija,
ki, sašad sa višin, od tebe put prija.
10 Obra te da budeš njegova majka ti,
a divom pribudeš: toj virujemo mi;
jer za svetost tvoju tere ponižen'je
da ti milost svoju i svako uzvišen'je.
I svaršiv činjen'je, buduć doli došal
15 za naše spasen'je, na nebo jest pošal
u nebeskoj slavi, gdino pak i tebe
radostnu postavi na pristol kon sebe;
od zemlje uzdvignu gori u višini:
togaj ti dostignu. O Gospe, učini
20 z dostojanstvom tvojim i s tvojim moljen'jem
mnozīm grihom mojim da budeš prošćen'jem;
tere da, hodeći putem od kriposti,
inud ne bludeći, vidim tve svitlosti.
Tebi se uščudiše an'jelski svi kori
25 kada te vidiše uzhodeći gori,
suncem odivenu vikovnje svitline,
zvizdam ukrunjenu nebeske višine.
I riše pitajuć: Ka je to kraljica
ka se sva sja greduć kakono Danica?
30 Neg misec liplja, neg sunce ko čini dan,
a jača neg šereg ki s tabora gre van. -
Tad odgovoriše an'jelom an'jeli,
ki tebi služiše na zemlji veseli;
a najme Gabrijel, užgan od ljubavi,
teciše vas vesel s krunicom na glavi;
35 zvoneći violom, prislatko pojaše
tere svim an'jelom tako govoraše:
Toje ku pozdravi Gabrijel, poslan k njoj,
a da se pripravi, navišćujuć njoj,
roditi onoga kojino nju stvori,
40 človika i Boga ki sad stoji gori,

s Ocem, s Duhom Svetim, ki su tri Bog jedan,
i jedan Gospodin, ne svim jednako zvan;
da, ki ga viruju, i tim je pripravil
da se tuj raduju gdi je nas postavil.
45 Poni njim i nam toj gospoja hoće bit,
pokol je to dal njoj ki može sve činit.
A toj su proroci vazda govorili;
tomu su sad roci, toj su svi želili.
50 Po njoj su spaseni u limbu ki bihu,
po njoj su ispravljani ki bludeć živihu.
Po njoj se otvoriše taj vrata od raja,
ka se zatvoriše onom ka ne haja
zapovid pristupit ter poiti bi harla
gdi nimaše stupit s pohlepom od garla.
55 Svi ljudi cić one prokleti bihu tad,
a svi su cić ove blagoslovljeni sad. -
Nakon te beside radost velika sta,
da pram njoj izide stavši se družba sva.
60 Bog Otac nju poja, Isus ju zagarli,
a svu ju obuja Duh Sveti u harli.
Tote ju okruni sve Trojstvo jedino
krunom slave vičnje vele ljubeznivo
tere ju posadi poli sebe sidit,
gdi će proslavljena va sve vike živit.
65 Videć serafini toliku slavu nje,
od ljube užgani prominiše petje.
Ostavivši: Svet! svet! - Sveta! sveta! pojahu
i organe zvoneć slatko privartahu.
70 Zatim kerubini sa svom jerarkijom
prislatko pojahu hvale Bogu i njoj;
zvonjahu organe, citare i viole
ter slatko pojahu nove pisni ove:
Zdrava, virenice i hći sinka tvoga,
prislavna kraljice dvora nebeskoga!
75 Zdrava, ka radosti puna si, vesel'ja
ter svake sladosti nada sva stvoren'ja!
Zdrava si, Divice, majko milosardja,
nebeska kraljice, slavom okrunjena!
80 Zdrava si, Divice, ka Boga porodi,
čista golubice, kino svaka stvori;
s kim ćeš kraljevati u vičnje vesel'je
tere radovati nada sve stvoren'je.
Ti jesi meu svimi ženami blažena,
ti si nada svimi kori uzvišena. -
85 O Gospe, cić tvoje tolike radosti
usliš molbe moje, podil mi milosti,
da vidim slavu ja u koj pribivaš ti;
to želi duša ma, ti znaš to i Bog vi.

90 Pričista s' divica, sina s' božja mati,
nebeska s' kraljica, daj mi se poznati¹.
Viditi mi se daj, sluga tvoj da uživa
gledajuć obraz taj kim nebo prosiva.
Mislim sada zatim kako te Bog stavi
uzvišenu sasvim u tolici slavi;
95 zahvaljujuć njemu da prida nj pokleče,
umiljena u svemu, tere tako reče:
Veliča duša ma hvalom Gospodina,
vesela vazda sta kad njega spomina.
Duh se uzradova u Bogu, spasu mom,
100 ki nebesa skova i zemlju, svaka š njom.
Jer koga višinu misal ne more seć,
pozri na nizinu rabe se, gori steć.
Ki to budu znati, sinovi od žene,
blaženu će zvati odsad evo mene.
105 Meni bo velika stvoriti će moguć
komu ni prilika, toliko je slovuć.
Milosardje svoje od roda do roda,
svim ki ga se boje, davat mu je goda.
Svaršeno mogućstvo u mišcu svu sagna,
110 a sardac oholstvo dostojno razagna.
S pristolj uzvišenih potišće dolika,
uzviši umiljenih varh nebes gorika;
lačnih ter ubozih u dobro postavi,
a bogatih mnogih izprazniv ostavi.
115 Izraela prija slugu svog i njemu
obitan'ja izda, istinan u svemu
kako reče našim roditeljem on sam,
Abramu i ostalim, da će dat sebe nam.
Ocu, Sinu hvala i Duhu Svetomu
120 do konca od počala ter Bogu jednomu. -
Te izustiv beside, gdi te Bog posadi,
toti ti priside, toti se usadi,
u vičnjem počten'ju, u svitliji lože
ner u govoren'ju izreći se može.
125 Smislit svist zemljena ne more meu nami
koliko s' blažena žena meu ženami.
Blažen je plod oni ki je od tebe izišal,
na kom se usloni svit ki biše zgibal.
Njega za nas moli kino da to tebi
130 da mu bude koli prijati nas k sebi;
da tebi i njemu brez svake pakosti
služimo u svemu po njega milosti.

¹ *dati se poznati* - ukazati se

135 Ufan'je sve moje postavljam u vaju
ter, milosti tvoje proseć, ne sustaju.
Grišnik sam, Gospe, ja i moja činjen'ja,
da gdi je ljubav tva i tvoga rojen'ja?
Za grišnike side sa nebes dolika;
da jih dvigne, pride od zemlje gorika.
140 Za grih njih podniti hoti sve nevolje,
pravdi učiniti božjoj zadovolje.
Za dati život nam na križ se hti prostrit,
na križ umriti sam, martav s' u greb zaprit.
Uskarsnu treći dan i pojde u višin
145 i side ob desnu stran Oca koga je sin.
Tolike ljubavi budući majka ti,
premda smo nepravi, u tebe ufamo mi:
ti nas pomagati dostojaj, kako viš,
Bog nam će sve dati kad godir ti uželiš.
150 Tebi, slavnoj Divi priporučam sebe,
ti me krip i živi s tim ki obra tebe;
komu se sad klanjam podvijajuć ramen
i glavu priklanjam vazda slaveć, amen.

GOVOREN'JE DUŠE OSUJENE I ODGOVOR ISUSOV

Duša osujena govori

Ajme, ajme meni, koliku imiju
bolizan u meni jer Boga ne vijuju!
A djavla da gledam, ki li na zlo hlepi,
5 prid kim svuda predam, sve mi sarce trepi.
Darhćem kakono prut ali kakono list
kad puše vitar krut. Nimih u sebi svist
ljubeći svit koga pri ner mnjah ostavih,
a zla se svakoga i truda dobavih.
Ajme, nevoljni ja, ča ću učiniti?
10 Koga li ću sada na pomoć vapiti?
Vičnjega Boga gnjiv od sebe me odagna
jer grišan bih i kriv, ter me doli zagna
u paklenu propast ognjena jezera.
Uživah svita slast, sad sam pun čemera,
15 pun svake gorkosti; teška muka moja
ne ufa lahkosti imit ni pokoja.
Tužni, nesrićni ja, nigdar ne mnjah umrit
ni [s] svita pojti tja, ni doli u paklu prit;
da na sramotu mu s tilom se razdilih,
20 s tilom onim komu sve na volju činih.
O pamet manena, ka slasti pribiraš,
s kolika brimena budu t', ne zamiraš.
Hod poni tere vi žitak ter slatkosti
kolike mi navi na dušu gorkosti.
25 Življah u raskoš; štovahu me sluge,
sad je zio i loše, bolizni ter tuge.
Davah puti mojoj svaki svita sulac,
zato me janu ovoj pravden prida sudac,
u kojoj nebogu vazda je goriti,
30 vazda, kako mogu, jačat i vapiti.
Ufan'ja ne imam da će kad konac bit;
nevolju ku imam, u njoj mi je život,
ne sto tisuć liti ni stokrat toliko,
da nitkor zbrojiti ne more koliko.
35 Pomoći vapiju, od nikudar je ni,
vučjim glasom vijuju, ajme, teško meni.

Sini, roditelji i slug mojih moći,
bratja, prijatelji ne mogu pomoći.
Proklet bud oni dan ki sam se rodio,
40 proklet bud oni stan gdi sam se dojio!
Prosed'te se, puti po kih sam kad hodil
i mista i kuti gdi sam stal i sidil,
pokol živih na toj da, kad život stanu,
muku, trud, nepokoj tarpit ne prestanu!
45 Izgubih vrimenju i vikovnju radost,
a dobih vikovnju tugu tere žalost.
Ajme, koli lip bih, koli se jak arvah,
mlada lita imih, umrit nigdar ne mnjah.
Smart mi slomi jakost, čarvi ogardiše
50 u grobu mu lipost, uda se usmardiše;
dušu Bog osudi u svem pravden dosti
tere ju propudi u vičnje tamnosti.
Ajme, zač ne stvorih za grihe pokoru
pri ner se podložih smartnomu zatvoru?
55 Plači tere tuge jur mi ne valjaju
i sve moje druge zaman se sad kaju.
O vi gori, ki ste još na zemaljski stan,
kad će bit, ne viste, vaš napokonji dan;
zato vazda stojte pripravnj umriti
60 tere se ne bojte ovdj doli priti.
Probud se ki sad spiš, hiti podobriti,
jer do noći ne viš hoćeš li živiti.
Sada, sad ostavi grihe ter se boli,
k smarti se pripravi, vruće Boga moli.
65 Rado se prihini ki je na dobro mlak
tere se obljin govore: hoću pak;
smart bo se ne ustavlja tekuće s vrimeno[m]
zli tim kih zastavlja sa griha brimeno[m].

Isukarst duši osujeni govori

Neharna duše, ti otidi prokleta
70 gdino svitline ni jer si z grihom speta;
u grih se s' slačila nimajuć strah ni mal,
za tva huda dila pojti t' je u pakal.
U tamnost gorčiju od svita i u trud,
gdi je plač očiju tere škripan'je zub,
75 družba će tva biti zmije, vuci, lavi,
ki će te daviti jer se zla ne ostavi.
Paklenim plamenom gorit hoćeš uvijek
jer nisi s vrimenom pokore iskala lik.
Iz ognja u ledu djavli te hoće vlić

80 i, ke s vitrom gredu, krupe će tebe tlić!
Vazda ćeš ćutit smrad, smrad mnogi ozoja
u on prokleti grad u kom ni pokoja.
Tamo t' je otiti na stan nevoljni taj
jer ne hti služiti meni ki t' davah raj.

85 Ćekah te vele lit da bi se kajala,
a ti, ljubeći svit, za raj nis hajala.
Hoti sarce tvoje da se k meni vratiš,
a ti volje svoje li ne htij da skratiš.
Tebe moje sluge ućeći vapiše,
a ti tvoje blude pustiti ne htiše.

90 Da bi se skrušila bila ostaviv grih,
sva tvoja zla dila prostiti tebi htih;
da jere tvarja bi driva i kamika,
teško, teško tebi po sve vike vika.

95 Slast ku s' uživala u svaki svita blud
malo je tarpila, tarpit će t' vazda trud.
Tako sama hoti jer, moguć podobrit,
nigdare ne hoti; zaman bi govorit.
Poj zato tvoja ćud kamo te sad kljući
i moje pravde sud, ki se ne prilući.

100 Vrata joj otvor'te, djavli, da k vam slize,
s vami ju zatvor'te da nigdar ne izlize
iz te klete jame ka, muke zadajuć,
tugom svakom da me nigdar ne pristajuć.

105 A sada tko želi tim zlom ne biti spet,
ćini ća Bog veli, Otac, Sin i Duh Svet:
tko će toj ćiniti vire noseć zlamen,
blažen će živiti u vik vikom, amen.

SPOVID KOLUDRIC OD SEDAM SMARTNIH GRIHOV

Opatica gospa Bona
zvonila je u sva zvona;
i povivši valom rami,
izidoše varvijami¹
5 koludrice svekolike,
pustiv cele i konike:
gospa Goja, gospa Stanka
i s Jelenkom gospa Anka,
Zana, Žuva, Mira, Mara,
10 Dobra, Draga, Vidra, Vara,
Agnezina, Slada, Ljuba,
Nikulina, Cvita, Gruba;
paka Vlada, pak Dobrulja,
kojoj grede pade mulja;
15 dokle odiva ona kose,
dojde Niža s noge bose;
pak dojdoše sve ostale,
stare i mlade, vele i male,
i prid Bonom dvorno staše
20 čekajući ča veljaše.
Ona družbi, ka se steče,
podviže se paka reče:
Sestre drage, tuj vas zazvah
cić naukov ke van davah,
25 da jih opet ponovimo,
jere dobro ovoj vimo
da človiku vele udi
ne ponavljat ča mu prudi.
I zato vas zazvah samo
30 naš običaj da tiramo;
slišav poni riči moje,
rec mi svaka grihe svoje
tere spovid svoju čini
umiljeno, a ne hini,
35 s ponižen'jem i skrušen'jem

i s boljšan'ja odluč'en'jem;
jer je zakon, kako viste,
opatici da spoviste
misli, riči tere dila
40 ka je koja učinila
od nedilje do nedilje,
da van budu duše bilje
cića moga naučen'ja
i našega pokoren'ja;
45 pak posniku praviti dila
ka je koja kad stvorila,
da budete odrišene
i u raju uzvišene.
Kimno sarcem k popu tada,
50 s tim pristup'te k meni sada;
kano neće reć očito,
a taj otaj reci listo. -

Oholija

Ka starija od svih biše,
glavu više svih nosiše,
55 kleknu tada u tom dili,
poniži se i umili,
reče: Gospe, u tom skrivah
jer se oholo uznosivah;
druzih gardeć, sebe hvalih
60 i u taki se grih obalih. -
Opatica odgovori:
Znaj da oni ki je gori
ponižen'je u svem ljubi;
tko se oholi, toga zgubi.
65 Kako se tko više dviže,
tako toga tisne niže.
Lucifera s nebes doli
varže u paklu, jer se oholi;
više nebes majka Diva

¹ *varvijami* - tiskajući se, gurajući se

70 pojde jer se poniživa.
 A ti za grih koji stvori
 u kuhinju pojdi gori
 ter se veće ne večeri,
 god pometi, sude operi
 75 i pobol[j]šaj u pokoru,
 da ti ne dam drugu goru. -

i još bičve i postole,
 da joj nisu noge gole.
 115 Ako budeš tako davat,
 taj grih neće tobom vladat
 i uboštva sve nevolje
 podnesti ćeš vele bolje,
 ufajući vazda u Bogu
 120 da će t' dati plaću mnogu. -

Lakomija

Pride druga, ka hodeći
 ide gori skut noseći,
 bojući se da ne izdere
 80 suknju, čim se naprid vere.
 Bud da biše nadrizana,
 da mnju, tvrdo opasana,
 li pristupiv onde, kleče
 ter s uzdahom tako reče:
 85 Nika sestra dojde prosit
 stari sklopar, hteć ga nosit;
 a ja joj ga ne poklonih,
 na skupost se tuj naslonih. -
 Bona reče: Sestro mila,
 90 skupost taku ne bi imila
 da bi često razmišljala
 ča s' se Bogu zavećala:
 ubog život nosit, imit,
 potripljivim naruč činit.
 95 Misli da je toj stvar huda
 ne čuvat se taka bluda.
 Skupost sgubi bogatoga
 ki Lazara ubogoga
 ne milova kad prošāše
 100 i na vratih lačan staše;
 priminuvši, pojde ubogi
 k mistu gdi je pokoj mnogi:
 pojde u mukah on bogati
 gdi ne more vode imati
 105 kom bi jazik ohladio
 tere manje mućan bio;
 jer u ognju vas goraše,
 a pokoja ne imaše.
 Taj t' je konac lakomije,
 110 ka ne pušća ča zadije.
 Zato sklopar, ki ti nosi,
 daj ga onoj ka ga prosi;

Nenavidost

Zatim dojde treta, Lada,
 blida, suha kako klada,
 jer se rado uzboljaše
 tujim dobrom ko vidjaše.
 125 Došad, poni ondi tada:
 Zgriših - reče - ovdi sada;
 lipu suknju nike vidih
 ter joj u njoj pozavidih;
 da bi mi ju moći svući
 130 tere sebe u nju obući,
 jer je nova, netaknuta,
 a moja je omaknuta. -
 Opatica reče: Šten'je
 nisi čula u van'jel'je:
 135 ki se mekim odivaju,
 da pri kraljih pribivaju;
 poni Bogu on ne služi
 ki se odićom ružnom tuži.
 Ako ć' služit samo Bogu
 140 i prijati plaću mnogu,
 tva odića čin da bude
 ćudi keno duši prude:
 sveti posluh i pošten'je,
 iskarnjega poljubljen'je
 145 i ostale sve kriposti,
 ako ć' biti u milosti
 Boga, stvorca od svih stvari,
 a ne svita, ki zlom vari.
 Svita ostra biše Ivana
 150 od strun zvirnjih, ne od pana;
 od svih ki[h]no žena rodi
 nikor njega veći hodi.
 Hti toj Isus svidočiti,
 još se od njega hti karstiti.
 155 A sad, jer te tvoja ludost

pogna i prignu na zavidost:
 tri dni hodeć, zemlju gledaj,
 a inamo ne pogledaj;
 li misleći da je taščina
 160 svaka gizda tere hina;
 misleć bludne oči bistre
 da su vrata i ponistre
 po ke k duši smart uhodi,
 otvorenih kad nahodi:
 165 raskošam jih svita zatvor,
 Svetu Duhu vazda otvor
 ter, kad bude grih te riti,
 tebe t' neće moć dobiti. -

Saržba

S tim naukom ova pojde,
 170 a četvarta za njom dojde;
 spustiv grundu strašne oči
 tere takoj riči toči,
 reče: Nika prez uprosa
 tače mi se parstom nosa;
 175 rasardih se u naglosti,
 opsovah ju; ne bi dosti,
 htih joj dati zaušnicu
 ter ju barčih po usnicu.
 Jer bi harla umaknut se
 180 ter je listo dotaknuh se,
 ne hti ona tebi tužit,
 da ustarpljen'je hoti obslužit;
 i tako se taj stvar zgodi:
 daj pokoru ku ti je godi. -
 185 Opatica reče tada:
 Toj ča s' rekla meni sada,
 da bi ona potužila,
 u klade bi ti sidila,
 ni bi iz nje išla vanka
 190 do tri noći i tri danka.
 Ne zgrišivši božju sinu,
 tu t' bih dala dišiplinu:
 da pokol si sama htela
 osvadit se za taj dila,
 195 hoću da te svi tuj biju
 šibom po nos i po ušiju,
 svaka jednom, a ona i triš
 ku s' udrila, kako ti diš.

Gdi je očito sagrišen'je,
 200 trib je očito kaštigan'je.
 A ti, prijam ruke, steći,
 poniknuvši i mučeci,
 misli Isusa ustarpljen'je
 i njegovo ponižen'je:
 205 ne odudri kad ga biše
 i propinjaše i umoriše,
 da za puk se još moljaše
 ki mu svaka zla činjaše.
 On je pravden toj tarpio
 210 ter se nije rasardio,
 a mi ćemo sarce imiti,
 kleti, spsovati tere biti
 kada nas se tko dotakne
 ali jošće nami makne;
 215 buduć pravo mi da bismo
 vazda b'jene jer zgrišismo,
 sagrišismo tomu ki nam
 svaka daje, i sebe sam.
 Ako budeš toj povraćat,
 220 neć nikomur zlom odvraćat,
 da, hteć Bogu prava biti,
 svaka hoćeš podnositi,
 želeć dobro još i onim
 ki zlo čine tebi i tvojim;
 225 i molit ćeš Boga za njih
 da smiljen'je ima na njih;
 oni od griha da se kaju,
 a on jih prime k sebi u raj. -

Linost

Dojde peta postupajuć,
 230 lino noge prostirajuć;
 venjajuć se, dojde onde,
 kako t' pravljah sada ovde.
 Natslonit se banci pelja
 i, kad kleče, popostenja;
 235 nakaniv se, usta otvori
 tere tako progovori:
 Lino mi se bi ustati,
 jer mi slatko biše spati;
 meka biše posteljica,
 240 a od maha blazinjica;
 pod gubicom flandriotom

vrat mi mokar biše potom.
 Probudiv se, opet zaspah,
 na jutarnju tad se ne ustah.
 245 Pride nika, ja me budit,
 ja se bojah ne nastudit;
 ispod svit joj odgovorih,
 glave vanka ne odklonih;
 rih: Sestrice, čuju, čuju,
 250 da ovo ti se nič zlo čuju.
 I slagah joj tako tada,
 a ti, gospe, odluč sada
 dat pokoru i nauke
 da u vičnje ne idu muke. -
 255 Opatica nju pogleda
 i uzdahnu kad ju zgleda.
 Ajme, - reče - ča se liniš
 ter neboga sobom hiniš?
 Ne znaš linost da je huda?
 260 Svakoga je uzrok bluda.
 Kad se liniš i praznuješ,
 tašće misli ne minuješ;
 lin ne more dobit napast,
 zato u svaki grih će upast;
 265 lin milosti neće doteć
 jer k molitvi neće poteć;
 lin spasen'je neće dobit
 jer za trudom neće hodit;
 s trudon bo se u raj grede,
 270 ne s linostju, ka ne prede.
 Misli: ki su raj dostigli,
 kolike su trude imili!
 Apostoli, ne ležeći,
 da tikući i učeći,
 275 po sva mista prohojahu
 i mnozi jih progonjahu.
 Jakov, ki se zove Mali,
 hteć da vazda Boga hvali,
 toko često poklecaše
 280 cića plaće ku čekaše,
 da kolina, nigdar cila,
 bihu žuljmi obotila.
 Tako ti se grede gori
 gdi su svetih svitli zbori.
 285 Na blazinju tu sideći,
 a ništare ne čineći,
 no praznujuć po sve lito
 ali ležeć na žepito?
 Ako ć' poni imit milost,

290 ne utunjči se u tuj linost,
 da te span'je ne primaga,
 moja ćerce mila i draga.
 Čin, kad budeš gori ustala,
 da se ne zna gdi s' ležala.
 295 Bolje ti je na dasci spat
 ner jutarnje, ćerce, ostat.
 Ajmeh, kad su ine u koru,
 kako ostat mož na odoru?
 Kako li te svist ne budi
 300 videć svaku gdi se trudi?
 Misli da se ne gre u pokoj
 ner po trudu, pečal i znoj!
 A za tvoj grih taj od span'ja
 i još za grih od lagan'ja
 305 osam dan ćeš na tle spati,
 pri se inih gori ustati;
 a onoj vrime ko t' izbiva,
 da te praznost ne dobiva,
 nos kamen'je ko je kon vrat
 310 i čin indi da bude stat,
 dokla izneseš svu gomilu
 i linosti stargneš žilu. -
 S tim osudom tja otide,
 laglja nere kada pride,
 315 i poče se veće čudit
 kako je vridno grih spovidit.

Žarlost

Dojde šesta pak vladika,
 masna, tusta i velika;
 i pristupiv, tad govori:
 320 da, sideći u komori,
 tajno biše kokoš jila
 tere pila iz barila.
 Ni ova grih svoj ne zataja,
 dobra biše opašaja²,
 325 tako da se ne tajaše
 ni na obrazu ča činjaše.
 Opatica nju očima
 pozri, glavom pak pokima:

² *biti dobra opašaja* - biti širok u struku

Ba, ba, - reče - tvoje tilo
 330 ja mnju da ti ne bi bilo
 od jiden'ja vele mala;
 da pokle si u toj upala,
 triba ti je taj red podat
 da se budeš manje štovat,
 335 a veće se usiliti
 dušu spasit i umiliti.
 Spomeni se da obist garla³
 narod lju[d]ski jest zatarla;
 jer kad pusti božju volju
 340 Adam s Evom, ču nevolju;
 i kad zgrišit on ne haja,
 bi izagnan van iz raja.
 Svi ki od njega izidoše
 u raj božji ne pridoše,
 345 dokla Isus sam ne pride
 i, tarpivši, gori uzide.
 Spomeni se da zgiboše
 u pustinju ki jidoše
 meso kim se oskvarniše,
 350 manu božju pogardiše.
 Spomeni se, ako s' štila,
 ča je rič božja govorila:
 Jao vam ki ste sada siti,
 pak hoćete glad tarpiti!
 355 Glad tarpljahu i pošćahu
 sveti, dokla ovdi stahu;
 sada z Bogom pribivaju,
 svake slasti uživaju.
 Vodu p'jaše, ne sok lozja⁴,
 360 kino karsti sina božja;
 ne jidiše kokošice,
 da mlajahne kobilice.
 Ča jidihu otci sveti,
 kih poljubi Karst propeti,
 365 ner koren'je tere zel'je?
 U vičnje su sad vesel'je.
 Tako ustezat svoga garla,
 moja hćerce, budi harla;
 usiluj se žežinati
 370 i u svem Bogu slavu dati.
 Kratak život zač ne more

³ *obist garla* - neumjerenost u jelu i pilu

⁴ *sok lozja* - vino

podnositi tej pokore,
 buduć konac harl pokori,
 a prez konca plaća gori.
 375 Sve će [s'] slasti vred skončati,
 da prez konca muku imati:
 toj usloni sarcu i ćuhu
 ter neć volji dat tarbuhu.
 A sad za grih, ki s' stvorila
 380 išćuć slasti ke bi jila,
 tri dni posti, ne tač jiduć
 ner kruh samo, vodu pijuć. -

Blud

Pojde ova, dojde sedma,
 zavarši se malo ledna,
 385 kipa prava, duše gobe⁵,
 noseć na se svitle robe.
 Sreborn pasac, s[r]ebarn nožić,
 urešena kako božić.
 Svilni traci i vrićica
 390 spravna kako nevistica;
 ne kano se božja zove,
 da ka gizdom tašćom slove.
 I poče ju stid obhodit,
 zato lako ja govorit:
 395 Gospe, prozrih žuliziju,
 li da koga mladih vijuju;
 jedan biše mlad u panu,
 za njim [m]i se pamet ganu.
 On ti tamo mimo projde,
 400 da obnoći u san dojde.
 Sad me napast vele trudi
 od tih tacih bludnih ćudi;
 a ti daj mi nauk i red
 da ne upadem u niku zled;
 405 daj pokoru takoj dila
 kaj rih da sam učinila. -
 Ajmeh, - reče opatica -
 znaš li čija s' nevistica?
 Nis li onoga ki te stvori,
 410 kralja slave, ki je gori:

⁵ *goba duša* - grbava, griješna duša

ki pogardi bludi hudi,
 a čistinju vazda ljubi;
 ki se od Dive hti roditi
 i san distvo obslužiti?
 415 Nis li onoga koga sudi
 tope u paklu one ljudi
 ki nečisto misal nose
 i očima svud zanose;
 koga sudi kupe gori,
 420 gdi su an'jelski svitli kori,
 onej duše ke grih puti
 pogardit će, kako ć' čuti?
 Pogardi ga Katarina,
 Cecilija i Justina,
 425 Margarita i Lucija,
 i s Agatom Dorotija,
 i Ursula s njeje družbon,
 i Barbara s vernom službom,
 Agnes, Tekla, Petronela
 430 i ostale, kih je sila:
 kralji može pripraviti,
 Isukarsta ostaviti,
 ni tokoje k mužu pojti,
 a čistinju svoju ojti.
 435 Jere znahu da cić mene
 an'jelom će bit takmene,
 da će biti Isusove
 nevistice i drugove
 u nebeskoj slavi u koj
 440 svako dobro jest i pokoj.
 Tamo misal htij zvišati,
 a k ponistri ne ticati,
 ter ćeš napast odagnati
 i blud puti neć poznati.
 445 Nećeš gizdom sebe odit,
 da u prip[r]oste halje hodit;
 snet ćeš pasac i s nožićem,
 a opasat se konopčićem.
 Dali kad neć svite odvarći
 450 i voliš se sjat u vrići:
 iznutarnje ć' gizde brati
 i izvanske odpušćati.
 O, koliku ć' imat radost
 ka[d] ti reče božja milost:
 455 Hodi k meni, nevistice,
 moja čista golubice,
 zima z dažjem jure projde;
 premalitje za njom dojde,

projde napast i nje sila:
 460 evo t' pokoj ki s' želila.
 Ča s' u veći htila trud stat,
 veću plaću sad ćeš prijat.
 Poni misli, hćerce moja,
 kolika je plaća tvoja
 465 ako budeš kripko stala
 s viron ku si Bogu dala.
 A tuj napast ako ć' dobit,
 ovim putom hoćeš hodit:
 sve razblude pusti na stran,
 470 priprošćinu primi na stan;
 napast kad te bude gostit,
 a ti veće počmi postit;
 kad oćutiš puti pakost,
 a ti od Boga prosi jakost,
 475 hoćeš jaka vazda biti
 kada budeš ti moliti.
 Jošće zatim ovo stvori:
 s mužmi ne stoj ni govori,
 ner koliko t' tribi bude;
 480 da ti duši ča ne pride.
 Ne sliš tašće pripovisti,
 jerbo ude dobroj svisti;
 ne hod pisni gdi kantaju
 ni gdi tanci ki jigraju.
 485 Ako l' budeš tako činit
 napast neće tebe slidit;
 od čistoće krunu ć' prijat
 i s Isusom u vike stat.
 A za taj grih ki spovidi
 490 u celicu tvoju sidi
 pet dan žežin tuj čineć⁶,
 Boga moleć, a ne speći.
 Reć će druga, post mi ni drag,
 a ne misli da tanta vrag:
 495 ni izgoni se van kolinom,
 da molitvom i žežinom.
 To t' Isusa jest rečen'je
 u njegovo evan'jel'je,
 kad izagna nima i gluha
 500 iz človika zloga duha. -
 Opatica, svaršiv govor,
 s ostalimi pojde u kor,

⁶ činiti žežin - postiti

jer večernje vrime biše.
Dali parvo nere štiše
505 učini jim svim zapovid
da pak dođu sve na spovid;
da se dojtí ne omarze
kad oficij jure svarše.
Taj ispovid dotla plove,
510 Bogu hvala, ki s[v]ud slove.

Amen

Omazah ti medom kraje
ovej čaše, da ti je slaje;
jeda potom budeš piti
ča će t' nemoć griha odbiti.
515 Smih ustaviv, tuj ćeš najti
po čem nećeš s puta zajti;
i vidit ćeš: Marko Marul,
toj učeći, da ni zarul.
Na svem hvala svemogomu
520 Gospodinu Bogu momu.

Amen

ANKA SATIRA

Baba Rada reče Anci:
Što se, gospo, ne udaš
da skačemo jur u tanci¹
veseleći tebe i nas?
5 Nevistica jure budi
da ti venac navijemo:
tako ti se dobro zbudi
ko ti svak dan zovemo.
Mnozi ti su radi tebe,
10 ki po pjaci šetaju;
dali bi ti same sebe
i što na stan imaju.
Ober sebi tih jednoga,
od svih bo si prošena,
15 radih ljubiti ličca tvoja
bila tere rumena. -
Nasmihnuv se, Anka reče:
Babko Rade ma mila,
viju da te pečal peče
20 od togaj takaj dila.
Jerebo mi ljubav nosiš
veće ner sama sebi,
pristati ću nač me moliš
i ugodit ću tebi.
25 Listo da mi najdeš ki je
čitovat i mlad i lip;
ki natrunjen zlobom nije,
ki razabrat stvar ni slip. -
Rada reče: Hoću t' reći
30 da jih možeš uznati,
kih iskusih s njimi steći
u ložah na markati.
Nici ti su s ruse kose,
mladi ter uzoriti;
35 ini su ti s noge bose,
da vole govoriti.
A druzi su veće uzresli,

¹ *skakati u tanci* - plesati

vijaju se gizdajuć;
da vas dan bi rukom tresli
40 sideć tere žarajuć.
Još su nici lipje glave,
lipa rila i nosa,
da proside jure brade
i ohola ponosa.
45 Jesu t' veće tih gizdavi
ki ulice prohode,
da pametju nisu zdravi,
u ludosti zahode.
Niki uči mudru knjigu
50 i tim ti se uznosi;
da dobiti nima brigu,
malo domom donosi.
Još nikoga zazrih steći
meu mnozimi drugami,
55 pričajuć se tere preći
jazikom ter rukami.
Niki od tih dobre volje,
solicit i živ u svem,
jak i bogat zadovolje,
60 da istine ni u njem.
Vidih družih pahajući
rukavmi širocimi,
uz funestre gledajući
z beritami krivimi.
65 Vidih inih ki kraguja
gladeć na ruci nose;
od tih ludost nije luja,
veće trateć ner snose.
Druzi od njih pojeć hode,
70 u leutu zvoneći;
kripost pravu mimohode,
li u tom bludu steći.
Još su nici jur prizrili
ki se ženit čekaju,
75 navraskani, osidili,
a zubi jim klapaju.
Dobre volje, da zle moći
pohlepni hode svuda;

zli joj danci, gore noći
80 kano se za njih uda. -
Anka reče: Hajme, viju
da, babko, povidaš ti,
muža koga ja želiju
nijednoga totu ni.
85 U toj arpi ni bob u kom
čarni žižak ni zašal;
ni oriha na stablu tom
ki se šupalj ni našal.
Bolje mi je jure stati
90 u kalujere misto
tere Bogu hvalu dati

vazda živeći čisto;
ner se uvalit u nesrići
opartiv se brimenom;
95 toga se ni moć uvrići
razmi smarti vrimenom. -
Reče Rada: Budi takoj,
o pridraga Anko ma;
a ti tuj stvar izvaršit poj
100 kako odluči misal tva. -
A vi sada, tašća mladost,
saznajte dila vaju;
ne mogoste imit milost
polag žen ke vas znaju.

POKLAD I KORIZMA

(Nema početka)

Tarbuška viteza porazi fra Dezun,
šakom ga poveza i oboti mu kljun.
Jerbo ne odkloni s tarbuha udorca,
zato ne razlomi obraz od udorca.
5 Tad udren posarnu i karvju izbljunu,
očima zavarnu i zubi van pljunu.
Dezuna naskoči sladolik Katunar
i ražanj protoči kroz njegov brevijar,
da njega ne rani; on, cokulom zamah,
10 udri ga po rami i tišće njim u prah.
Ležeći, ja ga bit kako mlatac klasje,
a paka potišit uhitiv za vlasje.
Fra Bobok udari Kulina po panču,
on mu potopari goruč suk pod branču,
15 bradu mu pripali; on njega, rukami
zgrabivši, obali i trepa nogami.
Moćno ga gnječaše petami trepljući;
on pod njim ječaše dušu pušćujući.
Fra Sutil Grozoga po tarbuhu ljustnu;
20 tarbuh bubnu s toga, šćap napoli hrusnu.
Ubi fra Posturad cokulom Svejila
i jošće šakom tad viteza Grizila.
Razbi fra Suhojil Radopeku glavu,
ki biše tad pojil oba stegna pavu.
25 Udri ga po kotal i zveknu sve polje,
i kotal, na tle pal, zazvoni još bolje.
Glava gola osta, opet ga udirat
uče i ne posta, da karv ja izvirat;
pade se i prostri ter iz ruk odpusti
30 on ražanj svoj ostri i tudje duh pusti.
Tada fra Vodulja tira Vinogriza,
on kako jegulja simo-tamo gmiza
braneć se parsurom, ku biše ponio,
a zad i sprid sturom biše se povio.
35 Vodulja na konac¹ klopci se hitaše

¹ *na konac* - na kraju, konačno

i razbi mu lonac ki na glavu staše;
čripi poletiše, a njega karv proli,
kom se čarljeniše od varha do doli.
40 Drimuši fra Bdilo, fra Harlac Linoti
pribi šćap o rilo, fra Sanjac Uhoti.
Bižat jaše ini od sebe odmićući
ča sobom tko prini batalje išćući²;
ležahu masuri rastarkom i sture,
kopanje, taljuri, kotli ter parsure,
45 ražnji ter varjače, komoštre, gradele,
popješci, stargače i glavnje debele;
jošće i gostare kimi napijahu
i one bokare u kihno trubljahu.
Barili rasuti ki bihu, nakare
50 ležahu po puti ne valjajuć ništare;
horuge s ubrusi, razdarte napoli,
sir, meso i krusi, trispide i stoli:
sve se to smisilo s prahom, zemljon biše,
jer zemaljsko dilo svaki njih hlepiše.
55 Mnoga još telesa karvava ležahu,
a gravrani mesa u kljun raznašahu.
Tako će raznosit djavoli dušice
keno neće postit, ner jidu masnice.
Ne mnite, karstjane, da besidin čanče;
60 ni kralje, ni bane ne izkupe bolanče.
Jednak će biti sud svim na svit ki staju;
pojti će u vičnji trud zli, a dobri u raj.
Da rec'mo još Poklad kako ja bigati,
kako Korizma tad put mu priticati.
65 Za se se obziraje, bižase najbarže,
Čistosrid hitaje, cokulom dovarže,
ne griši mu boka; on se na tle hiti,
tomu ne bi roka, Korizma ga uhiti.
On joj se moljaše da ga ne ubije,
70 od straha dar[h]taše, pot ploviše s' šije.
Uhitiv ga za pas Korizma gospoja,
reče: Rec mi si čas ča t' prudi moć tvoja,
ča li raskoša tva, budući knez Poklad;
budući žena ja, pod mu si oblast sad.
75 Hoćeš li tarpiti sve žežine moje,
a jistve pustiti ke su bile tvoje?
Da ti život prostim i da te nahvalim
jur prid rusagom svim, prid velim i malim. -
Bud da se bojaše, li marsko mu biše

² *iskati batalje* - zametati kavge

80 ča ona veljaše, da reći ne htiše;
 ja se obzirati kako pas u uzi³,
 gorko uzdisati i stati u tuzi.
 Za pas ga potegnu da jure izusti,
 a pas se otegnu, prejica popusti:
 85 kobase padoše ke u nidra stavi!
 Kad se razbigoš, kad ga svak ostavi:
 Oto ča izreći - ja vapit Korizma -
 ne htiše mučeci - i šćapom ga krizma;
 hvati ga za kular, na zemlju njim hiti,
 90 na garlo nogom zgar poče ga daviti.
 Ja ručat kako vo kad je palicom b'jen;
 ne bi dovolje to, ne biše još ub'jen.
 Kobase ja harlo Korizma i savi,
 i zgnete u garlo, tako t' ga udavi.
 95 Tako t' će se udavit ki dobro vikovnje
 ne haje pribavit dil slasti vrimenje.
 Slasti su svitovne ke od nas odgone
 kriposti duhovne ter nas u zlo gone.
 Dilja njih ne haja Adam Bogu služit
 100 i zato, iz raja izagnan, ja tužit;
 i s Evom u družbu kad voće grizoše,
 a zakon i službu božju pritargoše.
 Dilja njih omarže Židovom mane kruh,
 ku s neba Bog varže, kim pasihu tarbuh;
 105 i jaše želiti, hodeć po pustinju,
 da bi jim jimiti egiptsku kuhinju:
 jata doletiše jarebic brez broja,
 kojih se najiše; ubi jih moć božja.
 A sada učin'mo sud, bolje je tarpiti
 110 na saj svit svaki trud ner milost zgubiti.
 Ako t' će tko reći: Trud mi je postiti,
 večer lačnu leći, suh obraz nositi, -
 pomisli koli je on teži trud bio
 skup svetih koji je na svitu tarpio:
 115 pecihu, varahu na ognju tila njih,
 na kuse rizahu mučeci moćno svih.
 Ne bihu žalosni tej muke tarpeći,
 da bihu radosni z Bogom bit želeći
 i sa Isusom njih, komu se svak moli,
 120 jer za spasen'je svih na križu karv proli.
 I korizma otdad svećena veće bi,
 četardeset dan kad ne ji on i ne pi.
 Hoć poni da tebi tvoj post lastan bude,

³ *u uzi* - na uzici

125 pomisli u sebi ke t' počitah trude;
i još ka plaća jest na nebi dobron svim
i koli huda čest muka u paklu zlim.
Mi poni počnimo Korizmu štovat sad,
s njon se veselimo, jerbo zgibe Poklad;
i družbe njegove sagnane i bijene
130 glas jur manje slove ner cvita[k] ki vene.
Ona gre veselo hvale Bogu pojuć,
a za njom sve selo raduje se greduć;
u crikvu ulizoše i, kleknuv dolika,
ruke podvigoše u nebo gorika;
135 riše: Hvala t', Bože, ki si nas pogledal
sa nebeske lože i nam dobitje dal;
hvala t' sada budi, vazda i u vike,
ki si prognal sudi naše protivnike.
Daj nam dojti gori viditi tvu svitlost,
140 gdi su svetih zbori i an'jelska radost. -
Prid oltar pak posta tere posveti lug,
lužit po čelu ja svakoga od božjih slug
govoreć: Memento homo quod cinis es,
et parvo momento u lug se razaliješ. -
145 Odtada Korizma poče gospodovat,
nima misto šizma i svak ju ja štovat;
i mi joj služimo ter, počam od danas,
ča će Bog, činimo, a ne ča satanas;
i nos'mo na sebi sveta križa zlamen,
150 da Isus na nebi nastani nas, amen.

RJEČNIK

Rječnik je priređen prema rječnicima Milana Moguša (Marko Marulić: *Pisni razlike*, Književni krug Split, 1993.) i Ivana Slamniga (Marko Marulić, *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, Zora/Matica hrvatska, Zagreb, 1970.)

abundati (lat.) - obilovati, umnožiti se, uvećati se
adultera (lat.) - preljubnica
al i *ali* - ili
angosa (tal. *angoscia*) - nevolja
an'jel - anđeo
aprežijati (lat.) - procijeniti
arpa - hrpa
art (lat.) - vještina, zanat
arvan'je - hrvanje, borba; isp. *arvanja*
arvanja - bitka, boj, sukob, otpor; isp. *arvan'je*
arvati - napadati, osvajati
arvati se - boriti se, opirati se; isp. *arviti se*
arviti se - boriti se, opirati se; isp. *arviti se*
Astijag (staroperzijski *Ištuvegu*) - posljednji medijski kralj, vladao 585-550 g. pr. n. e., pobijedio ga perzijski car Kir I.
azur (ar.) - azur, modra boja

badanj - bačva, kaca
baj - vika
bakita (tal. *bacchetta*) - prut, toljaga
baosamit - balsam (drvo)
Baramatin - v. *Osip Baramatin*
barčiti - taknuti, okrznuti
barna - gruda, komad
baršiti se - brinuti se o komu
barži - v. *bríci*
baščina - baština, dobro
batalja (tal. *battaglia*) bitka, boj; *iskati batalje* - zametati kavgę
berilj - beril, dragi kamen; Marulić: "Berilji su drazi kameni, žuti i svitli, prozra-

čni" (Suzana).
berita (tal. *berretta*) - kapa
besida - besjeda, riječ, govor; *besida zalaha* - suvišan, nepotreban razgovor; *zahoditi u besidu* - započinjati razgovor
bičva - bječva, čarapa
bigati - bježati; izbjegavati
bigući - koji bježi
bistar - bistar; brz, hitar
blag - sretan, blažen
blazinja - blazina, perina
blazinjica - jastučić, perinica
blaža - bosiljak
bližika - rođak, rod
blud - blud, grijeh
bljusti se - čuvati se, paziti se
bnetački - mletački, venecijanski
bo - naime, jer; *bo pak* naime
boci - pl. od *bok*
bogoljubstvo - pobožnost
bolanča - vrsta mletačkog sitnog novca
bolest - bol; žalost, tuga
bolezan - bol, bolest; *staviti se na bolezan* - podnositi bol; isp. *bolizan*
bolin'je - bol, tuga
boliti se - žalostiti se, tugovati, patiti
bolizan - bol, bolest; žalost, tuga; tjeskoba; *bolizniv* - tužan, žalostan
boljšan'je - poboljšanje, napredak, boljitak
Bonaventura (1221-1274) - sholastički filozof, teolog i mistik
bot (tal. *botto*) - mah, tren; udarac
božastvo - božanstvo
božić - božićno drveće
branča (tal. *branchia*) - škrge

braniti - braniti, sprečavati, zabranjivati; suprotstavljati se, protiviti se

branju - branim

brez - bez; isp. *prez*

brezgrišan - bezgrešan, bezgrešnik

brići - svetkovati

bridak - bridak, oštar; **britka kruna** - trnovita kruna

brojen'je - nabranjanje

brojiti se - ubrajati se, smatrati se

bud da, budi da - iako, makar, premda

budi i - makar i

bukati - bučati

buslomanski - muslimanski, islamski

bušati se - rasti u bus, rasti u struk

capariti - začepiti

cela, celica (tal. *cella*) - samostanska soba

celiv, celov - cjelov, poljubac

cić i cića - zbog, radi

cina - cijena, vrijednost

ckvarna - ljaga, sramota

ckvarnost - oskvrnjenost

crikva - crkva; hram

cuvita - sova

ča - što, nešto, zašto; **ča godi** - što god, bilo što

čakoli - nešto

čalun (tal. *celone*) - prostirka

čanča (tal. *ciancia*) - šala, besmislica

čano - što, ono što

čarljeniti se - crvenjeti se, postajati crven

čarn - crn, taman

čarv - crv

často - često

čaša gnjizda - šupljina gnijezda

čepriš - čempres

česa - čega; **s česa** - zbog čega

čest - sudbina

čim - tek, tek što; budući da

činiti - činiti, raditi; nagovarati, primoravati; **činiti rat komu** - ratovati protiv koga; **činiti hvalu** - biti hvaljen; **činiti**

škodu - škoditi; **činiti targe** - trgovati; **činiti žežin** - postiti

činjen'je - posao, djelo, čin

čistinja - čistoća

Čistosrid - nadimak, načinjen od **čista srida**

čit - čitav

čitovat - čitav, čio, zdrav

človištvo - čovječnost, ljudskost, naravnost

črida - krdo, stado

črip - crijep

črišnja - trešnja

čte - čita (od **čtiti**)

čtiti - čitati, štiti

čtiti se - štovati se

čtovati - štovati, poštivati

čtovati se - častiti se

čuditi se - čuditi se; diviti se

čudno - čudno; divno

čudo - **s čudom** - u čudu, diveći se

čujaše se - čuđaše se; isp. **čuditi se**

čuti - čuti; paziti; **čuj, čuj se** - pazi, pazi se, čuvaj se

čuven - čudesan

čučen'je - oćut, osjet; **tila čučen'je** - putečnost

čud - ćud, narav; običaj; vladanje

čuh - ćuh, dah, dašak

d' - da

da - da, e da, nego, kako, neka, kada; **da**

prem - premda

daj - bar, barem

daleč i **daleče** (pril.) - daleko

daleč - (prid.) dalek

dali - ali, nego, već

dar - (pril.) barem

daržan'je - posjed

daržati - držati, smatrati, cijeniti

daržati se - cijeniti se

dati - dati; pružiti, podariti; dopustiti;

dati hvalu - zahvaliti; **dati se** - odati se, predati se, prepustiti se; **dati krivicu sebi** - okriviti se

daž - kiša, dažd

delet (lat.) - naslada, uгода, zabava, veselje, raskoš

deletan (lat.) - ugodan, zabavan
deletati (lat.) - zabavljati
denigati (lat.) - ne dati, odbiti, uskratiti
der - čak, sve, još; *der do* - sve do
desetsto - deset stotina
desperati (lat.) - očajavati
Deus (lat.) - Bog
deveto vrime - predvečerje (?)
devoto (lat.) - pobožno
di - v. *diti*
did - djed, starac
dijabolik - vražji, đavolski
diju - v. *diti*
diliti se - dijeliti se, odlaziti
dilj i *dilja* - zbog, radi, poradi
dim - v. *diti*
dimati (prez. *dam*) - puhati
distvo - djevičanstvo; isp. *divstvo*
diš - v. *diti*
dišiplina (lat.) - nauk
ditca - djeca
ditetak - djetešce
diti - govoriti
divstvo - djevičanstvo, nevinost; *zgubiti*
divstva glas - izgubiti djevičanstvo
do duga - dugo
do istine - zaista
dobaviti se - domoći se, zaslužiti
dobitac - dobitnik, pobjednik
dobitje - pobjeda, slava
dobiti - dobiti, steći; pobijediti, savladati, nadvladati
dobivati - pobjeđivati
dobročinac - dobročinitelj, dobrotvor
dobrosričan - sretan, dobrosretan
dobrovoljno - dobrohotno, dobre volje, rado
dobude, dobudeš, dobuđu - v. dobiti
dohodak - nadarbina
dohojati - dohađati, dolaziti
dojti - doći, stići; nadoći; dospjeti
dokla - dok, dokle
dokol i *dokoli* - dok, dokle
dokturija (lat.) - znanost, učenost
dolika - dolje
domom - kući
dopal - dobiven, koji dopadne
dopasti se - dopasti, dokopati se

dopusti - dopuziti
dopustiti - dopustiti, podati, prepustiti, ustupiti
dopustiti se - prepustiti se
doskončati se - dokončati se, dovršiti se
dospiti - dovršiti, završiti
dostojan - dostojan, zaslužan, dopušten; sposoban; *biti dostojan* - zasluživati, zavređivati
dostojati - dostojati, zastuživati
dostojati se - udostojiti se
dostojiti - biti dostojan
dostojiti se - biti dostojan, dolikovati
dostojno je - pristoji se, dotikuje
dosvaršiti - dovršiti, svršiti
doteći - steći, zadobiti, postignuti, polučiti, dostignuti; *doteći dobar glas* - steći dobar glas
dotla - dotle
dovarći - dobaciti
dovolje - dostatno, dobro
drakun - zmaj
dresel - neveseo, žalostan, tužan
dreseliti - žalostiti
dresel'je - žalost, tuga
drevje - drvlje
drimušiti - drijemati, dremuckati
drivo - drvo
drugda - katkad, ponekad
drum (grč.) - put, cesta
družba - društvo, zajednica, družba, mnoštvo
družben - uzajamno povezan, zajednički
družbeno - zajednički
duglje - (komp.) duže
dugovati se - zanimati se
dupiti - grabiti
dvići i *dvignuti* - dići, dignuti; podignuti
dvoj i *dvoji* - dvojak, dvostruk
dvorno - udvorno, uglađeno

Eližej - Elizej, biblijski prorok
eto - to
ežempal (lat.) - primjer

faliti - pogriješiti
fin (tal. *fine*) - svršetak, kraj

Fiurenca - Firenca
flandriot - koji je iz Flandrije
foja (tal. *foglia*) - list
fortuna (tal. *fortuna*) - fortuna, oluja na moru
Franca - Francuska
fruštan'je (tal. *frustare*) - bičevanje, šibanje
fruštati (tal. *frustare*) - bičevati, šibati
frut (lat.) - plod, voće
fum (tal. *fumo*) - dim
funestra (tal. *finestra*) - prozor

g - k

ganuti (se) - maknuti (se), pokrenuti (se), uznemiriti (se), pokolebati (se)
gard i *gardak* - grd, ružan
gardina - grdoba, gadost, opačina
garditi - grditi, nagrđivati; kuditi, prezirati; podcjenjivati
garlo - grlo; vrat; *ustegnuti garlo* - biti umjeren u jelu i pilu; *obist garla* - neumjerenost u jelu i pilu
garufal - karanfil
glas - glas, zvuk; *doteći dobar glas* - steći dobar glas; *glas vanka ne stvoriti* - ne progovoriti, ništa ne reći; *zgubiti divstva glas* - izgubiti djevičanstvo; *iz glasa* - glasno; *jednim glasom* - jednoglasno
glavnja - baklja, cjepanica koja gori
gljedati - gledati
gnjila i *gnjito* - glina, ilovača
gob - grbav; *goba duša* - griješna duša
god - rok, čas
godir i *godire* - god; *gdi godire* - bilo gdje
gojiti - hraniti se, živjeti u raskoši, u obilju; njegovati
gojšćina - užitak, uživanje
golino - koljeno
goranji - gornji, višnji; *goranje kraljevstvo* - nebesko kraljevstvo
gorčica - gorčina, mučnina
gorika - gore; *stati se gorika* - ustati
gospodovati - vladati
gost - tuđin, stranac
gostara - vrč, boca
gradele - gradele, roštilj

grajanin - gradanin
Granata - grad i središte istoimenog zadnjeg muslimanskog kraljevstva na jugu Španjolske, kojega su Španjolci osvojili 1492. i tada konačno nakon sedam stoljeća istjerali Arape sa Pirinejskog poluotoka
gravran - gavran
greb - grob
gresti (prez. *grem* i *gredem*) - ići, micati se; *gresti van* - izlaziti; *gresti na koga* - navaljivati na koga
grubota - grubost, ružnoća
grunda (tal. *gronda* - streha) - namršteno čelo
gubidar - onaj koji gubi dar, kojemu se ne zahvaljuje na daru
guvernati (lat.) - upravljati
gvozden - gvozden, okovan

h - k

haj - briga, nevolja; *biti haj* - hajati, brinuti se
har - harnost, zahvalnost; *imiti har* - biti zahvalan
haraš (tur.) - harač, glavarina
harl - brz, hitar
harla - žurba
hćerca - kćerka
hći - kći
Helizeja - Elizej, starozavjetni prorok, učenik proroka Ilije, čudotvorac
herceg (njem. *Herzog*) - herceg, vojvoda
hina - laž, varka, prijevara
hinac - himbenik, lažljivac, varalica
hiniti - lagati, varati (se), lažno prikazivati; *hiniti kim* - varati koga; *hiniti sobom* - varati se
hiniti se - varati se, biti prevaren
historija (grč.) - priča, pripovijest
hitar - umještan, spretan, vješt
hitati (se) - hvatati (se); bacati (se), nabacivati (se)
hititi - baciti; hitjeti, žuriti se
hiža - kuća, dom, palača
Hjerolim i *Hjeruzolim* - Jeruzalem
hladišće - zaklonište, sjenica, hladovina

hlap - rob, sluga
hlib - hljeb, kruh
hlopiti - puhati, bučiti
hojme - uzv ajme
horuga - zastava
hotin'je - htijenje, želja, nakana, težnja
hotinstvo - htijenje, želja, nakana, težnja
hotiti i *htiti* - htjeti; nastojati; željeti; *ne hti(j)* - nemoj
hrabarstvo - hrabrost, odvažnost
hrusnuti - puknuti
huditi - uđiti, štetiti
hudoba - opačina, porok, mana, grijeh
huje, huji - huđe, huđi, gore, gori (komp. od *hud*)
hvalu imiti - biti hvaljen
hvaljen'je - hvala, pohvala
hvatiti - uhvatiti, zgrabiti
hvoja - grana

IHS - kratica za Iesus Hominum Salvator, Isus spasitelj ljudi
iman'je - imovina, blago
imin'je - imanje, imovina
inako - drugačije, inače, ako li ne
inamo - drugamo, na drugo
indi - drugdje, na drugome mjestu
Inglitera (prema tal.) - Engleska
inud - druguda, drugim putem
inžinj (lat. *ingenium*) - um, umijeće
Irud - Herod
iskahnuti - izreći, izlanuti
iskarnji - bližnji
iskati batalje - zometati kavge
ispliti - izvaditi
ispraviti (se) - popraviti (se)
istin - istinit
istinan - istinit
isvući - posve svući
išće - pril. još(te)
iti - ići, otić
izabiti - izbiti, istući
izbivati - preostajati, biti suvišno
izdati - dati, predati; izdati, iznevjeriti
izdivati - nazivati koga čim
izginuti - propasti, nestati
izhoditi - ishoditi, izlaziti, izvirati

iziskovati - istraživati, ispitivati
iziti - izaći
izlagati - slagati
izlisti - izaći
izluditi se - izdati se
iznajti - iznaći, dokučiti; dobiti, steći
iznesti - iznesti, izbaviti
iznišiti - uznesti
izpartiti - ispriti, rasteretiti, olakšati
izpeljati - izvesti
izpraviti se - ispraviti se, popraviti se
izpušćan'je - ispuštanje; *izpušćan'je riči* - govorenje
iztašćati - iščeznuti, nestati
izvarći - 1. izvrći, preokrenuti; 2. izvrći, izbaciti
izvesti - izvesti, izbaviti, učiniti da izađe; proizvesti, napraviti
izvijati - izvijati; izricati, izlagati
izvinuti - izmaknuti

ja - v. *jati*
jačati - ječati, jaukati, uzdisati
jadati - jecati, jadikovati
jadovno - žalosno
jadriti - jedriti
jadro - jebro
jah - v. *jati*
jak - kao
jal - v. *jati*
jame, jami, jamite, jamši - v. *jati*
jaše, jat - v. *jati*
jati - uzeti, ugrabiti, osvojiti; početi; *ja, jaše* - uze, uzeše; *jal* - uzeo; *ja govoriti* - poče govoriti
javor - lovor
jazik - jezik; usta; *stiskati jazik* - ne govoriti; *imiti dug jazik* - imati dug jezik, mnogo govoriti
jeda - zar, je li, da li
jedin - jedan, jedini, jedinstven, skladan, sjedinjen; *jedini u majke* - jedinak
jednokat - jedanput, jednom
jel'je - jelik, skup jela
jerarkija - hijerarhija, sveta vlada
jerbo, jere, jerebo - jer, budući da; naime; *da ~* - a jer, ali jer

Jerozolim - Jeruzalem
jezero - jezero, bezdan
jid - jed, otrov
jidak - otrovan
jiden'je - jelo, jestvina
jidih, jidihi, jidiše, jidoše - v. *jisti*
jidovit - otrovan
jidu, jiduč - v. *jisti*
jija - jelo, jestvina
jije - njih
jim, jimi - im
jisti - jesti
jistva - jelo, hrana, jestvina
jistvina - jelo, hrana, jestvina
jitki - v. *jidak*
jizbina - jestvina, jelo, hrana
jošće - još, još i
jur i jure - već
jutar - jutro
jutarnja - jutarnja, vrijeme pred zoru
jutri - sutra; *jutri dan* - sutra, sutradan
jutrinji - jutarnji
jutunija - proždrlost, sladokusnost

kadi - gdje
kajan - koji se kaje
kajati - okajavati
kaloper - rogač
kalujer - kaluđer, koludar, redovnik
kami - kamen
kamik - kamen
kanat (lat.) - pjesma, pjevanje
kano - v. *kino*
kantati (lat. *cantare*) - pjevati
kar - tužba, prijekor; svađa
karsman'je - krzmanje, oklijevanje
karsmati - krzmati, oklijevati
Karst - Krist
karst - krst, križ; *karstom se karstiti* - križati se
karstjan - kršćanin
karta - papir
kastel - kaštel, tvrđava
kaštigan'je (lat. *castigare* - karati) - kazna, kažnjavanje
kaštigati (lat. *castigare* - karati) - kazniti
katidra (grč. *kathédra*) - stolica, sjedalica

kavad (novogrč. *kavádion*) - svilena haljina
kazati - 1. pokazati, dokazati, iskazati; 2. kazati, reći
kazati se - pokazati se, javiti se
kazovati - kazivati
keno - v. *kino*
ki (*ka, ko*) - koji; neki, nekoji; *ko god* - koje god, bilo koje
kigodi, (kegodi, kimgodi...) - neki
kih, kim, kimi - v. *ki*
kihno, kimno - v. *kino*
kino - koji(no), onaj tko
kip - tijelo, struk
kitara (grč.) - citara, starogrčki žičani glazb. instrument sličan liri
klada - trupac
kladati - stavljati, metati
klapati - udarati; cvokotati (o zubima)
klasti (prez. *kladem*) - staviti, metnuti
kler - žučljivost, srdžba (Suzana 546; prema grčkom *cholera*, tal. *collera*, *coléra*, franc. *colere*)
klonda (tal. *colonna*) - stup
kloniti - davati, pružati, poklanjati
klopci - drvene cipele, cokule
ključiti - svijati, ponižavati
kljuvavac - onaj koji kljuje; *peteh kljuvavac* - pijetao koji kljuje
knjiga - knjiga, štivo
knjižnik - književnik
ko - v. *ki*
ko - tko
kobilica - skakavac
koj - ki
koki - kolik
koko - koliko
koli - koliko
kolino - koljeno; pokoljenje, naraštaj
kolor (tal. *colore*) - boja, kolor
komoštre (grč.) - komostre, verige nad ognjištem na kojima visi kotao
kon - kod, kraj
kondemnati (lat. *condemnare*) - osuditi
konik - prebivalište
kono - v. *ki*
konjik - konjanik
kopanja - drveni sud, korito

koren'je - korijenje
korist - napredak, uspjeh; korist
kostanje - kostanj
kraguj - kobac
kripko - snažno; čvrsto, postojano
kripljen'je - okrepa
kripost - 1. krepost, vrlina; napredak; 2. jakost, snaga
kris - vrućina
krivica - "nješto (ženskoga roda) što je krivo" (AR); *smokva krivica* - kriva smokva
krivina - krivica; *dati krivinu sebi* - okriviti se
krivorotan - krivokletan
kropiti - škropiti
krudel - okrutan
krupa - tuča
krut - okrutan
ku - v. *ki*
kugod - v. *kigodi*
kular (lat.) - ovratnik
kun - v. *kleti*
kunfete - konfete
kuno - v. *kino*
kuntent (lat.) - zadovoljan
kuntentati se (lat.) - biti zadovoljan, zadovoljiti se
kupljati se - okupljati se
kupno - skupno, ujedno, zajedno
kus - kus, komad, zalogaj

lačan - gladan
laglji - lakši
lahčina - blagost; olakšanje
laka - lak, ocaklina
lakčina - olakšanje
lakost - lakoća, olakšanje
lancun - plahta, ponjava
lanjati se - tužiti se, jadikovati, žaliti se
laptati - dahtati
last - mir, pokoj, počivanje
lastan - lak, bez muke, ugodan
lašćiti se - laštiti se
latiti - uhvatiti
lavez (tal. *lavaggio*) - glinena posuda, žara

leut - lutnja
lez (lat. *lex*, tal. *legge*) - zakon
licem - u nazočnosti
ličen'je - liječenje
likar - liječnik
limb (lat.) - limb, čistilište
lin - lijen, mlitav, nemoćan, slab
linac - ljenčina
liniti se - lijeniti se, oklijevati
linost - lijenost, mlitavost; mrtvilo
Linota - Linola, Ljenoća (žensko ime)
lipost - ljepota
listje - lišće
listo - samo; *listo da* - samo ako
liše - osim, prije, umjesto (od *lih*)
lišnjak - lješnjak
lotar - lupež, tat; razbojnik
loza - šuma
lozica - loza, lozica
lozje - lozje; *sok lozja* - vino
lug - lug, šumica; pepeo
luji - luđi
Lukan - Marcus Annaeus Lucanus (39-65 n. e.), starorimski pjesnik, autor historijskog epa o rimskom građanskom ratu *Pharsalia*; urotnik protiv cara Nerona
lužiti - posipati pepelom

ljuben - ljubljen
ljubezan - ljubav
ljubezniv - ljubazan
ljubva - ljubav
ljusnuti - pljusnuti, udariti

ma - ama, ali; moja
Macer - Emilije Macer, rimski pjesnik, Ovidijev prijatelj, autor djela *De viribus herbarum*
mah - tanka dlaka, mašak
makulica - prištić na licu
malahan, maljahan - malen, malešan
malokrat - rijetko
manen - lud, mahnit
mani, manom - meni, menom
Mantua - Mantova, grad u sjev. Italiji
manjši - manje
mar - briga; *imati mar* - brinuti se, nas-

tojati
marčiti - mračiti, tamnjeti, mrknuti
markat (lat. *mercatum* - njem. *Markt*) - trg, tržnica
markli - mrk, mrkli, taman
masnica - mrsno meso
masur (tal. *masseria*) - kuhinjski pribor
mazati - laskati, udvarati
meč - mač
mej i *meju* - među
meļjati - kaljati, prļjati
meštār - učitelj
meštŗija - obrt, majstorstvo
meu - među
mido - čelik
militi - milovati, ljubiti
milost - milost; blagost; slava; izvrsnost; plemenitost; nadahnuće; pobožnost
milošća - milost
milovati - smilovati se komu
minovati - zalaziti, prolaziti
mira - mjera, veličina; s *mirom* - umjerno, s mjerom
mirilo - mjerilo
misal - misao; nakana, odluka
mlajahan - mlađahan, mlad
mlajši - mlađi
mnin'je - mnijenje, mišljenje, sud
mniti (prez. *mnem*) - misliti; *mniti krivu* - smatrati krivim
mniti se - činiti se
mnozi - mnogi
množ - mnoštvo
množati - množiti, umnožavati, povećavati
moćno - snažno, čvrsto, jako, vrlo
moćuć - moćan, silan, jak
moćućstvo - moć, sila, snaga
Mojses - Mojsije
moljen'je - moljenje, molitva
mramorje - mramor
mraziti se - mrziti se, ne militi se, ne svidati se
mr̄iti (prez. *mrem*) - umirati
mu - moju
mućan - mućan, izmućen
mućan'je - šutnja
muće - šutke, tiho

mulja (tal. *molla*) - ukosnica
munila - mirta, bosiljak
mužata - udata
mužatica - udata žena

nač - čemu, radi čega, zašto; na što
način - način, postupak
nadajti - nadići, nadživjeti, nadvladati
nadijati se (s genitivom) - nadati se
naditi (se) - nadjeti (se), nadjenuti (se), nataknuti (se), nadodati (se)
nadolagati - nadolagati, nadometnuti lažima
nadseći - nadvisiti, preteći, preteknuti
nadvesti se - nadviti se, nadnijeti se nad
nahajati se - nalaziti se
nahoditi (se) - nalaziti (se)
najde, najdu - v. *najti*
najkoli - osobito, poglavito
najparvo - najprije
najti (prez. *najdem*) - naći
naju - nas (ostatak duala)
najveće - najviše, iznad svega
nakara (tal. *nacchera*, perz. *nakara*) - glazbeni instrument sastavljen od dvije metalne ploče kojima se udara
nakazati - kazniti; nakaziti
nakladati - nadodati, nadometnuti, tovariti
nakov - nakovanj
nalagati - potvoriti
nalog i *naloga* - množina, teret; navala
naminiti - namijeniti
namirati - namijerati
napartiti - opteretiti
napijati - nazdravljati
napisati - nacrtati
napitati - nahraniti
napokonji - posljednji; *napokonji dan* - sudnji dan
napraviti - napraviti; prirediti, udesiti
napridak - napredak, napredovanje
napritkovati - napredovati
napruditi - koristiti
napulitanski - napolitanski (iz Napulja)
napuniti - ispuniti, napuniti; nadoknadi-
 ti

nareći se - proglasiti se
narediti - odrediti, postaviti
naredno - uredno, pospremljeno
narodjen'je - rođenje
naruč - korist, probitak; *učiniti naruč* - pomoći, biti pri ruci
naručen'je - navještenje
nasladiti - zasititi
naslajen'je - naslada; veselje, radost; utjeha
naslajevati - naslađivati
nastuditi se - nazepsti
nastupati - navaljivati
našal - v. *najti*
našven - našiven
natkloniti se - nagnuti se
natlići - natovariti, navući
natruniti - napuniti
natsloniti se - nasloniti se
naučen'je - znanost; nauk; učenost
naučitelj - učitelj
naujen'je - povreda, šteta (od *nauditi*)
nav - brod
navlašnji - navlastit, osobit, najveći
navraskati - namršiti
Nazaranin - Nazarećanin
nažimati - stiskati
nebog - jadan, bijedan
nebogat - siromašan
nebor - jadnik, bijednik
neharan - nezahvalan
neharnik - nezahvalnik
neizrečen - neizreciv, neiskazan
nelud - razborit
nemnin - neminovan
nenaviditi - nenavidjeti, mrziti
nenavidljiv - zavidan
nenavidost - zavist, ljubomora; mržnja
nepodobno - neprilično
nepomljiv - nemaran, nebrižan
nepomnija - nemar, nebriga
nepomnjiv - nemaran, nebrižan
neposkok - poskok, vrsta zmije
neprav - nepravedan
nepravden - nepravedan
neprijazan - neprijateljski
ner i *nere* - nego; osim, ako ne; *pri ner* - prije nego

nesan - nesanica
nesaznan'je - nezahvalnost
nesihu - v. *nesti*
nesklad - nesloga, razdor, nesuglasica
neskladan - nesložan, razdoran
neslast - gorčina
nesmeran, nesmiran - neizmjeran, velik
nesmira - nepravda, nasilje
nestanovit - nestalan, nepostojan
nesti - donositi, donošati
netora - nezgoda, neprilika
neumić - nevješt, neupućen, neiskusnan
neuzmožno - nemoguće
nevera - nevjera
nevistac - zaručnik
nevoljen - mučen nevoljama
nić, nica, nice - ničice
nici, nicih, nicim - v. *niki*
nič - nešto, išta
ničemur - nečemu
nigda - nekad, katkad, jednom
nigdar i *nigdare* - nikada
nigder - negdje
nigdir i *nigdire* - nigdje
niki - neki, netko
niko i *nikor* - nitko
nikoko - nekako, nekoliko
nikudar - nikuda
nimiti - nemati
niskostvo - malodušnost
niščati - glasati se kao sova
nišće - nitko
ništar i *ništare* - ništa
ništo, ništor i *ništore* - nešto
nitko - netko
nitkor i *nitkore* - nitko
nizina, nižina - ništavilo
nizok - nizak
nu, nut - uzv. nu

njeje - nje; njezin, -a, -o
njiju - njih

ob - o, uz, pri
obagnati - oprčati
obajti (prez. *obajdem*) - obaći, obići
obaliti - oboriti, srušiti

obarovati - obraniti, zaštititi, očuvati, sačuvati
obenuti - uvenuti
ober - v. *obrati*
obhićavati - obuhvaćati
obhitati - obuhvatiti
obhititi - obuhvatiti, zahvatiti
obhoditi - ophoditi, obilaziti, tražiti
obi - obje
objiti - obići
obiknuti se - naviknuti se
obil - obilan, obilat
obirati - birati, izabirati
obist - objest; *obist garla* - neumjerenost u jelu i pilu
obistraniti - opkoliti
obit - obećanje
obitan'je - obećanje
obitati - obećati, obećavati
obitati se - nadati se
obiti - obuhvatiti, obuzeti
obitil - obitelj
obitovati - obećavati
objaćati - ojačati
objist - objest
obladati - ovladati, svladati; zavladati, prevladati
oblast - vlast, vladanje, ravnanje, moć, jakost
obliniti se - ulijeniti se
oblisti - obilaziti
oblitati - oblijetati
obnajati - optočiti, ukrasiti, okriti, nakriti
oboj - uzv. jao
oboliti - rastužiti, zadati komu bol
obotiti - oteći
obraćati - okretati, obrtati
obrati - izabrati, odabrati
obrediti - urediti
obrizati - obrezati (muški ud)
obrubiti - orobiti, oplijeniti, opljačkati
obsiniti - zasjeniti
obslanjati - okruživati
obslužiti - održati, očuvati; izvršiti, ispuniti
obticati - optjecati
obuhititi - obuhvatiti, pojmiti

obujati - obuzeti, zaokupiti; osvojiti, obuhvatiti, prožeti
obvrići - okriviti, optužiti
očitovati se - objaviti se
odajti - otići
odarovati se - othrvati se, oduprijeti se
odbići - pobjeći, raspršiti se
odbignuti - pobjeći, udaljiti se
odbigovati - izbjegavati
oddaljati - udaljavati
oddiliti - udaljiti
oddiljati - udaljavati
oddojiti - odojiti
odi, odijte, odiju - v. *oditi se*
odića - odjeća, plašt
odiliti - v. *oddiliti*
odiliti se - udaljiti se
odiljati - v. *oddiljati*
odiljen'je - rastanak
oditi (se) - odjenuti (se), obući (se), zaogrnuti (se)
odkol - otkad, otkako
odlučen'je - odluka, nakana; zamisao
odlučiti - odlučiti, odrediti; odvojiti, odjeliti
odmetati se - odricati se
odmitati (part. *odmićući*) - odbacivati
odneti (odnam, odne, odni) - ukloniti
odojiti - v. *oddojiti*
odor - krevet
odovdi - odavde
odpravlјati - upravljati, usmjeravati
odpriti (odpru) - otvoriti
odpuditi - otjerati, odagnati
odrenem - prez. od gl. *odgnati*
odriti - oplijeniti, opljačkati
odsujeno - presuđeno, odlučeno
odteći - odlazeći ostaviti
odudriti - uzvratiti udarac
odvarći - odbaciti, odstraniti, odreći
odveće - odviše
odvitnica - odvjernica, zagovornica
odvratiti - uzvratiti; odvratiti, okrenuti
odvratiti se - odvratiti se, odstupiti, napustiti
odzgar i *odzgor* - odozgo
oficij (lat.) - moljenje brevijara, službena molitva

ogarditi - nagrditi
ogoj - pogodnost
ogriviti - (nejasno značenje)
ohiniti - prevariti
ohoditi - pustiti, ostavljati, izostavljati, zanemarivati
oholast, oholija, oholstvo - oholost
ojti (prez. *ojdem*) - ostaviti, izostaviti, propustiti, zanemariti; okaniti se
okol - krug, tabor, zbor
okošljiv - grub, svadljiv, naprasit
omaknuti - poderati, otrcati
omarziti se - omraziti, ogaditi
omarznuti - omrznuti, smrznuti se
omazati - namazati
onde i *ondi* - ondje
opačiti - izopačiti, pokvariti
opartiti se - opteretiti se, natovariti se
opasaj - opasaj, pojas; *biti dobra opašaja* - biti širok u struku
općina - društvo
općiti - običavati; upotrebljavati
operan - vrijedan
opirati - prati, ispirati
oplasnuti - splasnuti
oplaviti - plavilom obojiti
opoldne - oko podne
oprava - djelo
opraviti - učiniti, izvesti; opravdati; spraviti
opraviti se - spraviti se, pripremiti se
opravljati - činiti, raditi
opriti se - oduprijeti se
oprostiti - osloboditi; ukloniti, olakšati
opušćati - napuštati
organi (mn.) - organ, orgulje
orih - orah
osal - magarac
Osib, Osip - Josip
Osip Baramatin - Josip iz Arimateje, bogati Isusov sljedbenik koji mu je poklonio grobnicu. Marulić ga zove Baramatin zbog pogrešnog čitanja latinskog *ab Arimathaea*
osiditi - osijediti
osin - sjena
oskoruša - oskoruša, vrsta voća
osnovati se - izmisliti

ostar - oštar
ostavljati - ostavljati, odricati se; propuštati, zapostavljati
ostinuti - ohladnjeti, omlitaviti
ostriti - oštriti
osud - osuda
osujen - osuđen; osuđenik
osvaditi se - optužiti, okriviti
oškopiti - poškopiti
ošlji - magareći
otaj - taj
otčin - očev
otegnuti se - protegnuti se, rastegnuti se
otezati - odvrćati, odvlačiti
otirati - napuštati
otit - v. *hotiti*
otiti (prez. *otidem*, imp. *otidi*) - otići
otkladati - propuštati
oto - to
otuje - otuda
ov i *ovi* - ovaj
ovašćiniti - osramotiti, oskvrnuti
ovda - ovuda
ovde i *ovdi* i *ovdika* - ovdje
ovenuti - uvenuti
Ovidij - Ovidije, Publije Nazon (43. pr. Kr. - 17. po. Kr.) - starorimski pjesnik, autor čuvenih *Metamorfoza*; prognan na Crno more (Pont), gdje je i umro, piše dvije glasovite zbirke elegija *Tristia* i *Ex Ponto*; *ljubav od bludnih žen* odnosi se vjerojatno na njegovo djelo *Ars Amatoria*
ozoja - odviše, suviše; veoma
ozriti se - osvrnuti se, pogledati
ožura (lat. *usura* - kamate) - lihva

pahati - mahati, vijoriti
paka - pak, zatim
pan (tal. *panno*) - tkanina, sukno, haljina
panač (tal. *pancia*) - trbuh
panador (tal.) - vrsta sukna sa zlatnim nitima
panjka - kleveta
papranjen - zapapren
parćija - prćija, dota
pariti - činiti se
parlati (tal.) - govoriti, reći

parnja - raspra, spor
parsi - prsa
parst - prst
parsura - prsura, tava
part (lat.) - dio, strana
pasac - pojas, pasica
pasati - pasti, opasivati
pasti - 1. pasti; leći; 2. opasivati, pasati;
 3. pasti, hraniti
patarinski - patarenski, heretički, bezbožnički
pav - paun
pečal - tuga, žalost, tjeskoba; briga, skrb
pečalan - tužan, tjeskoban; zabrinut; brižan, skrban
pečalno - brižno, skrbno, usrdno
pečanje - pečenje; *na pečanje* - za pečenje
pedipsati - kazniti, kažnjavati
peljati - voditi, nagoniti, poticati
pentur (tal.) - slikar
peteh (pl. *petesi*) - pijevac, kokot
peti - pjevati
petje - pjev, pjevanje; pjesma
pića - hrana
piće - piće; v. *pitje*
pihati - uzdisati
pinez - novac, novčić; novci, bogatstvo
pisam i *pisani* - pjesma, popijevka
pišac - pješak
pišćati - pištati, zviždati
pitati - 1. hraniti; 2. pitati, tražiti, moliti
pitje - ispijanje, pijenje; v. *piće*
pitom - ljubazan, prisan
pjaca, placa (tal.) - trg
plačan - plačan, tužan, žalostan
plakati - 1. plakati, oplakivati; 2. močiti
plamik - plamen
plav - brod, lađa
plemen'je - plemenština
plinuti - plijeniti
plojahu se - impf. od *ploditi se*
ploviti - teći
plugo - plug
po (pri.) - po; zbog; nakon, poslije; od;
po ime - imenom; *po kopno* - kopnom;
po razlogu - razumno
po (prijedl.) - pola
počalo - počelo, početak

počati - početi
početje - početak
počitati - proučavati, raspravljati o čemu; kazivati, iznositi, nabrajati
počtiti - počastiti
počuditi se - začuditi se
podaleč - podalje
podbiti - pokoriti, podjarmiti
podivati se - podizati se, pomaljati se
podoban - sličan; prikladan, dobar
podobriti - popraviti se
podpirati - podupirati
podražiti - nadražiti, razdražiti
podriti - potegnuti, trgnuti, izvaditi, izvući
podsesti - opsjesti, opkoliti; prisvojiti
podvezati se - obvezati se
podvići - podići
podvignuti - podignuti
podvizati - podizati
podvraćati - obarati, rušiti
podvratiti - oboriti
poeti - pjevati, opjevavati
poganje - poganstvo
pogarditi - prezreti, pokuditi, ukoriti, izgrditi
pogiba - propast, pogibelj, opasnost
pogibil - pogibelj, opasnost
poglavica - poglavar, knez, prvak
poglavit - glavni; ugledan
pognati - pognati, potjerati; nositi, ponijeti
pogrepsti - ukopati, sahraniti
pogubiti - pogubiti, upropastiti
pohitati se - hvatati se, laćati se
pohotin'je - pohota, požuda, žudnja
pohotiti - htjeti
pohvatiti - prisvojiti
poj - v. *peti*
pojati - 1. pjevati; 2. uzeti, ponovo uzeti
pojavljati - pokazivati
poje, poječ, pojemo - v. *peti*
pojimati - prihvaćati
pojti - poći
poju, pojuć - v. *peti*
pokajan - koji se kaje
pokarati - opomenuti
pokimati - kimnuti

Poklad - Karneval, Mesopust
pokle - pošto
pokli - pošto
poklon - štovanje, čast
pokojan - smiren, spokojan
pokojiti se - smiriti se
pokol - kad, dok, otkad
pokora - pokornost, stega, disciplina;
 pokora
pokoren'je - pokajanje
pokovati - okovati
pokratiti - umanjiti
pol - pola
polača - palača
polag - uz, pored, pokraj, kod
polakčati - olakšati
poldne - podne
poli - pola
poličnica - pljuska, zaušnica
poljubiti - ljubiti, uzljubiti, zavoljeti
poljubiti se - ljubiti se, uzljubiti se
poljubljen - ljubljeni
poljubljen'je - ljubav
poljutiti - učiniti ljutim
pomarsiti - pomrsiti, ukloniti
pomenuti - spomenuti, sjetiti se
pomesti - zamesti, ugrabiti
pominati - spominjati, sjećati se
pomistiti se - pomaknuti se
pomniti - brinuti se, mariti
pomuja - briga, skrb, nastojanje
ponašati - grditi, psovati
poni - dakle; svakako
poniknuti - oboriti, spustiti; poteći
ponirati - posrtati, propadati
ponistra (tal. *finestra*) - prozor
ponižen'je - poniznost; poniženje; prezi-
 ranje
poniženo - ponizno
ponižiti se - poniziti se
poniživati se - ponizivati se
ponos - hod
ponoviti - obnoviti
popasti - spopasti, zgrabiti; posuti, pok-
 riti
popečak - žarač
popeljati (se) - dovesti (se)
popliniti - oplijeniti, opljačkati

popostenjati - malo postenjati
popovstvo - svećenička služba, čast
popustiti - propustiti, napustiti, ostaviti
porat (tal. *porto*) - luka
poraziti - udariti, uništiti
poražen'je - posjek
porene - v. *pognati*
porožen'je - rođenje, porođaj
porubiti (tal. *rubbare*) - oteti, ugrabiti,
 opljačkati
porugan - pogrđen, izrugan
porugan'je - poruga, rug
posaditi - posjesti
posal - 1. posao; 2. poslanik
posarnuti - posrnuti
poseći - posjeći
posesti - zaposjesti, svladati, zarobiti;
 posjedovati
posidati - posjedovati
poskitati - dati; pružati, poklanjati
poskratiti - pokratiti, malo skratiti
poskučiti - zajaukati; ražalostiti se
posla - poslije
poslabiti - oslabiti
poslija - poslije
poslom - v. *posal* 2.
posnik - ispovjednik
postojati - kratko vrijeme stati
postol - cipela
postolac - cipelica
postupati - stupati, koračati
postupiti - pristupiti, doći
posvetilišće - otajstvo
posvistiti - urazumjeti; opomenuti
posvojiti - prisvojiti; obuzeti
posvručiti - svručiti, istopiti
pošadči, pošal - v. *pojti*
pot - znoj
potakati se - hrtiti
potarti (se) - potrti (se)
potezan - potaknut, zaveden, nagnan
potežati se - težiti, nastojati, truditi se,
 revnovati; hrliti, žuriti se
potišćati - potiskati
potišćiti - potisnuti
potišiti - stišati
potlačiti - potisnuti, prezreti, odbaciti
potočiti - primaknuti

potopariti - potpaliti
potplat - taban
potrepsti (prez. *potrepem*) - pogaziti
potriba - potreba; prilika, zгода
potribljiv - potrebit, siromašan
potribovati - potreban biti, potrebovati, nemati
potvor - okrivljenje
potvoriti - okriviti
povarći - podleći; baciti, odbaciti
povi - v. *poviditi*
povidati - odavati
poviditi - ispričati, reći
poviti (se) - poviti; omotati se
pozdravljen'je - pozdrav
poznati - spoznati, upoznati, uvidjeti; priznati; *dati se poznati* - ukazati se
poznavati - spoznavati, uviđati
pozor - pogled
pozriti - promotriti, pogledati, pripaziti
požati - požeti
poždriti - požderati
poželin'je - želja, žudnja, požuda
pram - prema, nasuprot
praskva - breskva
prav (imen. ž. r.) - smjer, pravac, upravljanje, vladanje
prav (prid.) - prav, nedužan, pošten, pravedan
pravden - pravedan
praviti - govoriti, kazivati
praviti se - iskazivati se, prikazivati se
pravljati - govoriti, kazivati; pripovijedati
pravo - pravedno, po pravdi
praznost - dokolica
praznovati - besposličariti
preći - prijetiti
predati - drhtati
prejica - pređica
prem - upravo, baš; tek, istom; odmah
prem ako - iako, premda
premalitje - proljeće
premda i *prenda* - premda, iako
premil - premio
preskončan - beskonačan, vječan
prez - bez
prezredno - neuredno, razuzdano

prezzakon'je - bezakonje
prežiti - vrebati
pri - prije; *pri ner* - prije nego
pribil - prebijel
pribirati - prebirati, vagati, razmišljati
pribiti - 1. pribiti, zabiti, zabosti; 2. pobiti, potući; 3. (prez. *pribudem*) biti, boraviti, prebivati
pribivati - prebivati, boraviti
približati se - približavati se, bližiti se
pričan'je - prepirka, raspra
pričati - spriječiti, sprečavati, smetati, ustavljati
pričati se - prepirati se, svađati se, rječkati se, sporiti se; raspravljati; ljuttiti se
pričeti - početi
prid i *prida* - pred, ispred
pride - v. *priti*
pridnji - prethodni, prijašnji
pridoše - v. *priti*
pridu - v. *priti*
prigledati - paziti na što, motriti
prignuti - 1. prignuti (glavu); 2. ganuti, usmjeriti, skloniti koga na što, privoljeti koga na što
prignuti se - pokloniti se, sagnuti se
prigodati se - dogoditi se, zgoditi se
prigovarati se - svađati se
prigrišiti - griješiti
prigvozđiti - pribiti čavlom
prihılan - varljiv, prevrtljiv; *besida prihilna* - neiskrena riječ
prihiljen - prevrtljiv
prihiniti (se) - prevariti (se); zaluditi, zaludjeti
prihoditi - dolaziti
prij - prije
prija - prije
prijati (prez. *prijam*) - primiti; prihvatiti
prijazan - prijateljstvo; dobrota; ljubaznost
prijimati - primati, prihvaćati
prikarcan - prekrcan
prikazan'je - dar
prikladati se - prilagođivati se
prikovan'je - prikovanost
priletiti - preletjeti
prilika - slika, prilika, poredba; lik, ob-

lik; sličnost
priložiti (se) - prilagoditi (se)
prilučiti se - prikloniti se, priključiti se
primagati - nadvladati, pobijediti
primalit - proljeće
priminiti - primijeniti
priminuti - preminuti, umrijeti
primitelj - primatelj, prihvatitelj
primnog - premnog, velik
primoći - 1. pomoći, pripomoći; 2. nadvladati, svladati, pobijediti
primoguć - premoguć, silan
primučiti - izmučiti; ušutkati
priniti - prenijeti, donijeti
pripasti se - prepasti se
pripodobiti - izjednačiti
priprosto - jednostavno
priprostvo - iskrenost; poniznost
priproščina - jednostavnost, bezazlenost
pripun - prepun
pripustiti - spustiti
prirok - prijekor; sramota, uvreda; nepravda, ljaga, krivnja
prisedati - prisjedati, zapeti (u grlu)
priseliti - preseliti
prisesti - prisjesti, posjesti
prisići - presjeći
prisidac - predsjednik
prisidati - prisjedati, zapeti (u grlu)
prisiditi - presjedati, prosjedati
prisisti - prisjesti, posjesti
pristanak - prestanak
pristati - 1. prestati; 2. pristati, privoljeti, pristupiti, pridružiti se, pripadati; ostati pri čemu, ustrajati
pristavati - pristajati
pristojati - prestajati, stojeći proboraviti
pristojati se - pristojiti se, dolikovati
pristol - prijestolje
pristol'je - prijestolje
priša - žurba
prišadči, prišal, prišla - v. *priti*
prišač - izreka, pouka, priča
pritargati - pretrgati, prekinuti
pritarpiti - pretrpjeti, podnijeti
priti - prići, doći; zadesiti
pritul - debeo
priuzeti - zakinuti

privartati - prevrtati
privelik - prevelik
prividiti - predvidjeti, unaprijed vidjeti
privriditi - povrijediti, uvrijediti
privrijen'je - uvreda
prizal - veoma zao
prociniti - procijeniti, prosuditi
prociniti se - procijeniti se, ispitati se
pročtati - pročitati
pročtiti - pročitati
prodljati - odlagati, odugovlačiti
prohojati - prohađati, prolaziti
projti - proći; doprijeti
propuditi - protjerati, prognati
prosesti se - propasti
prosid - prosijed
prosinuti - obasjati
prosvati - prosijavati
prost - slobodan; siguran, bezbrižan;
prost grihov - oprošten od grijeha
prostarti - prostrijeti
prostriti (se) - prostrijeti (se), leći, izvaliti se
prošal - v. *projti*
prošćen'je - oprost, oproštenje
prošla - v. *projti*
proteći - proći, protrčati
proticati - protjecati, prolaziti
protiv i *protiva* - protiv, nasuprot
protiveći - koji se protivi
protivščina - protivština; *stvar protivščine* - nevolja
protočiti - provući
providati - brinuti se za što
prozriti - pogledati
prud - korist
prudan - koristan, plodan
pruditi - koristiti
psost - pogrda, hula
psovan'je - uvreda
puh - pepeo
pultronija (tal. *poltrona* - naslonjač) - lijenost
pur (lat.) - čist
pušcati - puštati, napuštati, ostavljati; ispuštati (dušu)
pušcati se - dopuštati
puščivati - napuštati

raba - službenica
rabiti - raditi
račiti (se) - htjeti, željeti
rad - koji želi, željan; *biti rad* - željeti;
imati rada - željeti
radi - rado
ram, rame, ramen - rame
rapa - rupa
rasarjen'je - srdžba, zlovolja
raskidati - uništavati, razarati, rušiti
raskladati - kuditi, objeđivati
raskoš - raskoš, ljepota, krasota, bogatstvo
raskusiti - rasjeći
raspartiti - rasteretiti
raspasti - rasploditi, razmnožiti
raspetje - raspeće
rasprava - kleveta, ogovaranje
raspraviti - pogrditi
rast - uzrast, stas; dob
rastarkom - razbacano
rašćiniti - pogaziti
ratiti se - boriti se
razabrati - pojmiti, spoznati; razlučiti
razaliti se - razliti se
razbići se - razbjeći se, pobjeći
razbirati - izbirati
razdan - razdrt
razdiliti se - odijeliti se, rasti se, rastaviti se, otići
razdiljati se - rastajati se, rastavljati se
razdiljen'je - rastanak
razdrišiti - osloboditi, riješiti
razgledati - promatrati, prosuđivati
razgnjiv - gnjev, srdžba
razgojiti - razdebljati, udebljati
razhojati se - razići se
razkladati - kuditi
razkoša - raskoš; *dati se razkoši* - biti raskošan
razlik - raznolik, razan
razlikov - različit
razlog - razum; umovanje; račun; razlog, uzrok; *po razlogu* - razumno, po zakonu
razlučati se - rastavljati se, odjeljivati se
razmaći - pomaknuti
razmetati - razarati, uništavati
razmi - osim

razmitati - razbacivati, razmetati
razpamši - v. *razpeti*
razpeti - raspeti, razapeti (jedra)
razpraviti - pogrditi
razpravljati - ogovarati, klevetati
razsarditi - rasrditi, razljutiti
raztartiti - prepiliti
razteći - potrošiti
raztratiti - rastrošiti, potratiti
razuviditi - promotriti, razmotriti
rečen'je - izreka
redovan - redovnički
resti - rasti
retratati (tal. *ritrarre, ritrattare*) - pretresati, raspravljati
rič - 1. riječ, glas, govor; *izpušćan'je riči* - govorenje; *rič prostirati* - govoriti; 2. stvar
ričljiv - govornjiv, brbljav
ričmati se - prepirati se, rječkati se
ridak - rijedak; *riji* - rjeđi
rih - rekoh
riji - v. *ridak*
rika - rijeka
riše - rekoše
riti - reći
riti se - boriti se; napasti
ročiti se - dogovoriti se
rojen'je - rođenje; rod
rota - zakletva, prisega
roza - ruža
rub - rubac
ručati - rukati
ručiti se - rukovati se
rug - ruglo, sramota, pogrda, podsmijeh
rugost - ruglo
rus - crven
rusag (mađ. *ország*) - kraj, zemlja, država
rusmarin - ružmarin
rusula - ruža
rušan - koji je crna ruha, crnoruh
ruta - ruta, rutvica (biljka)

sagrišen'je - grijeh
saj - ovaj, taj (gen. *sega, se*; dativ *semu*,

sej; akuz. *su*; lok. *sem*; instr. *sim*; gen. pl. *sih*; dat. pl. *sim*; instr. pl. *simi*)
sajene - sađene
sajti - saći
sakati - tražiti, pitati
sanan - sanen, snen
sanj - san
Sarbalj - Srbin
sarce - srce
sardašce - srdašce
sarditi (se) - srditi se, ljutiti se
sardito - srdito, zlovoljno
sarditost - srdžba, zlovolja
sarjen'je - srdžba, srdnja
saržba - srdžba, gnjev
saspiti - uništiti, upropastiti
sašad - v. *sajti*
satanas (lat.) - sotona
satje - saće
saznati - ispitati, spoznati, upoznati
saznati se - ispitati se, promotriti se, upoznati samoga sebe
sazvati - pozvati
sažati - stisnuti, zatvoriti
sbrati - zbrati, sabrati, sakupiti
sciniti - prosuditi, procijeniti; cijeniti
sciniti se - cijeniti se, smalrati se
sebar - seljak, kmet, podložnik
seći - doseći, dokučiti, dohvatiti
sed. sede, sedi, sedosmo, sedoste - v. *ses-ti*
sega, segaj, sej, sem - v. *saj*
sesti - sjesti
sgipsti - propasti
sgoditi - ugoditi; v. *zgoditi*
sgrišen'je - sagrješenje
sgubiti - izgubiti
shoditi se - skupljati se
shrana - pohrana, pribježište
shraniti - sačuvati, spasiti, pohraniti
sići - sjeći
sid - sijed
side - v. *sisti* i *siti*
sigur - siguran
siguro - sigurno
sih - v. *saj*
sika (tal. *secca*) - greben, sika
silovati se - truditi se, nastojati, siliti se

sime - sjeme
sina - sjena
sinca - sjena
sinžir (tur.) - lanac, okovi
sinjur (tal.) - gospodin
sionik - silnik
sipji - sipin, od sipe
sisti - sjesti
siti - sići
sizati se - dizati se, uzvisivati se
skala (tal.) - stuba
skanje (tal. *scagno*) - sprud, pješćani plićak
skarcanje - škrtarenje
skazati - pokazati, očitovati, izložiti
skazivati - iskazivati, pokazivati, predstavljati, očitovati
sklad - sloga
sklopar (tal.) - kukuljica (dio redovničke odjeće)
sključiti - stegnuti
sključivati - stezati
skončan'je - kraj, konac
skončati se - uništiti se, nestati
skot - životinja, stoka, smet
skovati - stvoriti
skrivati - griješiti, bivati kriv
skriviti - skriviti, biti kriv
skrušati se - kajati se
skubu, skubući - v. *skupsti*
skućati - jaukati, uzdisati, stenjati
skugor - jauk, žagor
skukuti - jaukati, plakati, kukati
skula - škola; *hoditi na skulu* - ići u školu
skup - skup, skupina; zajednica
skup - lakom, pohlepan; škrt
skupost - lakomost, pohlepa, požuda
skupsti - čupati, tući
skupščina - zajednica, skup, zbor, družba
skusiti - iskusiti
skvarnost - oskvrnjenje
slačiti - sladiti, biti sladak; goditi
slačiti se - naslađivati se
slaji - slađi
slatčica - slatka mendula (vrsta voća)
slavić - slavuj

slaziti - silaziti
slih - sluh, slušanje
slime - sljeme
slišati - slušati, čuti
slišiti - slušali, čuti
slišiti se - čuti se
slisti (prez. *slizem*) - saći
slovo - riječ
složiti - sastaviti
složiti se - sjediniti se
slučiti - sastaviti
službeno - dolično
smakati - namakati, natapati
smaman - lud, budalast
smamija - prijevarena, himba
smamiti - zaludjeti, prevariti
smardeći - smrdljiv
smarsiti (se) - zatrti, izbrisati
smart - smrt
smert - smrt
smetiti - sramotiti
smilen'je - smilovanje, milosrđe
smiin i *sminan* - smion, hrabar
smino - smiono, hrabro
smiinost - smionost, hrabrost
smiriti se - smiriti se, pomiriti se
smirno - mirno, smirujuće
smisiti se - smiješati se, pomiješati se
smišati (se) - smiješati (se), pomiješati (se)
smitati - ostaviti
smiti - smjeti
smoći - svladati, nadvladati
snešti - donijeti
snešti se - skupiti se
sneti - skinuti
snositi - stjecati
solicit - brz, hitar
sopsti - sisati
Spanja - Španjolska
spengati - naslikati
spenžati - uraditi brzo
spivati - pjevati
splitati - plesti, snovati
spluti se - sliti se
spniti - sapeti
spovid - ispovijed, priznanje
spoviditi - ispovjediti, reći

spoviti - reći
spoznati se - priznati
spravan - pripravan, pripremljen
spraviti - napraviti, načiniti; *spraviti*
plač - plakati
spraviti se - pripremiti se
spravljati se - pripremati se
sprid - ispred, sprijeda
srebarn - srebren
srid - sred, nasred
srida - sredina
sridovištvo - umjerenost; *stati u srido-*
vištvo - biti umjeren
stagna - staza
stakmiti (se) - složiti (se), sjediniti (se)
stan - nastamba, sobica
stanišće - prebivalište
stan'je - 1. stanje; položaj; 2. prebivanje,
 boravak
stanovit - stalan, postojan, čvrst, sigu-
 ran, nedvojben
stanovito - čvrsto, sigurno
starći (prez. *staržem*) - strugati
stargača - strugača, ribež
starišina - starješina, samostanski pog-
 lavar
starmiti - odobravati
starpina - strpljivo
starpiti - trpjeti, podnositi, otrpjeti
starpljen'je - strpljenje, strpljivost
starpljiv - strpljiv
starti - strti
starv - v. *starti*
staržiti se - čuvati se
stati - stajati, ustrajati, ponašati se, drža-
 ti, biti, boraviti, opstojati; ustati, dignuti
 se; početi; *steć* i *steći* - stojeći; *stati gori* -
 ustati; *stati na molitvu* - početi se moliti;
stati mniti - početi misliti; *stati u srido-*
vištvo - biti umjeren
stati se - ustati; *stati se gorika* - ustati
stečen'je - dobit, stečevina
steći - 1. steći, zadobiti; 2. v. *stati*
steći se - zateći se, skupiti se
stekal, stekši - v. *steći*
sticati se - skupljati se
stin'je - stijenje
stinuti - hladnjeti, popuštati u revnosti

stirati - satirati, ništiti
stol'je - prijestolje
straćen'je - trošak
straviti (se) - strašiti (se), zastrašivati (se)
strusiti - povrijediti koga, naškoditi komu
stučiti se - udružiti se, ugreznuti u što
stumačen'je - prijevod
stumačiti - istumačiti, protumačiti
stura (tal. *stuoia*) - asura, rogozina, prostrirka
stvar - stvar, čin, djelo, posao; *stvar protivščine* - nevolja
stvorac - tvorac, stvoritelj, začetnik
stvoren'je - 1. stvorenje, stvar; 2. stvaranje, djelo
suhost - kopno, suho mjesto
suj - v. *saj*
sužen'je - sud, suđenje, prosudba, mišljenje
suk - cjepanica
sulac (tal. *solazzo*) - zabava
sulica - sulica, strijela (vrsta oružja)
sumnjen - sumnjiv, neizvjestan; *sumnjen biti* - sumnjati, dvoumiti
sunčen - sunčan
suprotiv i *suprotiva* - protiv
Suriya - Sirija
sustaviti se - zaustaviti se; uspraviti se
sustentati se - prehranjivati se
suzen - suzan, pun suza
suzen'je - plakanje
svada - svađa, prepirka
svaditi - okriviti, koriti
svakčas - svakoga časa, neprestano
svakoli - uvijek
svarh i *svarhu* - iznad, nad; na
svaršen - savršen
svaršeno - savršeno, potpuno, posve
svećati - svijećati, zaključiti na vijeću
svećena - v. *svetiti*
svede, sveden - v. *svesti*
svedosmo - v. *svesti se*
svemog - svemoguć
sveršen - savršen
sveršeno - savršeno, potpuno, posve
svesti - dovesti, skupiti, sabrati; sastavi-

ti, sklopiti; nadsvoditi
svesti se - sakupiti se, sabrati se
svetiti - svetkovati
svidati - brinuti se
sviditi se - uvidjeti, ispitati samoga sebe
svidočastvo - svjedočanstvo; *izvoditi svidočastva* - svjedočiti
svidočen'je - dokaz
svidočstvo i *svidočtvo* - dokaz
svidokovati - svjedočiti
svist - savjest; svijest
svit - 1. svijet, svjetovni život, svjetovnost; *na svit* - na svijetu; 2. savjet
svita - svita, ruho, odjeća
svitilnik - svjetiljka, baklja
svitlina - svjetlost, svjetlo
svitlući - svijetleći
svitovan - svjetovan; svjetovnjak
svod - skup, zbor
svoditi - izvoditi
svude, svudi - svuda
szeti - obuzeti, prožeti
sžežen'je - žrtva paljenica

š - prij. s
šapranjen - posut šafranom
ščekati - dočekati
ščap - štap
ščediti - štedjeti
ščet - štetan
ščićati - štititi
ščit - štit
ščut - zglavak
šereg (mađ. *sereg*) - mnoštvo, četa
šešarac - šiška
škripan'je - škrgut
šteć - v. *štiti*
štentati - provoditi vrijeme radeći
štiti - čitati
šušnjati - šumiti, šušcati

tacih - v. *taki*
tač - tako
taj - 1. zamj. taj, 2. zamj. ta
taki - takav
takmen - jednak, nalik, sličan
takoj - tako

takuje - također, na isti način
taljur - tanjur
tannost - tama, mrak, tmina
tamnjak - zlikovac, lopov
tančina - tankočutnost
tantati (lat. *tentare*) - napastvovati, do-
 voditi u iskušenje, nagovarati
tanjahat - tanak, tanahan
targ - trgovina, trgovanje; *činiti targe* -
 trgovati
targati - trgati
tarn - trn
tarpeza - trpeza, stol
tarpiti - trpjeti, podnositi
tarščica - trstika
tarti - trti
tarzan (ž.) - livada, travnjak
tašč - tašt, isprazan, ohol; prazan, uza-
 ludan; bezvrijedan
taščina - taština, ispraznost, oholost
teći - 1. trčati, juriti; 2. teći
teg - rad
telesa - v. *telo*
telo - tijelo
tempal (lat. *templum*) - hram, svetište
teplina - toplina
ter i tere - te, pa, i
Težalja - Tesalija, pokrajina u sjev. Grč-
 koj
težati - raditi, obrađivati zemlju
težiti - raditi; težiti, težačiti
ti - taj
tikati - ići amo-tamo
tilo - tijelo
tirati - tjerati, istjerivati
tisi - tiši
tisto - tijesto
tiščiti - potiskivati, tištiti
tišiti - tješiti
tja - čak, sve do
tkunja - dunja
tlapiti - buncati
tlići - tući
točiti - lijevati; plakati
toki - tolik
toko - toliko; tako
tokoj i tokoje - tako, također, isto tako
toli - toliko, tako

tolikoj iolikoje - isto toliko
toraja - nevolja
tot, tote, toti - tu, ovdje
totu - tamo, ondje
tovarac - magarac, magarčić
tovariš - drug, prijatelj
trabulja - raskoš, rasipanje
trabuljati - rasipati
traćen'je - trošenje
trak - vrpca
trat (tal. *tratto*) - čas, trenutak; potez
trata - potrošak
traviti - propadati
trepiti - gaziti, gnjesti
trepiti - strepiti, plašiti se
treptati - udarati, gaziti
treti - treći
tribati - trebati, biti potrebno, morati;
tribi je - potrebno je, mora se; *ni tribi* -
 ne treba
trisk - grom, tresak, prasak
trispida - noga od stola
triš - triput
troha - mrva, sitnica
troj - trojak
trud - trud, napor, rad; teškoća, muka;
 vježba; umor
trudan - težak, naporan, mučan
truditi - mučiti, ispaćivati
trudno - teško, mučno
trudnost - trud, zamorenost
trujen - v. *truditi*
trujen'je - trud, rad, muka
trus - potres
tudje - odmah, sad, iznenada, opet
tuj - tu, ovdje; ovamo
tuj - tuda
tuj - tuđ
tuki - tolik
Turak - Turčin
turan - toranj
tuti (tal. *tutti*) - svi
tužbeno - tužljivo, tugaljivo
tužen'je - tugovanje, naricanje
tužica - tuga
tužiti - uzdisati, jadikovati, tugovati;
 oplakivati
tužiti se - tužiti se, žaliti se

tva - tvoja
tvard - tvrd
tvardji i *tvarji* - tvrđi
tvardost - tvrdoća, čvrstina, tvrdokor-
 nost; strogost, okrutnost
tvarja - tvrđa
tve - tvoje
tvu - tvoju

ubignuti - pobjeći, izbjeći
ubliditi - problijediti
ubogo - malo
učan - vičan, naviknut
učeti - početi, započeti
učiniti se - načiniti se, postati; *učiniti se*
človikom - postati čovjek
učna, *učne* - v. *učan*
učuvati se - očuvati se, sačuvati se
udilje - uvijek, još uvijek, neprestance
udirati - udarati, tući
udorac - udarac
ufan - pouzdan, siguran
ufan'je - ufanje, nada, puuzdanje; *imati*
ufan'ja - nadati se
ugodan - drag, mio; ugodan
ugodno - drago, ugodno
ugota - magarica
Ugrin - Mađar
ugrišiti - ogriješiti se; *ugrišiti zakona* -
 ogriješiti se o zakon
uhiliti - ožalostiti, ucviliti
uhititi - uhvatiti
uhoditi - ulaziti
uhraniti - sačuvati
ujati - uzeti, uhvatiti
ujidati - ujedati
ujidljivo - koji ujeda, grize
ujimati se - oklijevati, ustručavati se
ujisti - ujesti, ugristi
ujistinu - uistinu, doista
ukazati se - iskazati se; pojaviti se
ukladati se - pačati se, dirati se
ukobiti - sresti
ukovati - iskovati
ukriti se - sakriti se
ukruniti - okruniti, ovjenčati
uli - ulje

ulisti (prez. *ulizem*) - ući
ulišiti - prestupiti, povrijediti
ulizati - učiniti glatkim
ulize, *ulizi*, *ulizoše* - v. *ulisti*
ul'je - ulje
uljudan - krasan, lijep
umaknuti se - ukloniti se, pobjeći
umarli - smrtan
umarti - umrijeti; u umriti
umić - umješan, iskusan, vješt
umiće - umijeće, vještina
umiliti - poniziti
umiliti se - umiliti se, skrušiti se
umiljen - ponizan, pokoran, skrušen,
 čedan
umiljenstvo - poniznost, skrušenost
umistiti - smjestiti
umiti - umjeti, znati
umiti se - umiti se, oprati se
umoliti se - namoliti (koga)
umor - kužna bolest, kuga
umoren'je - mrtvljenje, morenje; traplje-
 nje
umoriti - umoriti, umrtviti
unest - čestit, pošten
uniti - unijeti
unititi - raspaliti
unižiti - poniziti
upasti - upasti; klonuti, postati malodu-
 šan
upiti - vapiti, zazivati
upreti - uprijeti
upros - pitanje, molba
upustiti - napustiti, ostaviti
upušćati - gubiti, propuštati
uraniti - zadati ranu
uraziti - uvrijediti, povrijediti
ureha - ures, krasota
us - uz
usati - razdražiti
ushraniti - uzgojiti, sačuvati
usići - odsjeći
usijati - posijati, zasijati
usilan - mučan; nasilan, žestok, nagao
usiliti se - prisiliti se, nastojati
usilovati se - prisiljavati se
uskori - skoro, uskoro, naskoro
uskrišen'je - uskrsnuće

usloniti (se) - osloniti se
usmarditi se - usmrdjeti se
uspitati - zamoliti, zatražiti
ustarpin'je - strpljivost
ustarpiti - ustrajati, podnijeti
ustarpljen'je - strpljenje, strpljivost
usteći - steći
ustegnuti - suspregnuti, obuzdati; *ustegnuti garlo* - biti umjeren u jelu i pilu
ustoj - pored toga, osim toga
utarti - otrti, obrisati
utažiti (se) - ublažiti (se), utišati (se)
uteći - izbjeći
uteći se - uteći se, pribjeći
utešiti - utješiti
utirati - brisati
utiska - tjeskoba; nevolja
utišćiti - imati veliku važnost
utišen'je - utjeha
utunjčiti se - upustiti se
uvajati - uvađati
uvit - uvjet
uvrići se - riješiti se (čega), osloboditi se
uza - sveza, uzica; zatvor
uzboliti se - razboljeti se
uzčiniti - učiniti, napraviti
uzčuditi se - začuditi se
uzdan'je - pouzdanje, nada, povjerenje
uzdaržati - posjedovati, sačuvati, zadržati; održati; podnositi
uzdaržati se - uzdržavati se
uzdati - uzdati se, nadati se, vjerovati
uzdihati - uzdisati
uzdvignuti - uzdignuti, dignuti
uzdvizati - uzdizati, dizati
uze - v. *uza*
uzgledati - gledati, promatrati
uzgovoriti - progovoriti
uzhoditi - ushoditi
uzi - v. *uza*
uziti - uzaći
uzletati - uzletjeti
uzmnožno - moguće
uzmoliti - zamoliti
uzmožan - veličajan, silan, moćan
uzmožno - moguće
uznati - doznati, saznati, spoznati
uzom - v. *uza*

uzorit - krasan, divan, lijep
uzresti - uzrasti
uzriti - ugledati, opaziti
uzročiti - ukoriti
uztarpiti - ustrajati, podnijeti
uztezati - susprezati, obuzdavati, sputavati, sprečavati, ometati
uzvišen'je - uzvisivanje
uzvišivati - uzvisivati, hvaliti, slaviti
uzvući - potegnuti, povući
užati - običavati; upotrebljavati
uželiti - poželjeti, zaželjeti
užgan - raspaljen, oduševljen
užura (lat. *usura* - kamata) - lihva; *činiti*
užure - lihvariti

v i - prij. u
vaj - uzv. jao
vaju - vas (ostatak duala)
valur (tal. *valore*) - vrijednost
van'jel'je - evanđelje
van'jelski - evanđeoski
var - nadzor, čuvanje; *imiti var* - nadzirati, paziti, čuvati
varba - vrba
varći - vrći, vrgnuti, baciti
varh - vrh, vrhunac
varh i *varhu* - nad, vrh, uvrh, povrh
variti - grijati
varl - vrlina, vrsnoća
varlost - vrlina
varnuti se - vratiti se, vratiti se
varsta - vrsta
vartal - vrt
varčiti se - vrtjeti se
varovija - tiska, gužva; *varvijami* - tiskajući se, gurajući se
varz, varže - v. *varći*
vas - sav, čitav, cio
vaščina - sramota, pogrda, uvreda
vaščiniti - sramotiti, grđiti
vavik - uvijek
vazam - v. *vazeti*
vazdi - svuda, svagdje
vazeti - uzeti
vazimati - uzimati
vazmen - uskrsni

vazmi - v. *vazeti*
večer - uvečer
večeriti se - mračiti se
već - više
većati - vijećati, pretresati
veće - više
većeokrat i *većkrat* - češće, često
ved, vedene, vedihu - v. *vesti*
vek - veće, više
velekrat - često, često puta
venac - vijenac
venjati se - gegati se
ver (tal.) - istinit, istinski, pravi
vera - vjera
veran - vjeran; vjernik
veras (lat.) - stih
verno - vjerno
vernost - vjernost
vernuti se - vrnuti se, vratiti se
verovati - vjerovati
vertal - vrt
vesti - voditi
vi - v. *viti* 1.
vičnji - vječni
više - vijeće
vidin'je - viđenje, pogled; gledanje, razmatranje
vidit - viđen, ugledan, poštovan
viditi (se) - vidjeti, pogledati, ugledati, spaziti; *viditi se* - činiti se
vij - v. *viti* 1.
vijahu, vijaju, vijaše, vije, viju - v. *viditi (se)*
vijati - zavijati
vik - vijek; *pri vika* - odvijeka, oduvijek;
va vik vikom - u vijeke vjekova
viknuti se - naviknuti se
vikomnji i *vikovnji* - vječan, vječit, neprestan
vilovati - biti nestašan, ludovati
vim - v. *viti* 1.
vimo - v. *viti* 1.
viola - 1. ljubica; 2. viola (glazbalo)
vira - vjera; *dati viru* - vjerovati (komu)
virenica - vjerenica, zaručnica
Virgil - Vergilije, Publije Maron (70-19. pr. n. e.), rimski pjesnik; autor *Eneide*, *Bukolika (Ekloga)* i *Georgika*. Upravo na

ovo zadnje djelo, didaktički spjev o ratarstvu, odnose se riječi *Hoteć zemlju težat*, *Virgili počni štit*
visk - vrisak
viste, viš - v. *viti* 1.
višina - uzvišenost; visina, vrhunac; dostojanstvo
viti - 1. znati; 2. savijati
vladavac - vladalac, gospodar
vladika - gospođa (plemenita roda)
Vlahija - Vlaška, južni dio Rumunjske, nekoć neovisna kneževina i turski vazal
vličići - ući
'vo - evo
voj - vođa
vojask - vojski
vojno - muž
voriti - varati
vre - v. *vriti*
vred i *vreda* - brzo, ubrzo
vrići - baciti
vrimen i *vrimenji* - vremenit, prolazan; svjetovan, zemaljski
vrimenovati - provoditi vrijeme, živjeti
vriti - vreti
vruč - revan, vatren, žestok
vručak - vrelo, izvor
vručće - revno, vatreno, vručće
vručćina - revnost, žar, vručćina
vuhlen - lažljiv, prijevaran, licemjeran
vuhlovati - biti prijevaran, licemjeran

z - prij. s; iz
zabiti - 1. zabit, utući; 2. zaboraviti
zabivati - zaboravljati
zablujen'je - zabludživanje, zabluda
zabranivati se - zabranjivati se
zač - zašto; jer
začast - čest, počest
začati - začeti
začetje - začće
začinjati - počinjati
zad - odozada, straga
zaditi - zapodjenuti, pokrenuti; zadati, nanijeti komu što
zadovoljan - dovoljan, dostatan
zadovolje - dovoljno, dosta, dostatno,

dobro	<i>zavidost</i> - zavist
<i>zadovoljno</i> - dovoljno	<i>zavijati se</i> - zamatati se
<i>zadu</i> - odozada, straga	<i>zavitati se</i> - zavjetovati se
<i>zagarliti</i> - zagrliti	<i>zavoditi</i> - voditi amo-tamo
<i>zagarljen'je</i> - zagrljaj	<i>zavrići se</i> - oploditi se, začeti
<i>zagnati</i> - izagnati, protjerati	<i>zazriti</i> - zapaziti
<i>zagoniti se</i> - navaljivati	<i>zbaviti</i> - izbaviti
<i>zagrubiti</i> - izgrditi	<i>zbirati</i> - izbirati
<i>zagubiti</i> - pogubiti, ubiti	<i>zbrojiti</i> - izbrojiti
<i>zahoditi</i> - zalaziti; ići za čim, baviti se;	<i>zbuditi se</i> - dogoditi se
<i>zahoditi u besidu</i> - započinjati razgovor	<i>zdivati</i> - činiti
<i>zaimati</i> - uzimati u zajam	<i>zdivljati</i> - podivljati
<i>zajati se</i> - početi, nastati	<i>zdrišiti</i> - odriješiti
<i>zajti</i> - zaći; <i>zajti u ljubav</i> - ljubavno se naslađivati	<i>zdignuti</i> - uzdignuti
<i>zakon</i> - zakon, pravilo; određenje; običaj; izbor; stanje, položaj	<i>zdvizati se</i> - uzdizati se
<i>zakratiti</i> - uskratiti	<i>zel'je</i> - bilje
<i>zalih</i> - zalih, suvišan; nezgodan; <i>zaliha</i>	<i>zemaljstvo</i> - kopno
<i>besida</i> - suvišan, nepotreban razgovor	<i>Zenova</i> - Genova
<i>zalijsati</i> - zalijevati	<i>zgajati se</i> - događati se
<i>zaliniti</i> - zalijeniti, ulijeniti	<i>zgar</i> - odozgo
<i>založaj</i> - zalogaj, mamac	<i>zgibati</i> - nestati, propasti
<i>zaman</i> i <i>zamani</i> - uzalud, bez svrhe	<i>zginuti</i> - propasti, izgubiti se, nestati
<i>zamirati</i> - promatrati, motriti, opažati; bilježiti; ispitivati; zamjerati	<i>zgleđati</i> - promotriti, uočiti
<i>zamiriti</i> - 1. opaziti; 2. zamjeriti, prekorigati, ukorigati	<i>zgnesti</i> - zgnječiti, stisnuti
<i>zamorščica</i> - vrsta smokve	<i>zgodati se</i> - dogoditi se
<i>zanerati</i> - zaglibiti	<i>zgoditi</i> - ugoditi; isp. <i>sgoditi</i>
<i>zaniti se</i> - pouzdati se	<i>zgor</i> i <i>zgori</i> - odozgo
<i>zanka</i> - zamka	<i>zgovoren'je</i> - razgovor
<i>zapratiti</i> - otjerati, prognati	<i>zgriha</i> - grijeh, prijestup
<i>zapriti (se)</i> - zatvoriti (se)	<i>zgrišati</i> - griješiti
<i>zarčiti</i> - pažljivo promatrati, zuriti, uporno gledati	<i>zgrišen'je</i> - grijeh, pogreška, prijestup
<i>zarno</i> - zrno	<i>zgrišivati</i> - griješiti
<i>zaruti</i> - zarevati	<i>zgrubati</i> - postajati grub, grubjeti
<i>zasloniti se</i> - skriti se, zaštititi se, pokriti se	<i>zgubiti</i> - izgubiti; pogubiti; <i>zgubiti divstva glas</i> - izgubiti djevičanstvo
<i>zašal</i> - v. <i>zajti</i>	<i>zjubljen'je</i> - gubitak
<i>zatarti (se)</i> - zatrti (se)	<i>zlamen</i> - znamen, znak
<i>zatoj</i> - zato, stoga	<i>zlamen'je</i> - znak, znamen, znamenje
<i>zavarći se</i> - zabaciti se	<i>zled</i> - zlo, zlo djelo, šteta
<i>zavarnuti</i> - zavrnuti, prevrnuti, preokrenuti	<i>zličiti</i> - izliječiti
<i>zavećati se</i> - zavjetovati se	<i>zloćud</i> - zloćudan, opak, podmukao
<i>zavesti</i> - odvesti	<i>zloglašati</i> - klevetati, ogovarati
	<i>zlovoljan</i> - žalostan
	<i>zlovoljiti</i> - žalostiti
	<i>zmoriti</i> - izmoriti, smoriti
	<i>znan</i> - znan, poznat; znanac
	<i>zneti</i> - 1. snijeti, skinuti; 2. izbaviti, osloboditi

znoj - znoj; vrućina
zračan - sjajan, blistav
zučiti - zujiti
zvapiti - zavapiti
zvirnji - zvjerinji
zvisjati - zijevati
zvišati - uzvišavati
zvon - zvuk, glas
zvoniti - zvoniti, zvučati, svirati

žaja - žeđa
žarati - podsticati žar
žardin (tal.) - vrt, perivoj
žarlost - proždrljivost
žban - drveni sud za tekućinu
ždrib - rod, stališ, vrsta
žeja - žeđa
žejan - žedan
žejati - žeđati
želina - željene stvari, ono što je željeno
želin'je - želja, požuda
želizan - željezan, od željeza, čvrst, jak
žentil (tal. *gentile*) - fin, otmjen, plemenit

žepito - vrsta krzna
žerak - gorak
žerati - žderati
žeriše - v. *žriti*
žežin (lat. *jejunium*) - post, posni dan;
žežin činiti - postiti
žežinati - postiti
Židovin - Židov
žilj - ljiljan
žiti - živjeti
žitje - život
živin'je - življenje, život
živodivstvo - preljub
žižak - žižak, crv u žitu
žmul - čaša
žnjut - but; *goli žnjut* - kost bez mesa
žriti - žderati
žuberiti - žuboriti, žamoriti
Žudij - Židov
žulizija - zastor
žutak - žuhak, gorak

ABECEDNI POPIS PJESAMA

ANKA SATIRA _____	111
DIVICI MARIJI _____	79
DOBRI NAUCI _____	28
GOVOREN'JE DUŠE OSUJENE I ODGO- VOR ISUSOV _____	101
ISUKARST GOVORI GRIŠNIKOM _____	96
MOLITVA SUPROTIVA TURKOM _____	87
OD DESET ZAPOVIDI BOŽJIH _____	80
OD USKARSA ISUSOVA _____	94
OD UZVIŠEN'JA GOSPINA _____	97
OD ZAČETJA ISUSOVA _____	91
POKLAD I KORIZMA _____	113
SLAVIĆ _____	3
SPOVID KOLUDRIC OD SEDAM SMART- NIH GRIHOV _____	104
STUMAČEN'JE KATA _____	47
STUMAČEN'JE PSALMA: MISERERE MEI DEUS _____	81
SUPROTIVA SLASTI OD BLAGA _____	62
SUZANA _____	9
SVARH MUKE ISUKARSTOVE _____	63
SVIT JE TAŠĆINA _____	61
TUŽEN'JE GRADA HJEROZOLIMA _____	83